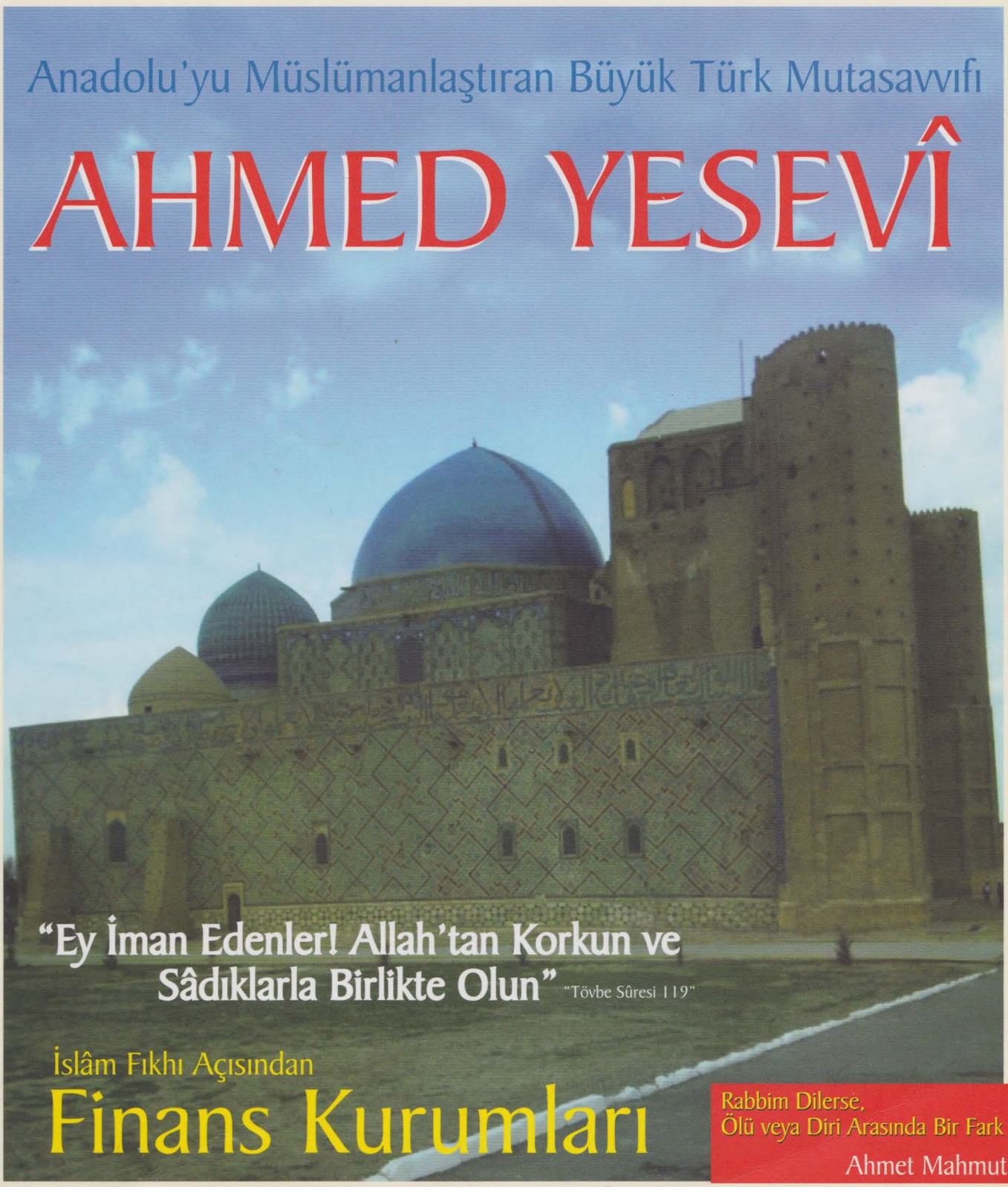
ISSN 1307-7902

Kasr-ı Arifan

Kasr-ı Hinduvân'dan Kasr-ı Ârifân'a...

Anadolu'yu Müslümanlaştıran Büyük Türk Mutasavvıfı

AHMED YESEVÎ

"Ey İman Edenler! Allah'tan Korkun ve Sâdıklarla Birlikte Olun" "Tövbe Sûresi 119"

İslâm Fıkhı Açısından

Finans Kurumları

Rabbim Dilerse, Ölü veya Diri Arasında Bir Fark Yoktur

Ahmet Mahmut Ünlü

Kasr-ı Ârifân Dergisi - Yıl: 1 - Sayı: 5 - Şubat 2008 - Fiyatı: 5 YTL. (KDV Dahil) - www.arifandergisi.com - ISSN: 1307-7902

Editörden

Mevla Teâlâ hazretlerine sonsuz hamd-ü senâlar, Peygamber Efendimiz Aleyhissalâtü Vesselâm'a, Onun Âl ve Ashâbına sayısız salât ve selâmdan sonra;

Kıymetli Arifan okurları!

Dergimize göstermiş olduğunuz yakın ilgi ve alâka, sizlerden gelen tebrikler ve teşvikler, inanın bizlerin çalışma azmini ve gayretini daha da arttırıyor. Sizlerin her geçen gün daha da artan bu sıcak alâka ve övgüsüne lâyık olabilmek için, inşaallah daha çok çalışacak ve gayret sarf edeceğiz.

İleri ki sayılarımızda Arifan dergimizde, sizler için de bir köşe ayırmayı düşünüyoruz. Bu ümmet ummandır içinde ne cevherler vardır bilinmez. Dolayısıyla içinizde amatörce de olsa bir takım makâle, deneme ve şiir gibi çalışmaları olan veya sizi etkileyen, dikkatinizi çeken, ya da Arifan ailesiyle paylaşmak istediğiniz herhangi bir olayı bizlere yazıp ulaştırırsanız, inşaallah bunları sizler için ayırdığımız köşede yayınlayıp, içinizdeki cevherleri açığa çıkarmak istiyoruz. Onun için şimdiden kalemleri elinize alıp yazmaya başlayın…

Bu ay ki sayımızda dosya konumuz; Ahmet Yesevî hazretleri…

Ahmet Yesevî kimdir? Onu yeterince tanıyor muyuz? Veya hangi kimliğiyle tanıyoruz? Hayatı, fikirleri, prensipleri hakkında ne kadar mâlumat sahibiyiz? Elimize mikrofon alıp sokağa çıksak, rastladığımız insanlara Ahmet Yesevî'yi sorsak, acaba Onu kaçı tanıyor, tanıyanlar da ne kadar biliyor? Korkarım pek çokları Ahmet Yesevî hazretlerini, televole kültürüyle beslenen popçuları veya topçuları tanıdıkları kadar tanıyamayacaktır. Sıradan bir şarkıcı hakkında bildikleri ve anlattıkları belki daha çok olacaktır.

Bakın meşhur şair Yahya Kemal: "Ahmet Yesevî kim? bir araştırın, göreceksiniz, bizim milliyetimizi asıl onda bulacaksınız." demektedir.

Peki kimdir Ahmet Yesevî?

Hoca Ahmed Yesevî Türk dünyasının mânevî hayatında, asırlardır tasarrufu devam eden büyük bir Türk mutasavvıfıdır.

Anadolu'nun Müslüman Türklere yurt olması, Ahmet Yesevî hazretlerinin mânevî işaretiyle hazırlanmış, yetiştirdiği talebelerin gayretiyle Anadolu ebediyyen Müslüman Türklerin yurdu olmuştur.

Türkler'in İslâmiyeti anlama ve algılama noktasında, Hoca Ahmed Yesevî bir ekoldür. Bu açıdan bakıldığında Ahmed Yesevî, tüm Türk dünyası için çok önemli bir konuma sahiptir.

Orta Asya'dan Balkanlara, Türklüğümüzü ve Müslümanlığımızı borçlu olduğumuz büyük bir velidir.

"Dil"imizin gelişmesini ve zenginleşmesini, O'na borçluyuz.

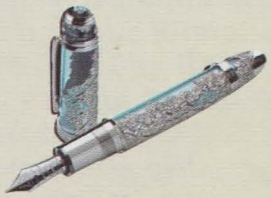
"Din"imizin sapık görüşlerden arındırılarak Ehli Sünnet çizgisindeki doğru yorumunu, O'na borçluyuz.

Milli Kültür'ümüzün, inançlarımıza sımsıkı bağlı oluşunu, O'na borçluyuz.

İşte Arifan'ın bu sayısında; kendisine çok şey borçlu olduğumuz Ahmet Yesevî hazretlerini gerçek kimliğiyle tanıyacak, Allah dostlarının önemini daha iyi kavrayacaksınız.

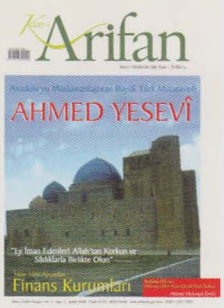
Bu vesîleyle Arifan ailesinin birer ferdi olarak sizlerden istirhamımız; bizlerin mânevî atası durumundaki Ahmed Yesevî hazretlerinin daha iyi tanınması, Allah dostlarının daha iyi bilinmesi ve daha pek çok dînî mevzûların öğrenilmesi için, ulaşabildiğiniz herkesi Arifan dergimizden haberdar etmeye ve onları Arifan okuru yapmaya gayret etmenizdir.

Duâlarımızda birbirimizi unutmamak dileğiyle, şimdilik hepinizi Allah'a emanet ediyorum.

M. Özşimşekler
mustafaozsimsekler@arifandergisi.com

İÇİNDEKİLER

Şubat - 2008
Sayı: 5
Yıl: 1
ISSN NO: 1307-7902

İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu
Yazı İşleri Müdürü
Bekir ÇALI

Genel Yayın Yönetmeni
Mustafa ÖZŞİMŞEKLER

Pazarlama - Dağıtım
Nusret TEZCAN

Grafik Uygulama
Selçuk ESER

Haber - Araştırma
Rabbani DÜZ

Reklam
Hakan SELÇUK

Abone Sorumlusu
Fatih CAN

Yurtiçi Abonelik Bedeli (yıllık)
50.- YTL.

Yurdışı Abonelik Bedeli (yıllık)
60 Euro / 85 $

Abonelik için Banka Hesap No
Kuveyt Türk (Bahçelievler Şubesi) 734218-2 No. Hes.
Albaraka Türk (Bağcılar Şubesi) 465001-1 No. Hes.
Türkiye Finans (Bağcılar Şubesi) 532105-1 No. Hes.
Türkiye Finans (Bağcılar Şubesi) 532105-101 ($) No. Hes.
Iban No:TR08 0020 6000 6000 5321 0501 01
Türkiye Finans (Bağcılar Şubesi) 532105-102 (Euro) No. Hes.
Iban No: TR78 0020 6000 6000 5321 0501 02

Posta Çeki
Posta Çeki 5496163 Bekir ÇALI

Adres
Fevzi Çakmak Mahallesi Dağyolu Caddesi
2/1 Sokak Yılmazer İş Merkezi No: 1/5
Bağcılar / İSTANBUL
Telefon: 0212 634 01 71
Faks: 0212 634 01 90
www.arifandergisi.com
bilgi@arifandergisi.com

Yayın Türü
Yerel, Süreli, Aylık

Basım Yeri
MİLSAN
Cemal Ulusoy Cd. No: 38/A
Bahçelievler / İSTANBUL
Tel: 0212 471 71 50

* Dergimizde yayınlanan yazı, reklamların sorumluluğu yazarına ve reklam verenine aittir.

Ölü veya Diri Arasında Bir Fark Yoktur
Ahmet Mahmut ÜNLÜ
04

Zulüm ve Haksızlık
Ali Ulvi UZUNLAR
08

Anadolu'yu Müslümanlaştıran Mutasavvıf AHMED YESEVÎ
Mustafa ÖZŞİMŞEKLER
12

Mevlânâ'dan Esintiler...
Murat SOYDAN
16

'Müminler Bir Vücûdun Âzâları Gibidir...'
Ömer DÖNGELOĞLU
20

İslâm Fıkhı Açısından Finans Kurumları
Fatih KALENDER
24

Röportaj: Namık Kemal ZEYBEK
M. Fatih YILDIZ
28

İman Esasları
Ahmet Mahmut ÜNLÜ
34

Bir Hadis ve
Düşündürdükleri
Yakup YAZICI
40

76 Sene Önce... 29 Ocak 1932
Ali EREN
46

İnsan Olmak için
Duygu Eğitimi'nin Önemi
Hamdi KALYONCU
50

Çocukta Din Duygusu
Şerife TORTOP
54

Vitaminler
Yunus ERSİN
60

Kıssadan Hisse
Mustafa Ramazan BURSEVİ
62

Rabbim Dilerse,

Ölü veya Diri Arasında Bir Fark Yoktur

Bedenin esâretinden, ilişkilerinden ve engellerinden kurtulan bir ruhta, öyle tasarruflar, öyle kuvvetler, öyle himmetler ve Allâh-ü Teâlâ ile öyle süratli irtibatlar bulunur ki, beden içerisinde hapsolmuş basit bir ruhta bu güçlerin hiç biri tasavvur edilemez.

Ahmet Mahmut ÜNLÜ
bilgi@arifandergisi.com

Allâh-ü Teâlâ'ya hamd-ü senâlar, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*'e ve âl-i ashâbına salât-ü selâmlar, ölü ve diri tüm Allâh dostlarına fevka't-tecellîlerle duâlardan sonra; geçen yazımızda tevessülün ölümden sonra da câiz olduğunun delillerini serd etmeden önce cevabını açıklamak istediğimiz bazı suâller sorduk ve bunlar içerisinden sadece birincisinin cevabını açıkladık ki, o da ölümün bir yok oluş demek olmadığı, sadece bir yurttan diğerine geçiş olduğu konusuydu.

İkinci sorumuzun cevabına gelince; evvelâ şunu ifade edelim ki; Allâh-ü Teâlâ'nın izni ve yardımı olmadan kimsenin bir şeye gücü yetmeyeceği hususunda ölüyle dirinin farkı yoktur. Allâh-ü Teâlâ'nın müsaadesiyle bir şeye kadir olma hususunda ise ölüyle dirinin farkı vardır ama, muhâliflerin dediği gibi, diri muktedir, ölüyse âciz değildir, aslında bu iddia, şirkin ta kendisidir. Zîra diriye müstakil bir güç isnad etmektedir. Fakat ölüyle dirinin gücü arasında farklı bir durum vardır, çünkü ölenin ruhunun, dirininkinden daha güçlü olduğu şüphesiz bir hakîkattir. Zîra bazılarının zannettiği gibi, sadece dirilerden duâ ve hediye bekleyen bir âciz konumuna düşmez, bilakis gerçek gücünü göstermesinin önündeki tek engel olan cesetten kurtulunca, sağ iken yapamadığı şeyleri yapmaya başlar. Nitekim İbn-i Kayyım ki bir çok yanlışların sahibidir, İbn-i Teymiye'nin yanlış fikirlerini yayarak büyük bir ifsâda

sebebiyet vermiştir. Ama Mevlâna Hâlid *(Kuddise sirruhû)*nun da beyânı veçhile; rûhun ölümünden sonraki tasarruflarını ispat hususunda birçok delil toplayarak, kendisini önder kabul ettiklerini savunan tevessül düşmanlarını şaşkına çevirmiştir. İşte bu kişi, **"er-Rûh"** isimli kitabında şöyle demektedir: 'Bedenin esâretinden, ilişkilerinden ve engellerinden kurtulan bir ruhta, öyle tasarruflar, öyle kuvvetler, öyle himmetler ve Allâh-ü Teâlâ ile öyle süratli irtibatlar bulunur ki, beden içerisinde hapsolmuş basit bir ruhta bu güçlerin hiç biri tasavvur edilemez.

Beden zindanındaki bir ruhun dünyada bu kadar gücü varsa, ya cesetten tamamen ayrılıp, dağınık tüm kuvvetlerini bir araya toplarsa, tabi ki o zaman onun başka sıfatları olur ve başka fiilleri olur, çünkü o zaman o, bedenle alâka kurmadan önceki yüceliğine, temizliğine, asâletine ve üstün himmetine yeniden kavuşmuş olur.[1] Tabi ki burada birtakım yükümlülükler vardır ki, ölünün onlardan sorumluluğu kalmamıştır. Nitekim vefatının ardından bir ruh; namazla, oruçla ve geçim teminiyle mükellef değildir, ama: **"İnsan öldüğü zaman, ameli kesilir, ancak** (cami, çeşme ve yol gibi) **devam eden sadaka, faydalanılan ilim ve kendisine dua eden salih bir çocuktan ibaret üç şey müstesnâ"**[2] hadîs-i şerîfinden anlaşıldığı üzere, ölüyle dirinin müşterek olduğu ameller de vardır. Demek ki, diriyle tevessülü câiz görüp de, ölüyü aracı yapmayı câiz görmeyenler, ölünün bir şeye gücü yetmeyeceğini söylerken, dirinin, istediğini yapmaya güçlü olduğunu iddia etmiş olmaktadırlar ki, böylece onlar her Müslüman'ın inanması gereken: **"Allâh'ın izni olmadan yaprak kıpırdayamaz"** îtikâdını zedelemiş olmaktadırlar, çünkü dirinin bir şeye gücü yetebilir mi ki, ölü ondan âciz kalmış olsun! Allah'ın izniyle olduktan sonra ise, ölüyle diri arasında ne fark olabilir? Netice olarak; "Allâh-ü Teâlâ'nın izin verdiği kimse, ölü de olsa güçlüdür, Allâh-ü Teâlâ'nın izin vermediği kimse ise diri de olsa âcizdir" demeyen kişi, Allâh-ü Teâlâ'nın kudretinin büyüklüğünü ikrar etmiş olamaz.

Üçüncü sorumuzun cevabına gelince; ölünün, dirinin dualarından ve sadakalarından faydalandığı konusu, Ehl-i Sünnet akîdesinde yer etmiş bir konudur. Gerçi Mu'tezile gibi bazı bâtıl fırkalar bunu inkâr etmekteyseler de, şu anda onlara reddiye yapacak mecâlimiz yoktur. Dirinin ölüden faydalanmasına gelince; bunun da sübûtunu bir çok hadîs-i şerîften anlamaktayız ki, bunun en açık delili, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* in: **"Benim hayatım sizin için hayırlıdır,** (benim sağlığımda bir takım işler) **yaparsınız, size** (onlarla ilgili hükümler) **bildirilir. Ben öldüğümde ise vefâtım sizin için hayırlı olur, çünkü amelleriniz bana** (kabrimde) **arz edilir, hayır görürsem Allâh'a hamdederim, şer görürsem Allâh'tan sizin için af dilerim"** hadîs-i şerîfidir[3] Artık "Ben vefatından sonra Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*'in istiğfârından bir şey ummuyorum" diyene, "İnkârcının nasibi ancak mahrûmiyettir" demekten başka ne denebilir? Oysa bu hadîs-i şerîfi Bezzâr *(Rahimehullâh) gibi bir hadîs hâfızı Müsned'inde zikretmiştir.*[4] Hâfız Irâkî *(Rahmetullâhi aleyhi)* "Bu hadîsin isnâdı çok iyidir" demiştir.[5] Heysemî *(Rahmetullâhi aleyhi)* "Bu hadîsi Bezzâr rivâyet etti, ricâli sahihte geçen zevâttır" demiştir[6]. Sü-yûtî *(Rahimehullâh)* "Bu hadîs sahihtir" demiştir[7]. Kastalânî "Buhârî Şerhi"nde, Ali el-Kârî "Şifâ Şerhi"nde, Zerkanî de "Mevâhib Şerhi"nde bu hadîs-i

şerîfin sahih olduğunu söylemişlerdir[8].

Abdullâh ibn-i Sıddîk el-Gumarî *(Rahimehullâh)* **"Nihâyetü'l-âmâl fî şerhi ve tashîh-i hadîs-i arzi'l-e'mâl"** isimli müstakil bir risâleyi sadece bu hadîsin sıhhatini beyâna tahsis etmiştir. Bu hadîsin sahîh olduğuna ve dört mezhep imamı dâhil bir çok imama göre huccet kabul edilen sahîh ve mürsel yollarla rivâyet edildiğine dâir, müstakil kitaplar yazılacak kadar ilim mevcutken, inançlarını hadîslere göre ayarlamak yerine, hadîsleri inançlarına göre tahlîle tâbi tutma yolunu seçen Elbânî gibilerin bu hadîsi zayıf kabul etmeleri, hilekâr tilkilerin, ars-lanların silsilesini koparma teşebbüsü gibi gülünç ve tehlikelidir.[9] Ama elden ne gelir? Hadîs-i şerîfte vârid olduğu üzere: **"Dini iyi anlamak ancak Allâh'ın, kendileri hakkında hayır dilediği kimselere nasiptir."**[10] Saîd ibn-i Müseyyeb *(Radıyallâhu anh)*, ümmetinin amellerinin Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*'e arzedilişini Kur'ân-ı Kerîm'den istinbât etmiştir. Nitekim Abdullah ibn-i Mübârek *(Radıyallâhu anh)* onun şöyle dediiğini nakletmiştir: **"Ümmetinin amellerinin sabah-akşam Rasûlüllâh** *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)***e arzedilmediği bir gün yoktur, zaten o, bu nedenle onlar hakkında şahitlikte bulunabilecektir. Allâh-ü Teâlâ "**(Habîbim! Seni inkâr edenlerin hâli) **nasıl olacak o zaman ki; her ümmetten** (kendileri hakkında) **bir şâhit** (olmak üzere peygamberlerini) **getireceğiz, seni de işte şunlar üzerine bir şâhit olarak getireceğiz?"**[11] buyurmaktadır. (Ümmetinin ne yaptığını görmeden, onlar hakkında nasıl şahitlik yapabilir?)[12] Görüldüğü üzere; biz, vefâtından sonra da sağlığındaki gibi Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*'in dua ve istiğfarından faydalanmaya devam etmekteyiz. Yine böylece herkesin bildiği ve kimsenin itiraza yeltenmediği sahih hadîs-i şerîfte "Mi'râc gecesi Mûsâ *(Aleyhisselâm)* ın şefâatiyle farz namazın elli vakitten beş vakite indirildiği[13] anlatılmıştır. Binlerce sene evvel vefât etmiş olan Mûsâ *(Aleyhisselâm)* ın, bu ümmete ne büyük iyiliği olduğu nasıl göz ardı edilebilir. Bundan dolayı Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Mûsâ *(Aleyhisselâm)* size ne güzel şefâatçi olmuştur, ona çok salât okuyun" buyurmakla, bize onun iyiliğini takdir etmemizi talim etmiştir. Şimdi biri çıkıp da "Vefatından sonra Mûsâ *(Aleyhisselâm)* dan bir fayda beklenmez, onun için namaz elli vakit kalmalıdır" diyecek olsa, bunu hangi akıllı mâkul görebilir. Sakın birileri kalkıp, ölülerin dirilere bu türlü yardımının peygamberlere mahsus olduğunu iddiâya kalkışmasın, çünkü bu, delilsiz dâvâ olur, hatta aksine delil kâimdir. Nitekim İskenderiye ulemâ meşîhatinin müderrisi olan Muhammed Tâcuddîn *(Rahmetullâhi aleyhi)*: **"er-Risâletü'r-Remliyye"** isimli eserinde şöyle demiştir: "Peygamberlerin ve velîlerin berzah (kabir âlemindeki) hayatları şehitlerin hayatlarından aşağı olamaz. Tabi ki nebîlerin hayatı, herkesinkinden daha mükemmeldir, nitekim ümmetinin amellerinin Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e gösterildiği ve onun günahkârlar için istiğfârda bulunduğu konusu sahîh sünnette bir çok hadîs-i şerîfle sabit olmuştur. Salih kulların (vefatlarından sonraki) hayatları ve yakınlarının amellerinin onlara arz edilişine dâir İmam-ı Ahmed'in Müsned'inde bir hadîs-i şerîf vardır ki, ölülerle tevessülü reddedenlerin imamı olan İbn-i Teymiye'ye göre, Ahmed ibn-i Hanbel'in Müsned'indeki hadîs-i şerîflerin tamamı makbûldur. Zaten bâtılın tutarlılığı olmadığını ve çelişkiden asla kurtulamayacağını İbn-i Teymiye ve İbn-i Kayyım gibilerin kelâmlarıyla, inançlarını kıyasladığımızda daha iyi anlamaktayız.

Enes ibni Mâlik *(Radıyallâhu anh)* dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte

Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurmuştur: **"Sizin yaptıklarınız ölü olan akrabanıza ve aşîretlerinize gösterilir, eğer** (yaptığınız) **hayırsa, onunla sevinirler, başka bir şeyse: 'Ey Allâh! Bizi hidâyete erdirdiğin gibi onları da hidâyete eriştirinceye kadar öldürme' derler".**[14] Amellerin arzı için akrabalık ilişkisi de şart değildir. Nitekim Ebû Eyyûb el-Ensârî *(Radıyallâhu anh)* dan mevkûfen rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurmuştur: **"Amelleriniz ölülere arz edilmektedir. Güzel bir şey görürlerse, onunla müjdelenirler, kötüyse: 'Ey Allah! Onları** (tâatına) **döndür" derler.**[15]

Bu konuda birbirini takviye eden o kadar hadîs-i şerîf mevcuttur ki, böylece biz ölülerin, özellikle yakınlarımızın kabir âlemindeki duâlarına mazhar olduğumuza dâir yakînî bir îtikâda sahip olmaktayız.

Üçüncü sorunun cevabına dâir bazı deliller daha mevcuttur ki, onlar bize dirilerin ölülerden bilfiil yararlandığını daha iyi açıklayacaktır. Ancak bu yazımızda bunlara yer kalmadığından inşâallâh bir sonraki yazımızda daha ne ilginç deliller okuyacaksınız ve dördüncü sorunun cevâbıyla birlikte, ölülerden himmet istemenin, dirilerden istemekten daha çabuk tesir edeceğine ikna olacaksınız.

Bir çok ağır hastalığıma, kitap çalışmalarıma ve sohbetlerime rağmen siz Kasr-ı Ârifân okurlarına faydalı ve ilmî yazılar hazırlamaya beni muvaffak kılan Rabbime hamd-ü senâlar son sözüm olsun, ama kendilerine hiçbir yararı olmayan gazete, roman ve dergilere, fuzûlî eğlencelere vakit ayırıp da, bunca âyet ve hadîse birkaç dakikalarını dahi ayırmaya tenezzül etmeyenlere, iki cihanda da bir çift sözüm olsun!

DİPNOTLAR

1- (er-Rûh, sh: 137)
2- (Müslim, no: 1631)
3- (İbni Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ:2/194, İbni Hacer el-Askalânî, el-Metâlibül-Âliye, no:3853, 4/22, Heysemî, Mecma'u'z-zevâid, no:14250, 8/594).
4- (Keşfü'l-estâr, 1/397)
5- (Tarhu't-tesrîb, 3/297)
6- (Mecma'u'z-zevâid, 9/24).
7- (el-Hasâisu'l-kübrâ, 2/281).
8- (Seyyid Ebu'l-Haseneyn, er-Rasâil fî tahkîkı'l-mesâil, Def'u şübuhâti'l-mâni'în, 1/13)
9- (Mahmûd Saîd Memdûh, Raf'ü'l-minâre li tahrîc-i ehâdîsi't-tevessüli ve'z-ziyâre, sh:156-169)
10- (Buhârî, no:71, 1/39; Müslim, no:1031, 2/718)
11- (Nisâ Sûresi:41)
12- (Seyyid Ebu'l-Haseneyn, er-Rasâil fî tahkîkı'l-mesâil, Def'u şübuhâti'l-mâni'în, sh:13)
13- (Buhârî, no: 3207, 3393, 3430, 3887, 7517; Müslim, no:162, 262; Tirmizî, no: 3346; Nesâî, no: 449; Ahmed ibn-i Hanbel, el-Müsned, 17833, 17837, 29/370-381; İbn-i Ebî Şeybe, 14/302-304; Taberî, 14/416-420)
14- (Ahmed ibn-i Hanbel, el-Müsned, 3/164)
15- (İbn-i Ebi'd-Dünya, Kitâbü'l-menâmât, sh:8; Irâkî, el-Muğnî, 4/497)

Diriyle tevessülü câiz görüp, ölüyü aracı yapmayı câiz görmeyenler, ölünün bir şeye gücü yetmeyeceğini söylerken, aynı zaman da dirinin, istediğini yapmaya güçlü olduğunu iddia etmiş olmaktadırlar ki, bu **"Allâh'ın izni olmadan yaprak kıpırdayamaz"** itikadını zedeler. Allah'ın izniyle olduktan sonra, ölüyle diri arasında ne fark olabilir?

Zulüm ve Haksızlık

Yeryüzünde meydana gelen zulüm ve haksızlıklardan, Allah'ı habersiz zannetmeyin. Rabbimiz zalimlere mühlet verir; ama kesinlikle ihmâl etmez, eninde sonunda mutlaka intikamını alır.

Ali Ulvi UZUNLAR
bilgi@arifandergisi.com

İnsanın sakınması gereken, ona zararlı olan şeylerin başında zulüm ve başkasına haksızlık yapmak geliyor ki, bu büyük bir günahtır.

Allâh-ü Teâlâ dilerse affeder, bağışlar; ama bizim zulmettiğimiz, haksızlık yaptığımız, senin, benim gibi muhtaç birisidir. Dolayısıyla babanın evlattan, evladın babadan, kadının kocasından, kocanın hanımından kaçtığı o dehşetli günde, senin zulmettiğin, haksızlık yaptığın insan, elbette senden hakkını ister. Hakkını istediğinde ne vereceksin? "gel sana bir çek keseyim" nerde çek? "gel sana şuradaki arsamı vereyim" hani nerde arsa? vereceğin bir mendilin bile yok, ne vereceksin? "Öyleyse kıldığım namazlardan, tuttuğum oruçlardan, verdiğim zekâtlardan, yaptığım hacdan vereyim." verdin verdin yetmedi, verecek bir şeyin kalmadı ne olacak? Onun günahlarını yükleneceksin. Takaslaşma maalesef böyle olacak. Peygamber efendimiz Sallallahü Aleyhi Vesellem: **"Gerçek müflis, iflas etmiş, kimdir?"** Diye sorduklarında sahabeyi kiram; "Ya Resulalllah malı bitmiş, senedi bitmiş, elinde avucunda hiçbir şey kalmayana müflis deriz". Efendimiz: "Hayır gerçek müflis o değildir - evet dünyalık olarak bu kişi müflistir ama- gerçek müflis: Dağlar gibi ibadetlerle gelir, ahirette birisi gelir derki; "bu bana kötü söz söyledi" ibadetlerinden verilir. Başka birisi gelir derki; "bu beni dövdü" bir diğeri gelir "bu benim malımı şöyle gasp etti" yine ibadetlerinden verilir. Böylece hak sahipleri kuyruğa dizilir ve adamın ibadetleri böylece biter. Verecek bir şeyi kalmayınca, bu sefer alacaklıların günahları bu kişinin sırtına yüklenir. İşte gerçek müflis budur." Şöyle bir düşünürsek

bu durum hem çok zor, hem de korkunç bir manzaradır. Bizim her zerresine ihtiyacımızın olduğu, her zerresini can kurtaran simidi gibi gördüğümüz ibadet ve iyiliklerimizi, hak sahibi karşımıza geçip, "hadi sökül bakayım ver bakayım" diyecek, nasıl vereceksin? Hadi verdin, peki sende ne kalacak? Düşünün ki arabanızla yolda gidiyorsunuz ve hava yağmurlu. Yanlışlıkla arabanızın tekeri yoldaki su birikintisine girdi, sıçrayan su, kaldırımda yürüyen beyaz elbise giymiş birinin üstüne sıçradı. O esnada aldırış etmeden gitme imkanınız var, o adama belki de ömrünüzde bir daha rastlamayacaksınız; ama şurasını bilmek gerekir ki, dünyada iken karşınıza çıkmayan bu hak sahibi ahirette, hesap gününde karşınıza çıkacak ve hakkını isteyecektir.

Mevla Teâlâ bir ayeti kerimede şöyle buyuruyor: **"Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz zannetme."** Dünyada zulmeden nice milletler vardır, zulüm bazen arşa dayanır. İşte Mevla buyuruyor ki "ey insanoğlu! Yeryüzünde meydana gelen zulüm ve haksızlıktan, Allah'ı habersiz zannetmeyin." Peki rabbimizin haberi var da neden zalimin belini kırmıyor, neden bu zulmü engellemiyor? Çünkü rabbimiz onların cezasını, gözlerin kamaşacağı o dehşetli güne bırakıyor. Rabbimiz zalimlere mühlet verir; ama ihmal etmez, eninde sonunda intikamını alır. Kullarından bir takım günahkârları, zalimleri tayin ederek intikam alır, sonra o zalimden de kendisi intikam alır. Yani haksız yere zulmeden kişi, boş yere zulmedemiyor. Bugün Afganistan'da, Irak'da, Çeçenistan'da Filistin'de büyük zulüm vardır; ama bu zulmün altında evvela o milletlerin kendi günahları vardır. Irak'lıların başına gelen felaket ne kötü bir felakettir. Namus emniyeti, can emniyeti, mal emniyeti yok. Şimdi bunu meydana getiren, dünyanın taa ücra köşesinden gelen zalim bir devlet. Affedersiniz azgın bir köpeğin bir sahibi vardır, ipini bağlayınca sana saldıramaz sadece havlar, ipini çözünce saldırır. Peki bu köpeğin ipini kim çözdü? Allah çözdü. Niye çözdü? Elbette sebebi vardır. O hata yapmaz, bilinmeyeni bilir, perdenin arkasında ne var biz bilmiyoruz; ama Rabbimiz biliyor. Şimdi bunlar orada zulüm ediyorlar mala, namusa, zarar veriyorlar bu zulümdür. Tabi bu zalimlerden de intikamı Allah alacaktır. Ülkemizde günah işleniyor mu, işlenmiyor mu, isyanlar, yanlışlar yapılmıyor mu? Elbette yapılıyor.

Allâh-ü Teâlâ azgın köpeğin ipini bize doğru bir salıverirse. Peki azgın köpeğin işi ne? parçalamak. Bizi, bu milleti parçalamak isteyen az mı köpek var? Osmanlının bile intikamını bizden almak isteyen niceleri vardır. Bu köpeklerin ipi Allah'ın elindedir, hafazanallah iplerini salıverirse bunlar parçalamaya kalkarlar. Rabbimiz bu duruma düşmekten hepimizi muhafaza eylesin, bu duruma düşmüş olanları da Rabbim kurtarsın inşallah.

Bir Hadisi şerifte Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: **"Yarın ahirette mümin erkekler ve mümine kadınlar, temiz insanlar, Mahşer meydanında yürürken, önlerinde ve sağlarında nur olduğu halde, pırıl pırıl parladığı halde, mahşer meydanında yürüyeceklerdir"**. mahşer meydanında; eğer bir insanın önünde nur, sağında nur varsa bu insanın istikameti cennettir biiznillahi teâlâ. Bir takım insanlar da tamamen bu nurdan mahrum, karanlık içerisinde, nereye ayağını basacağını bilemiyor. Hayret ve dehşetle tir tir titriyor ne yapacağını bilmiyor. Bu kişiler o müminlere yalvarıyorlar "Ne olursunuz mübarek yüzünüzü bize doğru çevirin de bizim de önümüz aydınlansın. Biz karanlıklar içerisinde nereye basacağımızı nereye oturacağımızı, nereden gideceğimizi göremiyoruz, bilemiyoruz. Biz de, sizin nurunuzdan istifade edelim de, önümüzü

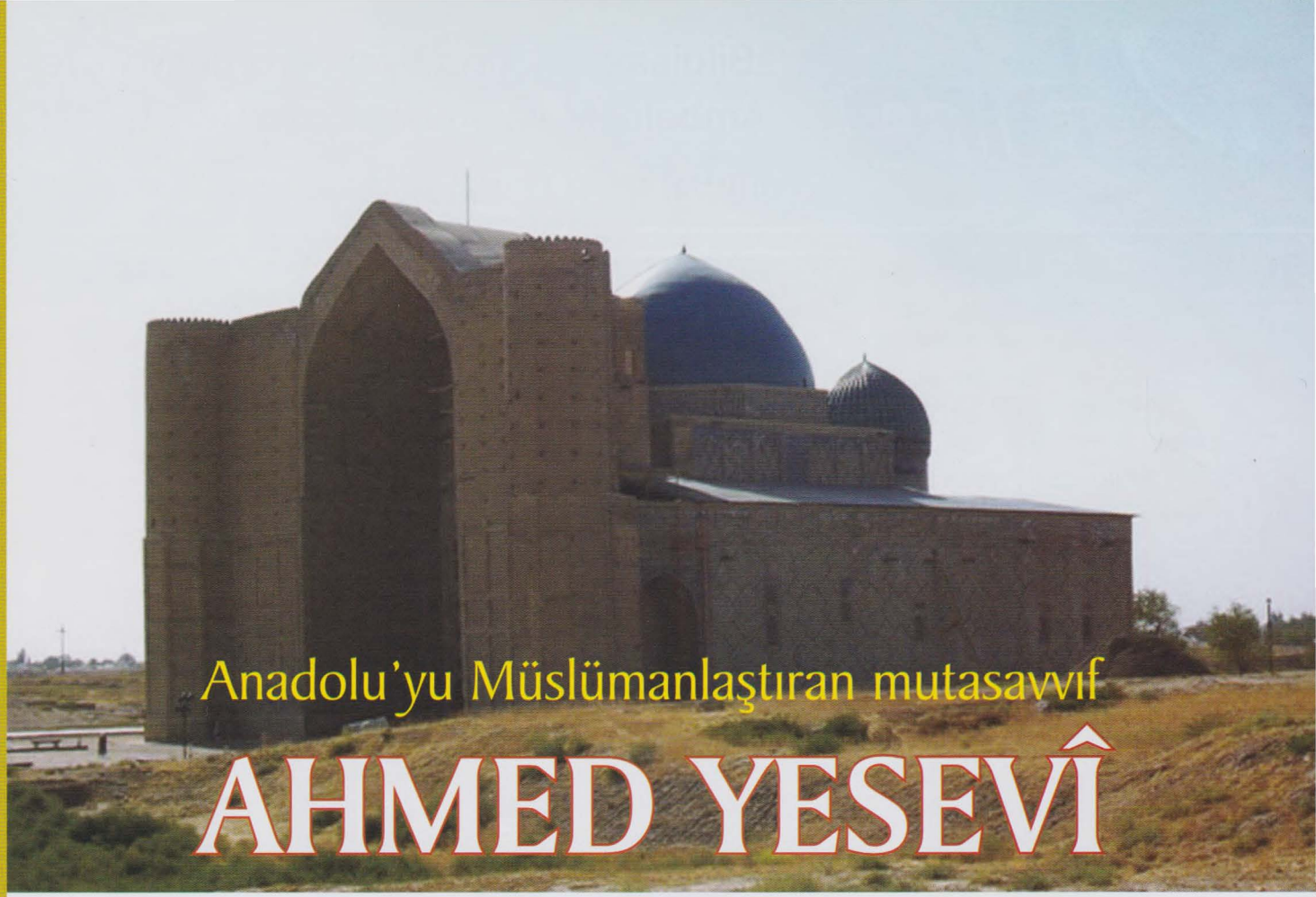
Arabanızla yolda giderken, kaldırımda yürüyen beyaz elbise giymiş birinin üstüne yanlışlıkla su sıçratsanız, aldırış etmeden yolunuza devam edebilirsiniz. Ama bu kimse, ahirette, hesap gününde karşınıza çıkacak ve hakkını isteyecektir.

görelim şu karanlık kalksın gitsin." Onların bu yalvarmaları karşısında cevap gelecek "Siz aydınlık mı arıyorsunuz, ışık mı arıyorsunuz? Siz geriye, dünyaya gidin, biz ışığımızı oradan aldık geldik. Sizde gidin ışığınızı alın gelin, zira orada verilen burada verilmiyor, satılmıyor". Siz şimdi yurt dışına çıkmak için hava alanına gitseniz, ama elinizde pasaportunuz yok; orada pasaportunu gösterip geçenler gibi sizde geçmek istiyorsunuz; ama oradaki görevli size izin vermiyor, oradaki birinden pasaportunu isteyip "şunu ver de bununla gideyim" desen, ne derler? "Pasaport dairesine git, burada pasaport verilmez, burada pasaport gösterilir" İşte ahiretteki nur da, orada dağıtılmıyor, onun kaynağı dünyadan geliyor. Dünyadaki abdest, namaz orada nurdur, verdiğimiz hayır, hasenat, sadaka vs. bütün bunların hepsi orada nurdur. "İşte siz oradan nurunuzu alın gelin" diyecekler. Ahirette ki karanlık çok tehlikelidir. Çünkü cehenneme gidişin bir göstergesidir. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki: **"O mahşer meydanında beklerken, dünyada yapılan zulüm, sahiplerinin etrafında katmerli karanlıklar olacaktır."** Yani zulmeden kimse kendisini temizlemeden ahirete gittiği zaman, o zulmün kendisi için mahşer meydanına yansıması, evvela karanlıklar halinde, etrafını küme küme çevirecek, zulmet ve karanlıklar içerisinde kalacaktır."

İnsan olarak zulüm meselesini iyi düşünmek gerekmektedir. Bir insan en çok kime zulmedebilir? En çok beraber olduğu kişiye. Peki hayatta en çok beraber olduğumuz kimdir? Ailemizdir; çünkü hayatımızın büyük bir bölümünü onlarla geçiriyoruz. Her gün beraber olmadığımız bir insana zulmetmemiz zordur. Ama her gün beraber olduğumuz insanlara bakışlarımızla, tavırlarımızla, davranış ve sözlerimizle, zulmetmiş olabiliriz. Dolayısıyla buna da çok dikkat etmemiz gerekir. Peki dünyada iken yaptığımız zulümlerin cezasını sadece ahirette mi göreceğiz? Hayır, bilin ki siz dünyada iken bir canlıya nasıl bir muamele yapmış ve nasıl bir zulüm işlemişseniz; bilin ki ya ölüm anında, ya da ölmek üzere yaptığınız muamele gibi bir ölüm sizi bulabilir. Bir avcının avını yaralayıp ölmesini beklerken, yani onun çektiği işkenceyi izlerken sergilediği tutum ve davranış nedeni ile, kendisi de ruhunu teslim ederken aynı muameleye maruz kalabilir.

İmâm-ı Âzam hapse düştüğünde, onun talebesi olan İmâm-ı Ebû Yusuf o zamanın adâlet bakanıdır. İmâm-ı Âzam'ın ağır hasta ve ölüm döşeğinde olduğunu haber alınca, hemen zamanın devlet reisinin yanına gidip durumu izah etmiş, rica da bulunup, hocasının son günlerini evinde geçirmesi için izin talep etmiş. Devlet reisi durumun ciddiyetini anlayıp izin belgesini imzalamış. İmâm-ı Yusuf sevinerek hocasının yanına gitmiş ve demiş ki: "Sevgili üstadım! tahliye raporunuz imzalanmıştır. Ağır hastasınız, sizi evinize götürelim. Aile efradınız size daha iyi hizmet ederler."İmâm-ı Âzam bu teklifi kabul etmemiş. Tabi İmâm-ı Yusuf bu cevap karşısında çok şaşırmış, hapisten çıkması için ısrar edince İmâm-ı Âzam demiş ki: "Ben gençliğimde derse giderken bir kuş yakalamıştım. Bir daha tutamam diye derse girmeden o kuşu bir taşın arkasına koyup onu oraya hapsettim. Fakat unutup ertesi gün onu koyduğum yerden almaya gittim. Taşı kaldırınca o yakaladığım kuşun öldüğünü gördüm. O gün kuşu deliğe hapseden Nûman, şimdi burada hapishanede ölmelidir. Rûhumu burada teslim edeceğim"

Anadolu'yu Müslümanlaştıran mutasavvıf

AHMED YESEVÎ

Hoca Ahmet Yesevîler bu milletin gönlüne iman tohumunu ekince, bu necip millet İslâm'la tanışmış, kımız içerken zemzem içmeye, Orhun âbideleriyle yol bulurken, bundan böyle Hz. Kur'an'la yol bulmaya başlamışlardır.

Mustafa ÖZŞİMŞEKLER
mozsimsekler@hotmail.com

Her devirde ve asırda ümmetin kurtuluşu için varolan Allah dostlarının kalpleri, İlâhî cemâlin nurlarının madenidir. Yüzlerinde parıldayan nur ve letâfet, kalplerindeki nûrun yansımasıdır. Bu zatlar, yaşadıkları dönemde fitne karanlıkları içinde bocalayan Ümmeti Muhammed'e ışık olmuşlar, çeşitli yanlış inançların etkisinde kalıp Halıkından gâfil olanlara, birer hidâyet rehberi olma görevini üstlenmişlerdir.

Bu hidâyet yıldızlarından biri de Hoca Ahmet Yesevî hazretleridir. Türk dünyasının mânevî hayâtında asırlardır tasarrufu devam eden Hoca Ahmet Yesevî, büyük bir Türk mutasavvıfıdır. Anadolu'nun Müslüman Türklere yurt olması; Onun mânevî işâretiyle hazırlanmış, yine onun himmeti ve yetiştirdiği talebelerinin gayretiyle, Anadolu ebediyyen Türk yurdu olmuştur.

Türk milleti, İslâm'la tanışmadan evvel birçok dini kabul etmişti. Asya'da yaşayan çeşitli toplumların ortak inanç sistemi olan Şamanizm'den tutunda, Budizm, Mûsevîlik ve Hıristiyanlığa kadar pek çok din inancı, Türkler arasında yaygınlık kazanmıştı. İşte Ahmet Yesevî ile beraber İslâm dini Türkler arasında yayılmış, gelişmiş ve asırlardır devam edegelen sûre içerisinde, İslâm dini Türk'lerin inanç birliğini oluşturan bir din haline gelmiştir. Şimdi bile dünyanın herhangi bir yerinde Türk denildiğinde, akla Müslüman gelmektedir.

Hoca Ahmet Yesevîler, bu milletin gönlüne iman tohumunu ekince, bu necip millet İslâm'la tanışmış, kımız içerken zemzem içmeye, Orhun abideleriyle yol bulurken, bundan böyle Hz. Kur'an'la yol bulmaya başlamışlardır. Ve Allâh-ü Teâlâ bu necip millete, İslam dinine hizmet etmek, İ'lâ-i kelimetullâhı üç kıtaya yaymak gibi büyük bir şeref nasip etmiştir.

Türk milleti olarak Hoca Ahmet Yesevî'ye çok şey borçluyuz. Dilimizin gelişip zenginleşmesinden tutunda, millî kültürümüzün inançlarımıza sımsıkı bağlı oluşuna

kadar pek çok konuda Ona borçluyuz. Bakın şair Yahya Kemal Beyatlı ne diyor: "Ahmet Yesevî kim? Bir araştırın göreceksiniz, bizim milliyetimizi asıl onda bulacaksınız."

Peki, bizler Ahmet Yesevî'yi ne kadar tanıyor, ne kadar biliyoruz. Hayatından, fikirlerinden gittiği yoldan ne kadar haberimiz var?

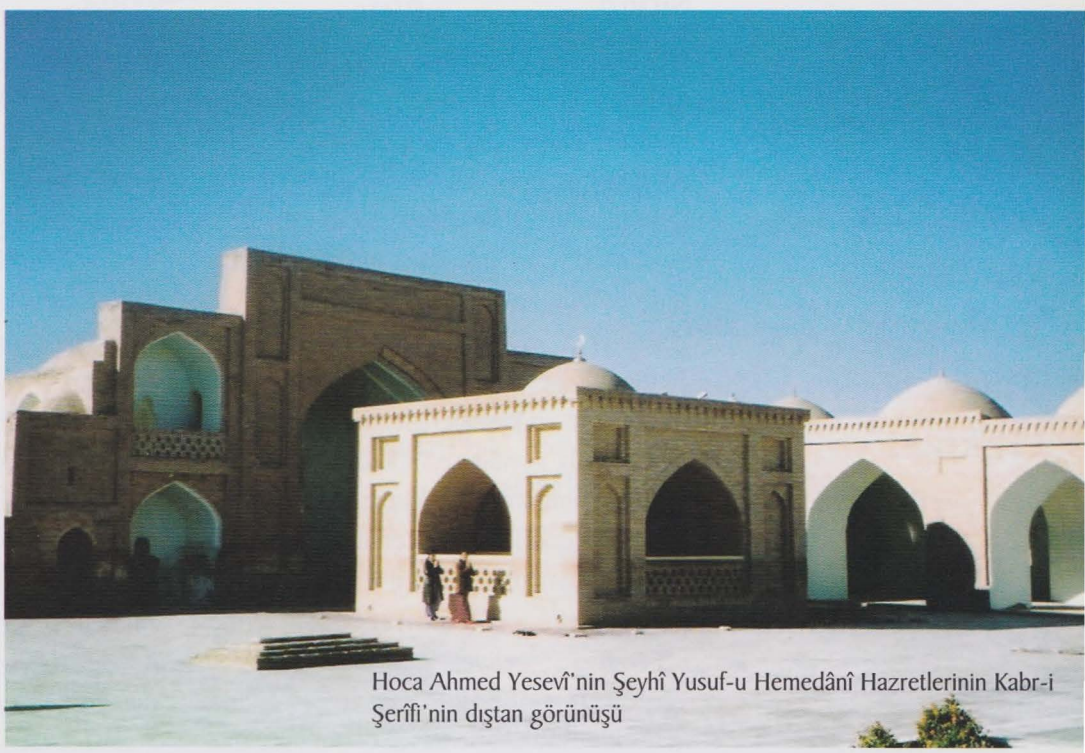
Yıldızı bir anda parlayıp kısa zamanda sönen nice şarkıcıların, türkücülerin, sanatçı geçinen pek çok lüzumsuz kimselerin hayatlarını, hobilerini, fobilerini en ince ayrıntısına, detayına kadar biliyorken, hatta onlara olan sevgimizden muhabbetimizden fan kulüpleri kurarken, bizlere ebedî saadet yurdu olan cennetin yolunu gösteren Hoca Ahmed Yesevî'leri tanımamak, bilmemek bizler için büyük bir ayıp ve büyük bir vefâsızlık değil midir?

Bir vefâ borcu olarak, Anadolu'nun Müslümanlaşmasında büyük rol oynayan bu büyük Türk mutasavvıfının hayatından, bir nebzede olsa bahsetmeye gayret edelim.

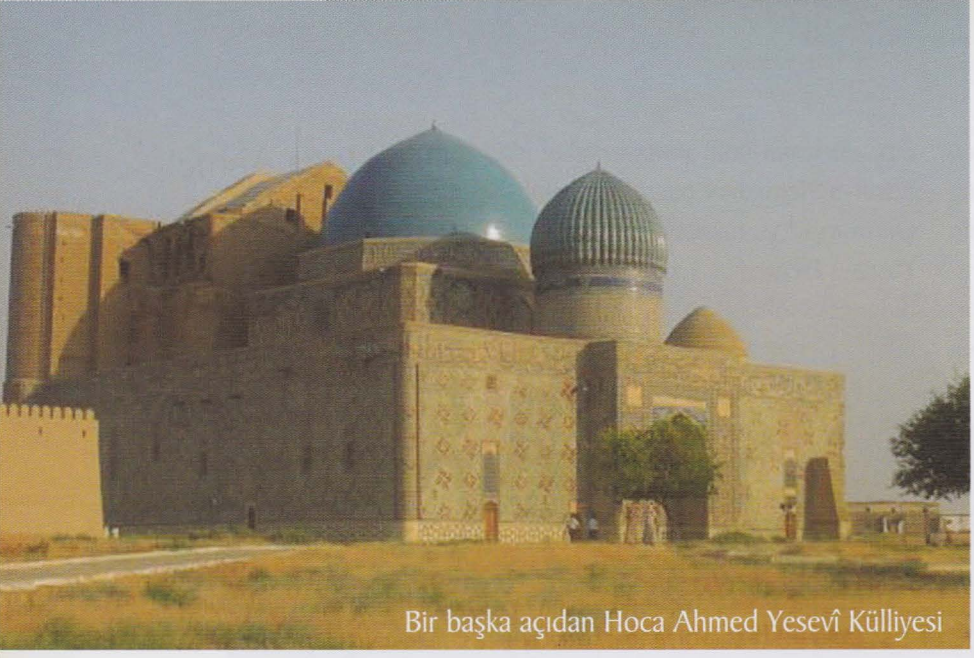
Türkistan'da yetişen en büyük velîlerden biri olan Hoca Ahmet Yesevî, Nakşî silsilesinin altın halkalarından Yusuf-u Hemedânî hazretlerinin halifelerindendir. Küçük yaşlarından itibaren ilme başlayan Ahmed Yesevî, ilk eğitimini ünlü bir âlim olan babasından aldı. Babasını küçük yaşta kaybedince Yesi şehrine gitti. İşte burada, Peygamber Efendimizin mânevî işaretiyle Ahmed Yesevî'yi yetiştirme vazifesini üstlenen Aslan Baba, onu himâyesine aldı. O sıralar henüz yedi yaşlarında olan Ahmet Yesevî'ye hem hocalık, hem de mânevî babalık yaptı. Daha küçük yaşlarından itibaren böylesine efsânevî bir veli olan Aslan Babanın elinde mânevî eğitim almaya başlayan Ahmet Yesevî hazretleri, bu ilk mânevî üstâdının vefatına kadar yanında kaldı. Arslan Baba vefat edince, onun ölmeden önce yaptığı vasiyet ve işâretiyle, o zaman Türkistan'ın en önemli İslâm merkezi olan Buharâ'ya gidip, dönemin ünlü mutasavvıflarından şeyh Yusuf-u Hemedânî hazretlerine intisab etti. Onun irşad ve mânevî terbiyesi altına girdi. Yusuf-u Hemedânî hazretlerinin hizmetinde bulunup, sohbetlerinde yetişen ve velâyet mertebelerini aşarak kemâle eren Hoca Ahmet Yesevî hazretleri, onun en önemli dört halifesinden biri oldu.

Şeyh-i Yusuf Hemedânî'nin vefâtından sonra, Buhâra'da bir müddet ders verdi. Fakat aldığı mânevî bir işâret üzerine, talebelerini Yusuf-u Hemedânî hazretlerinin en büyük halîfesi olan irşad makamındaki, Abdülhâlık Gücdüvânî hazretlerine bıraktı. Ve Onunda onayı ile tekrar Yesi şehrine döndü. Bundan böyle Yesi'de hizmet ve irşad faaliyetlerine devam edip ömrünün sonuna kadar orada kaldı. Böylece Yesi, Hoca Ahmed Yesevî'nin ilim, hikmet ve feyiz dağıttığı bir tasavvuf merkezi haline geldi. Türkistan'ın hemen hemen her yerinden gelen talebelerle, tedris ve irşad halkasını iyice genişleten Hoca Ahmet Yesevî hazretlerinin büyüklüğü ve şöhreti, kısa zamanda her tarafa yayıldı ve zamanın en büyük velilerinden biri oldu. On binlerce talebe yetiştirip onları sadece Maveraünnehir bölgesine değil, uzakdoğudan tutunda Anadolu ve Avrupa içlerine kadar gönderdi.

Hoca Ahmet Yesevî, Farsça ve Arapça'yı çok iyi bilmesine rağmen Türkçeyle konuştu. **Niçin?** Efendimizin: **"İnsanlara, akıllarına ve anlayış seviyelerine göre konuşun"** tavsiyesine göre hareket ederek, o yöre halkına ana dilleriyle, sâde bir Türkçe ile hitabedip İslâmı anlattı.

Hoca Ahmed Yesevî'nin Şeyhî Yusuf-u Hemedânî Hazretlerinin Kabr-i Şerîfi'nin dıştan görünüşü

Bir başka açıdan Hoca Ahmed Yesevî Külliyesi

Ahmed Yesevî hazretleri şiir ve deyişlerine **"Hikmet"** adını vermesi de rastgele değildir. "Nahl Süresi"nin 125'inci ayetinde: **"Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel nasihatle dâvet et"** buyurulmaktadır. İşte bu âyeti kerimedeki ifâdeye binâen **"Hikmet"** adı verilen bu dörtlüklerle, Kur'ân ve Sünnet ışığında gönüllere hitâp etmiştir.

O'nun yaşadığı devirde Orta Asya'daki Türk topluluklarının hepsi İslâm Dinine girmiş değillerdi. İslâm'a girenler de, kendileri için yeni olan bu dinin esaslarını henüz tam olarak özümseyememişlerdi. İşte Hoca Ahmet Yesevî hazretleri tam bu sırada ortaya çıktı ve onların mânevî hayatlarında adeta bir ihtilâl yaptı. Küçük yaşından itibaren hayatı ilimle geçmiş, gerek zâhirî, gerekse batınî her yönden donanımlı olan bu büyük mâneviyât adamı, Orta Asya Türk'lerini derinden etkileyerek, onların Müslüman oluşunda önemli bir rol oynadı.

Hoca Ahmet Yesevî, Farsça ve Arapça'yı çok iyi bilmesine rağmen o yöre halkının diliyle konuştu.

Niçin?!

Efendimizin: **"İnsanlara akıllarına ve anlayış seviyelerine göre konuşun"** tavsiyesine göre hareket ederek, o bölgede yaşayan geniş halk kitlelerinin anlayacağı sâde bir Türkçe ile onlara hitâp etti. Zaten bu metod; yani insanlara anlayacakları şekilde islâmı anlatmak tebliğ usûlünün de gereğidir.

Ahmed Yesevî hazretleri, **"Hikmet"** adı verilen şiir ve deyişleriyle, Kur'ân ve Sünnet ışığında gönüllere hitâbeden bir tarzda çağrılar, tembihler ve îkazlar yaptı. Bu hikmetli sözlerinde, şeriat erkânını ve tarikat âdaplarını anlatan Ahmed Yesevi hazretleri, bu deyişlerine **"Hikmet"** adını vermesi de rastgele değildir. Zira Nahl Süresi'nin 125'inci ayetinde "Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel nasihatle dâvet et" buyurulmaktadır. İşte bu âyeti kerimedeki ifâdeye binâen **"Hikmet"** adı verilen bu dörtlükler, daha sonra "Divân-ı Hikmet" ismiyle kitap haline getirilmiştir.

Nitekim, Ahmet Yesevî hazretleri bir hikmetinde;

Benim hikmetlerim hadis hazînesidir
Kişi pay görmese, bil habistir
Benim hikmetlerim Sübhân'ın fermanı
Okuyup bilsen hepsi Kur'an'ın anlamı, demektedir.

Hoca Ahmed Yesevî'nin hayatında en çok dikkatimizi çeken hususlardan biri de şudur ki; altmış üç yaşına girdikten sonra tekkesinin bir tarafına üç arşın derinliğinde bir çilehâne yaptırmış ve oraya çekilip ibâdet ve riyâzet ile meşgûl olmuştur. Bu gün hâlâ kullanılan bir yeraltı yolu ile, cemaate ve cuma namazlarına, yıllarca güneş ve ay yüzü görmeden devam etmiş, vefatına kadar da oradan dışarıya, yani toprağın üzerine hiç çıkmamıştır.

Hoca Ahmed Yesevî hazretleri bu şekilde uzlete çekilmesinin sebebini "Hikmet"lerinin birçoğunda şöyle açıklıyor: "Peygamber Efendimiz Aleyhissalâtü Vesselâm altmış üç yaşında vefat etmiş, mübarek beden-i şerifleri toprağın altına inmiştir. Bu yüzden toprağın üzerinde Peygamber Efendimiz'den daha fazla gezmekten hayâ ederim".

Böylesine bir konuda bile, Efendimiz'e uymak hususunda bu kadar hassasiyet gösteren Ahmed Yesevî hazretlerinin, Sünnet-i Nebeviyye'ye ne derece bağlı olduğunu anlatmaya gerek yok sanırım.

Efendimize uymak, sünnetini yaşamak adına böylesine bir anlayışa sahip olan Ahmet Yesevî hazretlerine, bizler bu gün ne kadar sahip çıkıyoruz ve bu büyüklere ne kadar tabi oluyoruz?!

Hoca Ahmed Yesevî dün olduğu gibi bugün de, dünyadaki bütün Müslüman Türkleri mânevî kanatları altında toplayan mânevî yol göstericimiz olmaya devam etmektedir.

Yeter ki, mânevî atamız durumundaki Hoca Ahmed Yesevîler'i tanıyalım, Allah dostlarını bilelim, sevgi ve muhabbet üzere onların dosdoğru yolundan ayrılmayalım.

Fî Emânillâh!

özlü sözler...

"Ey îmân edenler! Allah'tan korkun ve sâdıklarla beraber olun."

"Tövbe süresi: 119"

"Evliyâullah o kimselerdir ki, görüldükleri zaman Allah hatırlanır."

"Hadis-i Şerif"

Cevizin kabuğunu kırıp özüne inmeyen, cevizin hepsini kabuk zanneder.

"Gazâli"

Padişâhı âlem olmak bir kuru kavga imiş
Bir mürşide bende olmak her şeyden âlâ imiş

"Yavuz Sultan Selim"

Râbıta muhabbetle olur, muhabbet de ittiba ile.
İttiba edersen, seversin ve sevilirsin

"Mahmut Ustaosmanoğlu (ks)"

Tasavvuf; nübüvvet kandilinden alınmış bir nurdur.
Nübüvvetten öte ışık alınacak bir nur yoktur.

"Muhammed Hâdimî"

Anladım işi, sanat Allah'ı aramakmış
Marifet bu, gerisi yalnız çelik – çomakmış...

"Necip Fazıl Kısakürek"

Mevlânâ'dan Esintiler...

Murat SOYDAN
muradifarisi@hotmail.com

Bismillâhirrahmânirrahîm. Hamd-ü senâlar, salât-ü selâmlar.. Ünsiyet sahibi evliyâullâhın nefeslerinden yayılan 'Rahmet-i Sübhâniye'den esinlenme niyâzıyla başlarız.

To megû mâ ra bedan şeh bâr nîst,
Ba kerîmân kârhâ doşvâr nîst! [1]
Deme: "Bize, O pâdişâhın kabûlüne yol yoktur!"
Zirâ Kerîm olanlarla iş yapmakta zorluk yoktur.

Cenâb-ı Hazret-i Şeyh Feridüddîn Muhammed Attâr /H. 537-618/ *(Kaddesellâhü Sirrahü'l-Gaffâr)*, Tezkiretü'l-evliyâ'sına şöyle başlar:

"Kur'ân ve hadîslerden sonra, meşâyih-i kirâmın sözlerinden daha yüce ve değerli söz yoktur. Zira onların sözleri amelin, tatbikâtın ve hâlin neticesidir; hıfzın, ezberlemenin ve konuşmanın semeresi değildir; ayândandır, beyândan değildir; esrârdandır, tekrârdan değildir; 'İlm-i ledünnî'dendir, 'İlm-i kesbî'den değildir; vecdden ve coşkunluktandır, çalışmak ve çabalamaktan değildir. 'Eddebenî rabbî (Rabbim beni yetiştirdi)' âlemindendir, 'Allemenî ebî (Babam bana öğretti)' dünyasından değildir. Zira onlar peygamberlerin hakîki vârisleridir."[2]

Sözleri bu kadar kıymetli olan bu velî zâtların, elbette varlıkları da o kadar değerlidir. Mevlânâ Muhammed Celâleddîn-i Rûmî /H. 604-672/ *(Kaddesellâhû Sirrahü'l-Âlî)*'nin de ifâde ettiği üzere, Enbiyâ *(Aleyhimüsselâm)* gibi, Evliyâ hazarâtının varlıkları da, âlemler için rahmet ve lütuftur:

Zan biyâverd evliyâ râ ber zemîn,
Tâ konedşan rahmeten li'l-âlemîn! [3]
"Allâh-u Te'âlâ evliyâyı yeryüzüne, âlemlere rahmet olmaları için getirdi."

İnsanların maddî olduğu gibi manevî ihtiyaçları da vardır. İşte bu ihtiyaçların giderilmesi ve insanın kemâl manada tatmin olabilmesi, ancak evliyâullah hazarâtı ile kurulan münasebet ve ünsiyete bağlıdır. Zira bu seçkin zâtlar Cenâb-ı Hakk'ta fânî ve O'nunla bâkî olmuşlardır. Bu sebeple onlar Allâh-u Te'âlâ'nın kendilerine bahşettiği, gönüllerin şifâsı ve ruhların safâsı olma vasıflarıyla, gafletten uyanışın, kendini bilişin ve huzura erişin kaynağı; saflığın ve paklığın da merkezidirler. Evet! Onlar Mevlâ Teâlâ'ya ulaşmak isteyenlerin önderi, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*'e ittibâ' etmek (uymak) isteyenlerin örneği, âfiyete kavuşmak ve "Kalb-i selîm"e erişmek isteyenlerin hekîmidirler.

"Evliyâullâh"ın berekâtı sâyesinde, fuyûzât-i Muhammediyye kıyâmete dek akmaya devam edecektir. Çünkü bu zevât-ı kirâmın en belirgin hususiyetleri, Allâh'ın Sevgilisi, Kâinâtın Efendisi Muhammed Mustafa *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in "Sünnet-i seniyye"sine sımsıkı bağlılık ve ona tam uyma hususunda gösterdikleri titizlikdir. Bu esas sebebiyledir ki, onlar Peygamber vârisi olarak birer irşâd ve hidâyet kaynağı haline gelmişlerdir.

"Onlar, Allâh'ın hidâyete erdirdiği kimselerin ta kendileridir. Öyleyse sen de onların hidâyetine uy!" * (En'âm Sûresi, 90)

Böylelikle kendilerine ihsân edilen basîret, kerâmet, hikmet ve keşif sahibi olmak gibi meziyetlerle, madde ve manadan müteşekkil olarak yaratılmış insanoğluna, şehâdet âleminin (görünen âlemin) ötesindeki gayb âlemine manevî pencereler açmaya, onları İlâhî hakîkatlerden haberdâr etmeye ve manâ âleminin rehberliğini yapmaya liyâkat ve ehliyet kazanmışlardır. Hakikatte tüm asâlet Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sel-*

lem) Efendimize âit olmakla ve tüm âlemler onun hatır ve hürmetine yaratılmakla beraber bu cihândan murâd, ehlullâhtır. Hâce-i Kâinât, Eşref-i Mevcûdât Hazret-i Muhammed Mustafâ *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*, Allâh-u Te'âlâ Hazretleri'nin baş aynasıdır. Ehlullâh hazarâtı ise Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* in aynasıdır. Aynadan aynaya akis vardır, gönülden gönüle yol vardır. Binâenaleyh onlardan görünen O Mevlâ Te'âlâ'dır. O halde, ayna kabiliyetinde yaratılan bu kalbi ehlullâha doğru tutmak gerekir. [4]

Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* birgün ashâbından birinin cenazesini teşyi' için mezarlığa gitmişti. Kabristandan dönünce Hazret-i Âişe-i Sıddîka *(Radıyallâhu anhâ)*'nın yanına gitti. Onunla hasbihal ederken, Sıddîka annemiz merakla Efendimizin üzerini yoklamaya başladı. Peygamber Efendimiz: "Ey Humeyrâ! Böyle harıl harıl üzerimde ne arıyorsun?" diye sorunca, Sıddîka annemiz: "Bugün hava bulutluydu. Çok yağmur yağdı. Üzerinde yağmurun eserini arıyorum ama bakıyorum ki hiç ıslanmamışsın!" dedi.

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz ona:"Peki o sırada başına ne örtmüştün, baş örtün ne idi?" diye sordu.

Âişe-i Sıddîka *(Radıyallâhu anhâ)* da: "Senin cübbeni başıma örtmüştüm" dedi.

Bunun üzerine Kâinâtın Efendisi şöyle buyurdu: "Ey tertemiz Hatun! İşte onun için, Allâh-u Te'âlâ senin mübârek ve temiz olan gözüne gayb yağmurunu gösterdi. O yağmur, sizin bu dünya bulutunuzdan değildir. Başka bir buluttan, başka bir göktendir." buyurdu.

'Gayb Âlemi'nin de bulutu, yağmuru, rüzgârı, göğü ve güneşi vardır. Fakat onlar, ancak ümmetin havâssına (özellerine) görünür; ancak **ârifân** hazarâtı onlardan hakîkaten haberdâr olur.[5] Zira onlar kudsiyet makamlarıyla devamlı ünsiyet halindedirler. Gönülleri Allâh-u Te'âlâ'nın aynası olmuştur. Nefesleri Mevlâ Teâlâ'nın feyzi olmuştur. Nefisleri Hakk Te'âlâ'nın rızası üzere olmuştur. Varlıkları da Sübhân Te'âlânın rahmeti olmuştur. Bu yüzden onları kendilerine vesîle edinenler de, maneviyât devletinden nasipdâr olma şansı kazanarak sûretten hakikate ererler.

Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* buyurmuştur ki: "Şüphesiz, zamanlarınızın içinde ömrünüz süresince (kalplerinizi ferahlatacak) nefehât (nefhalar) vardır. Âgâh olun (ey Hakk tâlibi olanlar)! Hemen (Rabbinizin o kudsî) esintiler(in)e yönelin, o hoş râyihaları koklayın. Zira o nefehâttan (ilâhî rahmetlerden) size bir nefha erişip de, böylelikle ondan sonra artık ebedî acı ve bedbahtlığa mübtelâ olmayasınız ve sonsuz saâdete kavuşasınız."[6]

"Nefha"; (yayılan) hoş ve güzel koku; meltem, ılık ve hafif rüzgâr, esinti;soluk, nefes; hediye, arzedilen (sunulan) şey gibi anlamlara gelmektedir. Çoğulu, "Nefehât"tır.

Hakîkat ehli katında, istifâdesi emir buyurulan nefhalar, Fahr-i kâinât *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* Efendimizin izinde olan evliyâullâhın nefesleridir. Zira onlar, ümmetin kâmilleridir ve manevî makam itibâriyle diğer din kardeşlerinden daha öndedirler. Onların nefesleri Hakk Te'âlâ'nın manevî katından gelen esintilerdir. Onların nazarları ve onlarla olan dostluk ve kaynaşma da Mevlâ Te'âlâ'nın ihsânlarından, bağışlarından ve hediyelerindendir. Bunlar ganimet sayılması gereken şeylerdir. Bunlardan başkalarını önemsememek, bunları ganimet bilişin ta kendisidir. [7]

Mevlâ Teâlâ'nın cemâl tecellîlerine en mükemmel manada mazhar olan ehlullâh, ilâhi âlemden yayılan güzel ve hoş kokularla gönüllere neşe ve ruhlara ferahlık gelmesinin vesîleleridir. Nitekim Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* Efendimiz; "Ben Rahmân olan Rabbinizin nefesini Yemen tarafından duyuyorum"[8] buyurmuştur. Burada murâdın Üveys el-Karanî (Veysel Karânî) (Kuddise sirruhû) olduğu beyân edilmiştir. İşte bu yüzden, Kâşif-i esrâr-i Kayyûmî Mevlâna Celâleddin-i Rûmî, yukarıda zikredilen hadîs-i şerifte geçen 'Nefehât'ı, "Hakîkat-i Muhammediyye'ye vâris olan 'Evliyây-i esfiyâ'nın (seçkin, hâlis velilerin) enfâs-i tayyibeleri (tertemiz nefesleri)" olarak manalandırmış ve şöyle buyurmuştur:

Goft peygamber ki nefhathây-i Hak,
Enderîn eyyâm mî âred sebak!

Peygamber *(Aleyhisselâm)* buyurdu ki: Hakk

Teâlâ'nın nefhaları (rahmetinin hoş kokuları) bugünlerde (artık kıyâmete kadar dâim ve cârî olarak tüm devir ve zamanlarda her yere yayılıp, kulları üzerine) eserek kemâliyle zâhir olacak.

Yani benim yolumda nice velî ve kâmil zatlar gelecek, zuhûr edecek.

Gûş-o hûş dârîd in evkat râ,
Der rubâyîd inçonîn nefhât râ!

Ey İlâhî nefehât tâlibi olanlar! Şimdi gâfil olmayıp, o şerefli vakitler için pür dikkat kesilin, aklınız o vakitlerde olsun. Acele ederek, böylesi latîf ve şerîf nefhaları bulduğunuzda kapın.

Yani, her devirde insân-ı kâmil bulunmaktadır. İşte onun bulunduğu dönemleri ganimet bilin ve ondan yayılan İlâhî feyizlerden istifâde etmeye bakın, fırsatı kaçırıp da nasipsiz olmayın. Zira böyle değerli vakitler bir daha ele geçer sanmayın!

Nefha âmed mer şoma râ dîd-o reft,
Her kirâ mî hâst can bahşîd-o reft!

Nefha-i Rabbânî sizin tarafınıza da geldi. Gafletinizi gördü, haberiniz olmadan esip esip gitti. Senin ise hiç uyanıklığın yok! Yazık! Halbuki bu İlâhî nefha, dilediğine, ruh üfleyerek bâki hayâtı bağışladı ve göç edip gitti.

Yani, İlâhî ve Rabbânî bir rüzgârı temsil eden kâmil velî de, insanlar arasında gezer, dolaşır. Onda parlayan ilâhî nurları ve taşıdığı Rahmânî güzellikleri görmeye isti'dâdlı olup da muhabbetle bağlananların gözleri aydın, halleri hoş olur. Yabandakilerin ise gönülleri harap, elleri boş kalır.

Nefha-i dîger resîd âgâh bâş,
Tâ ezin hem vâ nemânî hâcetâş!

Başka bir nefha daha erişti. Uyanık ol, uyanık! Kalk gaflet uykusundan da bari bu yenisini ara bul! Zira bundan da geri kalmayasın, onun nûrundan mahrum olmayasın ey ortak!

Yani, geçmiştekilere yetişemediysen ve geçenlere ulaşamadıysan da, bari bu zamanda mevcut olan mürşid-i kâmillerden istifâdesiz ve nasipsiz olma. Kendi zamanındaki evliyâullâhtan feyz almaya bak ve onu feyz-i Muhammedî bil! Çünkü meşâyihın silsilesi birbirine bağlıdır ve o silsile elden ele Rasûlüllâh Efendimize ulaşır. [9]

Yetmiş bin evliyânın yetiştiricisi, İkinci Bin yılın Müceddidi Hazret-i İmâm-ı Rabbânî Ahmed el-Fârûkî es-Serhendî /H. 971-1034/ *(Kaddesellâhu Sirrahü's-Samedânî)*, intisâb ettiği mürşidi, Gavs-i Azam Ârif-i Billâh Hâce Muhammed Bâkî Billâh /H. 971-1012/ *(Kuddise sirruhû)* hakkında: "Bu fakir yakînen biliyorum ki, böylesi bir sohbet ve cem'iyyet menba'ı, terbiye ve irşâd kaynağı, Fahr-i Âlem Peygamber Efendimizin zamanından sonra dünyada çok az görülmüştür. Gerçi insanların en hayırlısı olan Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* Efendimizin zamanında bulunamadık, sohbetine kavuşamadık ama, Muhammed Bâkî Billâh Hazretlerinin saâdetli sohbetinden de mahrûm kalmadık. Bunun için bu büyük nimetin şükrünü yerine getirmek lâzımdır." buyurmuşlardır.

Aralarında mertebe farkları olmakla beraber, **"ed-Dürretü'l-Harîde"** de yazıldığı üzere, her asırda mutlaka Allâh-u Te'âlâ'nın göndermiş olduğu peygamberler adedince velî bulunmaktadır. Bunların hepsi peygamberlerin kademi üzeredirler.[10] İşte her devirde, halkı Hakk'a irşâd eden 'Mürşid-i kâmil'ler ve **'Ârifân'** hazarâtı bulunmakta, lâzım gelenlere îcâb eden sözleri söylemektedir, özellikle de geçmişte yaşamış selef-i sâlihînin, ârif ve âlim zâtların söz ve nasihatlerini de anlatıp nakletmektedirler. Zaten bütün İslâm büyüklerinin hâtır ve hâtıralarının her zaman gözetilmesi ve yüce tutulması, Müslümanlar için büyük bir edeptir ve dîn-i mübîn-i İslâm'ın aziz tutulmasına eşdeğerdir. İşte velî zatlar da mütekaddim velîlerden nakiller yaparlar, onların sîret ve menkibelerinden bahsederler. Cenâb-ı Mevlâna (Kuddise sirruhû) Hazretleri de;

Gerçi her karnî sohen ârî buved,
Lîk goft-i sâlifân yârî buved![11]

Gerçekten, her devirde (irşâd ederek) söz söyleyen olur,

Ama evvelkilerin sözleri (o zâta) yardımcı olur.

buyurmuş ve böylece amel etmiştir.

Hal böyle olunca, bizlere de zâhirî ve bâtınî ilimlerin sahibi peygamber vârisi olan bü-

yüklerimizi unutmamak, unutturmamak ve onlardan istifâde etmeye devam etmek düşer. Zira onların sözleri hiç eskimez ve geçerliliğini yitirmez. İşte bu ulu zâtların içinde temâyüz etmiş olan Kâşif-i esrâr-i Kirdigâr Mevlânâ Hüdâvendigâr'ın sadâsı olan Mesnevî ve diğer eserleri de, ayrıca onun bir kerâmeti ve tasarrufu olarak tüm çağlara ve bütün insanlara ulaşmakta ve tesir etmektedir. O şöyle buyurur:

Dâimâ terr-o civânîm-o latîf,
Tâze vo şîrîn-o handân-o zarîf! [12]

Dâimâ taptâze, genç ve latîfiz. Dâimâ yeni, tatlı, gülümser ve zarîfiz.

Hazret-i Mevlânâ'nın çağdaşı Yunus Emre /H. 638-720/ *(Kuddise sirruhû)* da şöyle der:

Biz sevdik âşık olduk,
Sevildik ma'şûk olduk.
Her dem yeni doğarız,
Bizden kim usanası!

Yıllar yılı, rengini İslâm nûrundan, suyunu Mâverâünnehir'den, gıdasını Ahmed Yesevî *(Kuddise Sirruhû)*'dan alan çiçeklerin âlemi şenlendirdiği devirde, Mevlânâ Hazretleri de müstesnâ güzelliğiyle açarak ruhları ferahlatmış, onun hoş kokuları ıtır ıtır yayılmış ve bugünlere dek gelmiştir. İşte şimdi onun farkına varıp koklama zamanıdır!

Hal böyle olunca, ismi, şahsiyeti, sîreti ve eserleri hususunda tam bir kabûl, muhabbet ve itimâda sahip olan Âriflerin Sultânı Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Hazretlerine, biz de, kendilerinin himmet ve himâyelerine sığınarak, inâyet ve şefâatlerini umarak, "Âriflerin Köşkü" anlamını taşıyan dergimizde, bu manasına münasip olarak yer ayırdık. Böylelikle onun engin ilim ve irfân okyanusundan damlalar taşımaya, yeni nesillere Mevlânâ Hazretlerini tanıtmaya, mevzû ve olayları bu büyük Allah dostunun gözüyle işlemeye çalışacağız.

Tamamına erdirecek olan Zât ancak Allâh-u Te'âlâ Hazretleri'dir.

Bütün bunlardan sonra, mana âleminin serdârı, âşıkların dildârı Mevlânâ Hüdâvendigâr'ın rüzgârına açtığımız bu makama, "Hoş Kokulu Esintiler" ismini vermeyi uygun bulduk. Ancak bu "Esintiler"i, onun en meşhur eseri olan ve ağırlıklı olarak üstünde duracağımız "Mesnevî"ye' değil de, lakabı olan "Mevlânâ"ya izâfe ettik. Zira amacımız, Mevlânâ *(Kuddise Sirruhû)* nun, yüksek tasarruf sahibi mübârek zâtından istimdâd ve teberrükte bulunmak ve onun bizlere armağan ettiği eserler arasında yalnız "Mesnevîy-i Ma'nevî"den değil, aynı zamanda "Divân-ı Kebîr", "Mektûbât", "Mecâlis-i Seb'a", "Fîhi mâ fîh" gibi diğer değerli eserlerinden, ayrıca peder-i âlileri Sultânu'l-ulemâ Bahâuddîn Veled *(Kuddise Sirruhû)*nun "Maârif"i, yüce oğlu Sultan Veled *(Kuddise Sirruhû)*nun "İbtidânâme", "Rebâbnâme" ve "Maârif"i, Şems-i Tebrîzî *(Kuddise Sirruhû)*nun "Makâlât"ı ve Ahmed Eflâkî *(Kuddise Sirruhû)* nun "Menâkıbu'l- Ârifîn"i gibi geniş bir külliyyâttan esinlenmek sûretiyle, büyük bir 'Mevlânâ' yelpazesi açmak ve bu vesîleyle onun kudsî nefesinden gelen, yaşamımızı mânalandıracak, İlâhî aşk ve şevkimizi coşturacak Rahmânî feyiz rüzgârlarıyla huzura doğru yelken açmaktır.

Eyle tevfîkini bu 'bende'ne Yâ Rabb refîk,
Kıl inâyet bana ki ente Veliyyü't-tevfîk!

Hoşça "Mevlâ ile" kalın!

Âyet-i kerîmenin meâli: Mahmud Ustaosmanoğlu, Kur'ân-ı Mecîd ve Tefsirli Meâl-i Âlîsî

1- Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Mesnevîy-i Ma'nevî; cilt: 1, beyit no: 221
2- Feridüddîn Attâr, Tezkiretü'l-evliyâ; sh:5
3- Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Mesnevîy-i Ma'nevî; cilt:3, beyit no: 1804
4- İsmaîl Hakkı Bursevî, Ferâhu'r-rûh; Uludağ Yayınları, c:1, sh: 199
5- Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Mesnevîy-i Ma'nevî; cilt: 1, beyit no: 2012-2036
6- Hakîm-i Tirmizî, Nevâdiru'l-usûl, 2/293; Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 19/233-234, no: 519; Suyûtî, ed-Dürrü'l-Mensûr, 7/713, 8/281-282;
7- Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Mektûbât; m: 3, sh: 64
8- Ahmed ibn-i Hanbel, el-Müsned, c:16, sh:576, no:10978
9- Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Mesnevîy-i Ma'nevî; cilt: 1, beyit no: 1951-1954; Ankaravî, Şerh-i Mesnevî: 1/180; Sarı Abdullah Efendi, Cevâhir-i Bevâhir-i Mesnevî; c: 3, sh: 2-4; Tâhirü'l-Mevlevî, Şerh-i Mesnevî, c:4, sh: 970-972
10- Muhammed Fethâ es-Sûsî en-Nazîfî, ed-Dürretü'l-Harîde Şerhul'-Yâkûteti'l-Ferîde; 1/50, 66
11- Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Mesnevîy-i Ma'nevî; cilt: 3, beyit no: 2538
12- Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Mesnevîy-i Ma'nevî; cilt: 3, beyit no: 2936

İyilerle Beraber Olmak

Şayet Âdem babamızla, Havva annemiz cennetin nimetlerini her gün için sıraya koysalar ve yasak meyveyi de en sona bıraksalardı, kıyâmete kadar o meyveye sıra gelmezdi. Ama kötü arkadaş (İblis) kurbanı olup, cennetteki ikram tabelâlarının sırasını izinsiz bozdular ve cennetten çıkarıldılar.

Ömer DÖNGELOĞLU
omerdongeloglu@hotmail.com

Aziz dostlarım öncelikle dergimizin bu yeni sayısında da sizlerle bizleri buluşturan âlemlerin Rabbine sonsuz hamdü senalar olsun, Efendimiz Sallallahü Aleyhi Vesellem'e âl ve ashabına salât ve selâm olsun. Ömür inanın bir su gibi akıp gidiyor. Daha dün gibi geliyor, bizler kutsal topraklara hac ibadetimizi ifa için giderken helâllik ve dualarınızı istemiştik. Oralarda tüm okurlarımız ve dinleyicilerimiz için âcizane dualar etmeye ve selamlarınızı Resûlüllaha iletmeye çalıştık. Rabbim en kısa bir zamanda helal yoldan o mübarek beldelere gitmeyi makbul ve mebrur haclar ve umreler yapmayı cümlemize nasip eylesin.

Bu sayıdaki yazımız, başlıktan da anlaşılacağı gibi, "iyilerle beraber olmak nedir, bize ne gibi faydalar sağlar?" Bunu incelemeye ve irdelemeye çalışacağız. Aslında başlıktaki cümle kâinatın sahibi olan Rabbimizin bir beyanıdır, bir ayetin meâlidir. Tevbe–119. ayetinde Rabbimiz: **"Ey iman edenler Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun..."** buyurmaktadır.

Her mümin bilir ve iman eder ki bu dünya bir imtihan yeridir. Yani asıl kalınacak yer burası değildir. Bir meseleye nasıl yaklaşacağınız, sizin o şeye nereden baktığınızla doğrudan ilişkilidir. Şu fâni dünyayı gâye olarak gören biri için ölüm ve bu dünyadan kopuş ne demek, hiç düşündünüz mü? Ve dünyayı gaye olarak gören zihniyet onu elde etmek ve onu kaybetmemek adına neler yapmaz ki. Bütün hesaplarını dünya üzerine yapanlar, aslında insanlığın

bugünkü huzursuzluğunun da sorumlularıdırlar. Bu anlayış ister bir fert olsun, ister bir topluluk olsun hiç fark etmez. Bu tipler için sadece kendi çıkarları ve şu dünyada elde etmeyi kafalarına koydukları kısa hesapları vardır. Onun uğruna yapmayacakları yanlış yoktur. Bazen kendilerini temiz aklın, kirlenmemiş vicdanın karşısında ve huzûru ilâhîde rezil edecek, zavallı duruma düşürecek en büyük cinayetleri, ahlâki yozlaşmayı, edeb dışı halleri işlemeyi, en ufak vicdan azabı dahi çekmeden yapmayı normal sayarlar. Yazdıkça uzayıp gidecek bu yanlış istikametin yolcuları sizce niçin hep daha çok olmuştur? Ya da bu işin müşterileri niçin asıl temiz olan insanca yaşamayı, hakkına razı olan, şükretmeyi bilen, sabredenlerden daha çok olurlar? İsterseniz bu soruların cevabından önce kendimize şunu soralım. Dünyada yaşarken hepimize lazım olacak bu doğru değerlerden insanlık nasıl ve niçin sapmıştır? Peki, bu yanlış gidişatın düzeltilmesi mümkün müdür?

Öncelikle bu yanlışları biz âdemoğullarına tercih ettiren kötü arkadaştır. Onu tanıdınız değil mi? Şeytan... Cennette huzurlu bir hayat kendilerine ikram edilmişken, bir imtihan için onca nimete karşılık kulları Âdem ile Havva'dan Rabbimizin istediği minnacık bir şeydi. "Şu sonsuz nimetler yurdu cennetim sizindir". "Dilediğiniz gibi yaşayın, yiyin, için fakat şu ağaca yaklaşmayın, ondan yemeyin" den ibaretti. Bazı âlimlerimiz şu yorumu yapmışlardır. Şayet Âdem babamızla, Havva annemiz cennetin nimetlerini her gün için sıraya koysalardı o yasak meyveyi de en sona bıraksalardı, kıyamete kadar o meyveye sıra gelmeyecekti. Yani Hz. Âdem babamızla, Hz. Havva annemizi cennetten kovduran asıl sebep kötü arkadaş (iblis) kurbanı olmak ve cennetteki ikram tabelalarının sırasını izinsiz bozmaktı. Bu gün dünyamızda dökülen milyonlarca günahsızın kanları, ezilen, sömürülen, hakları gasbedilen, pis bir hırsa kurban edilen masumların duçar olduğu durum da, aynı hatayı mercekle büyüterek dünyada sürdürmek inadına düşmüş, dünyevî insanların doğru tabelaların yerlerini yanlış olanla değiştirmeleri yüzündendir. Sıkıntı bunun sıkıntısıdır. Peki, çare nedir o zaman? Ezber bozup başa dönmek. Yani birincisi, kötü arkadaştan vazgeçmektir. İkincisi, size tabelaları doğru yerlerine koyduracak iyi arkadaşlar bulmaktır. İnsanlığın kaybettiği en mühim şey demek ki iyi arkadaşmış. Hz. Cebrail'in tavsiyelerini unutanlar, ellerinde şeytanın hilelerini ve vesveselerini bulurlar. Haberi mutlakla sabittir ki, Allah'ın peygamberi ve onun eşi Hz. Âdem ile Havva şöyle bir dua ile hatalarını telafi yoluna gitmişlerdir. **"Rabbimiz biz nefislerimize zulmettik. Şayet bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen hüsrana uğrayanlardan oluruz"** (A'raf 23)

Haddi zatında peygamberlerin gönderiliş gayelerinden birisi işte budur. İyi arkadaş olmak. Nüfusu beş bini bile bulmayan Mekke'de Ebucehil'le, Hz Ömer radıyallâhü anh'ın arasındaki fark neydi sahi? İyi arkadaşı tercih etmek. Yine eski iki arkadaş olan İbnü'duğunne ile Hz. Ebubekir radıyallâhü anh efendimizin arasındaki fark da yine aynı, iyi olanla beraber olmak. Ümeyye b. halefle, Hz. Osman radıyallâhü anh efendimiz arasındaki fark da aynısı, iyi olanla beraber olmak. İşte bu kadar

Ebucehil İslam ümmetinin firavunu, peki ya oğlu İkrime? O ise bir şehid. Babası cehennem kazanının dibinde, oğlu cennetin en üst kısmında. İşte iyilerle beraber olmanın önemini, bize baba-oğul Ebucehille, Hz. İkrime sahnesinden daha güzel izah eden olamazdı sanırım.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki; **"Ümmetimin âlimleri ben-i İsrail' in peygamberleri gibidir"**. Bu hadis-i şerifi sanırım şöyle de okuyabiliriz. Resûlallah Efendimizden önce her peygamber bir kavme (topluma) gönderiliyordu. Bugünde her âlim hakkı tebliğ hususunda kendi muhitinden mesuldür.

önemlidir iyilerle beraber olmak sizi bazen Hz. Ebûbekir radıyallâhü anh'la Ebucehil kadar farklı noktalara atar. Bir an için Ebucehil'in, o zamanlar iman etmiş olduğunu düşünsenize, sahabeler arasında şimdi adını nerelerde anardık? Hem oğlu İkrime radıyallâhü anh'ı düşünün yermuk'de şehid olmuştur. Babası Ebucehil İslam ümmetinin firavunu, peki ya oğlu İkrime? O ise bir şehid. Yani peygamberlerden sonra ki insanların cennette çıkacağı en üst nokta. Ne acayip bir şey değil mi? Babası cehennem kazanının dibinde, oğlu cennetin en üst kısmında. İşte iyilerle beraber olmayı bize babaoğul Ebucehille, Hz. İkrime radıyallâhü anh sahnesinden daha güzel izah eden olamazdı sanırım.

Peki, peygamberimiz Sallallahü Aleyhi Vesellem gelip geçmiştir. "Şimdi de bu kadar mühim midir?" dediğinizi duyar gibiyim? Evet, halen o kadar mühimdir. Şayet böyle düşünülüyorsa öncelikle peygamber tasavvurumuzun yeniden inşâya muhtaç olduğunu bilmeliyiz derim âcizâne. Zira Hz. Muhammed Sallallahü Aleyhi Vesellem gelmiştir ama geçmemiştir. Bu böyle biline...Eğer öyle ise başlığımızın ilham kaynağı (tevbe: 119) ayetini bugün nasıl okuyacağız? Hem o güzeller güzeli Sevgili Efendimiz Sallallahü Aleyhi Vesellem buyurmuyor mu ki "Âlimler benim varislerimdir". **"Ümmetimin âlimleri ben-i İsrail'in peygamberleri gibidir"**. Bu hadis-i şerifi sanırım şöyle de okuyabiliriz. Resûlallah Efendimizden önce her peygamber bir kavme (topluma) gönderiliyordu. Bugünde her âlim hakkı tebliğ hususunda kendi muhitinden mesuldür. Yazımızın üst kısmında sorduğumuz bir soru daha vardı. Yanlışı seçenler niçin devamlı sayıca daha çok olmuştur? Çünkü dünya peşincidir de onun için. Gayretinizin karşılığını rahmanın bir tecellisi olarak bu dünyada gö-rürsünüz. Oysa iyiler çoğu zaman sonsuz olan ahiret hesabıyla size salih amelleri ve sabretmeyi tavsiye ederler. İman edenler bu davete uyarlar. Ama hayatı dünya kadar görenler, ödülünü dünyada peşin beklerler. Onun için bu kısa ve geçici olanı seçenler maalesef sayıca hep çok olmuştur. Ama unutulmamalıdır ki akıbet muttakiler içindir.

Dünyamızda meydana gelen iç sızlatan hadiselere karşı insanlığın önüne yeniden iyi ve güzel olanı seçenek olarak bizler koymalıyız. Ancak bundan daha acil olan bence ömrümüzün kısalığını, hesabın çetin oluşunu hesaba katarsak, hemen nefislerimize Hz. Âdem babamızla Havva annemizin duasını yaptırarak iyilerle beraber olmayı en ön plana koymalıyız. Bu gerçekten bu kadar önemlidir.

Aziz dostlarım ve kıymetli okurlarım, sözlerimi noktalarken Rabbimiz bizi her iki dünyada da iyilerden, salihlerden, sadıklardan ayırmasın. Rabbim cümlemizi onlara dâimî arkadaş eylesin. Bir sonraki yazımızda buluşuncaya kadar Cenâb-ı Hâkka emanet olunuz. Bâki selam ve hasbî dualarımla...

İslâm Fıkhı Açısından

Finans Kurumları

Fâizli bankacılık sistemine alternatif olarak kurulan finans kurumlarından kredi almanın veya yatırılan paraya kâr payı verilmesinin, İslam hukuku açısından durumu nedir?

Fatih KALENDER
bilgi@arifandergisi.com

Bizlere sayısız nimetler veren; bütün işleri tedbiriyle tasarruf etme kudretine sahip olan Rabbimize hamd olsun; Salât ve selam da insanların en güzidesi, Mevla Teâlâ'nın Nebisi Kâinatın efendisi Hz. Muhammed Mustafa (sallalahu aleyhi ve selem)e, âl ve ashabına ve de kıyâmete kadar O'na ve onun getirdiği dine tâbi olanların üzerine olsun.

Bu ayki fıkıh köşemizde, fâizli bankacılık sistemine alternatif olarak kurulan finans kurumlarının, İslam hukuku açısından durumunu incelemeye gayret edeceğiz. Meselemizi iki ana başlık altında inceleyeceğiz. Birinci olarak finans kurumlarının kısaca tanımı, ikinci olarak da İslâm hukuku açısından değerlendirilmesi şeklinde olacaktır.

Finans kurumları hakkında yapmış olduğumuz kısa araştırma neticesi olarak; "Faizsiz Bankacılık"ın dünyada ilk uygulaması, Mısır Arap Cumhuriyeti'ndeki Mit Gamr kasabasında yaşanmıştır. Eski devlet başkanı Cemal Abdu'n-Nâsır döneminde bütün bankaların devletleştirilmesi akımına karşı alternatif olarak geliştirilen bir deneme sonucunda ortaya çıkmıştır. Münferit uygulamalar şeklinde birçok Müslüman toplumda yüzyılımızın başlarından itibaren görülmeye başlayan bu hareketin bilinçli olarak hayata geçirilme fikri, ilk kez eski Suud kralı Faysal döneminde ortaya çıkmıştır. Türkiye'deki ilk uygulaması ise 1985 yılında Albaraka Türk ve Faisal Finans Kurumları tarafından başlatılmıştır. Daha sonradan bunları; 1989'da Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu, 1991'de Anadolu Finans Kurumu, 1995'de İhlas Finans Kurumu, 1996'da ise Asya Finans Kurumu takip etmiştir. Bu sistemin kuruluşunun esas amacı ise; dini hassasiyetlerinden dolayı, Hz. Allah'ın yasak kılmış olduğu

faize bulaşmamak için ekonomiye katılmayan mali değerlerin, yastık altından çıkarılıp yabancı sermaye ile beraber ekonomiye katılmasını sağlamak olmuştur.

Genel olarak Müslümanlar arasında finans kurumlarıyla alakalı yaygın olan sorular; yatırılan fonlar mukabilinde kâr payının alınması, ev veya araba gibi malların alımı için kredi kullanmanın caiz olup olmaması hakkında olmuştur. Finans kurumları topladığı fonları değerlendirme, nemayı paylaşma, özel cari hesaplar, teminat mektubu ve çek karnesi verilmesi, yurtiçi-yurtdışı havâle ve transfer işlemleri gibi diğer bankacılık işlemlerinin birçoğunu yapmaktadır. Ancak bizim işleyeceğimiz konu, bunların tamamı olmayıp sadece sıkça sorulan; "kredi verme" ve yatırılan paraya "kâr payı verme" hakkında olacaktır.

Kredi verme: Herhangi bir bankanın, belli bir zamana kadar fazlasıyla ödemek şartıyla, kişinin eline belli bir miktar nakit vermesi dinen caiz olmayıp, bizzat İslâm'ın haram kılmış olduğu fâiz muamelesi olmuş olur. Bu bankanın isminin "finans kurumu" olması veya olmaması bu hükmü değiştirmez. Ancak bize gelen haberler; finans kurumlarında bu çeşit kredi sistemlerinin olmaması yönünde olup, kredi sistemlerinin İslam hukukunda mevcut olan **murâbaha** akdi doğrultusunda olduğu yönündedir.

Murâbaha: Bir şahsın elinde bulunan malını, kendisine mâl olduğu fiyatı söyledikten sonra belli bir oranda kâr koyarak bir başkasına satmasıdır . Mesela bir tüccarın: "Bu malın bana maliyeti bin liradır, sana bin yirmi liraya satarım" demesi ve müşterinin de bunu kabul etmesi bir **murâbaha** alış verişidir.

Bu açıdan bakıldığı zaman kişinin finans kurumuna giderek "Bana bir ev lazım ancak peşin ödemeye imkânım yok, siz benim istediğim vasıflarda bir ev satın alın ve ödeyebileceğim şekilde bana vadeli satın" demesinde dinen bir mahzur yoktur. Zira geçen ay ki köşemizde de belirttiğimiz gibi, kişinin vâdeden dolayı peşin olan fiyatına nispetle belli bir miktarda fark koyması ve o farklı fiyat üzerine akit yapması caizdir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken unsur; bankaya gelen şahsın göstermiş olduğu evi veya herhangi bir malı, banka evveliyat itibarıyla kendisi satın alıp, daha sonradan ikinci bir akitle kendisine gelen şahsa, o yeri, belirtilen ödeme doğrultusunda satması lazımdır. Diğer bir ifâde ile iki alış veriş olması lazımdır. Ancak bu iki satışın evrak üzerinde olması şart değildir. Yani ihtiyaç duyulan şey, şayet ev ise tapusunun, araba ise satışının(ruhsatının) ilk önce banka üzerine, daha sonra da ihtiyacı olan şahsa verilmesi şart değildir. Zira İslam hukukuna göre alış veriş akdi, yapanların sözleriyle oluşur, tapuyla veya ruhsat ile değil. Tapu veya ruhsat tescil için şarttır, akdin oluşması için dinen şart değildir.

Kişiye lazım olan herhangi bir malın, belli bir miktarını ödemeye imkânı olup da, eksik kalan kısmının finans kurumu vasıtasıyla alınmasında da izlenilmesi gereken yol şudur; Kişinin finans kurumuna gidip de satın almak istediği bin liralık evin veya herhangi bir malın, meselâ; beş yüz lirasını ödemeye imkânı olduğunu ifade ederek, banka ile beraber ortaklaşa almayı talep eder. Banka da bu talebi değerlendirerek kişiye lazım olan o malı, o kişiyle beraber ortaklaşa satın alırlar. Satın alınan mal, banka ile o kişi arasında ortak olmuş olur. Daha sonradan ikinci bir akitle, banka kendi hissesini o kişiyle anlaşmak suretiyle belli vade doğrultusunda ona satar. Bu muamelede dinen

Herhangi bir bankanın, belli bir zamana kadar fazlasıyla ödemek şartıyla, kişinin eline belli bir miktar nakit vermesi dinen câiz olmayıp, bizzat İslâm'ın haram kılmış olduğu fâiz muamelesi olmuş olur. Bu bankanın isminin "finans kurumu" olması veya olmaması bu hükmü değiştirmez.

Eğer kredi sistemi, İslam hukukunda mevcut olan murâbaha akdi doğrultusunda olursa, bunun bir mahzuru yoktur.
Murâbaha: Bir şahsın elinde bulunan malı, kendisine mâl olan fiyatın üzerine belli oranda bir kâr koyarak bir başkasına satmasıdır.
Bu durumda, kişinin finans kurumuna giderek "bana bir ev lazım, ancak peşin alma imkânım yok. Siz şu vasıflarda bir ev alın ve ödeyebileceğim şekilde bana vâdeli olarak satın" demesinde dinen bir mahzur yoktur.

bir sakınca yoktur. Zira kişinin küllî olarak sahip olduğu malı, peşin veya vâdeli satması caiz olduğu gibi, ortak olan yerdeki hissesini de peşin veya vâdeli olarak satması caizdir.
Bu muâmelelerin tamamında dikkat edilmesi gereken unsur, talep edilen malın alımında ve kabzında(kabzın manası aşağıda gelecek) ya banka kendinden birini göndererek o yeri satın alacak ve kabz edecek veyahut da bankadan o malın alınmasını talep eden kimseye banka tarafından banka nâmına satın alması ve kabz etmesi için vekâlet verecek. Zira menkul olan mallarda kişinin kabz etmeden tasarrufta bulunması, Hanefî mezhebinde ittifakla caiz değildir. Gayri menkul mallarda ise, kişinin kabz etmeden tasarrufu, İmâm-ı Âzam ve İmâm-ı Ebû Yusufa göre caiz, İmâmı Muhammed'e göre ise caiz değildir. Bankanın bizzat kendisinin o malı almasında ve kabz etmesinde bir problem olmadığı gibi, o mal kendisine lazım olan kimsenin bankadan aldığı vekâlet ile banka namına o malı alıp ve kabz etmesinde de bir problem olmaz. Zira vekil asıl gibidir. Dolayısıyla vekilin, o malı banka namına alıp kabz etmesi, bankanın bizzat o malı alıp kabz etmesi gibidir. Daha sonradan bankanın, satın aldığı malı ikinci bir akitle o kişiye satması da caizdir.
Kabz: Bir şeyi el ile tutup almaktır. Buda ya hakikaten olur -bizzat kişinin o malı eline (tasarrufuna) alması gibi- veyahut da hükmen olur ki, buda; karşı tarafın o malı kabz etmesine mani olan şeylerin ortadan kaldırılmasıyla olur ki, buna tahliye yollu kabz denir . Hanefî mezhebine göre kişinin; gerek hakikaten, gerekse hükmen kabz ettiği malda tasarruf etmesi caizdir.
Bazı Müslüman tüccarlar; fâizli bankaların da aynı muâmeleleri yaptıklarını, yani kişiye lazım olan herhangi bir malı evvela bankanın satın alması, daha sonra da o kişiye tıpkı faizsiz bankalarda olduğu gibi satma işlemini yaptıklarını ve fâizli bankaların koydukları vâde farkının faizsiz bankalara nispetle daha düşük olduğunu söylüyorlar. Yazımızın başında da ifade ettiğimiz gibi, fâiz işlemi finans kurumu tarafından da yapılsa fâizdir, yani dinen haramdır. Aynı bu doğrultuda, İslâm'ın kabul ettiği alış veriş şekli olan **murâbaha** sisteminin şartları yerine getirilirse, dinen caizdir. Bu muameleyi fâizli banka yapsa da bu böyledir. Dolayısıyla fâizli bir banka, İslâm'ın kabul ettiği herhangi bir akti yaparsa, bu işlem akit açısından caizdir. Lakin burada farklı bir açıdan bakmak gerekir, bu da kişinin alış veriş yaptığı müessesenin malının (sermayesinin) ekserisinin, helâl olup olmadığıdır. Bir Müslüman için dînî hamiyeti asıldır, dolayısıyla dünyevî meta için bir Müslüman'ın dînî hassasiyetini bırakması mümkün değildir. Aynı bu doğrultuda finans kurumlarının da bu konuda insaflı olması gerekir. Müslümanların, dînî hassasiyetlerini dünyevi çıkar uğruna kullanmaları doğru olmayıp mesuliyeti mûcip olduğunu da unut-

mamaları gerekir.

Müslümanlar arasında finans kurumlarıyla alakalı yaygın olan soruların bir diğeri de, yatırılan fonlar mukabilinde kâr payının alınmasıdır.

İslâm hukukunda birçok ortaklık şekilleri vardır. Bunlardan biri de **mudârebe** ortaklığıdır. **Mudârebe** şirketi; ortaklardan bir kısmının sermaye, diğerinin ise emek ile katılarak kurdukları ve elde edilen kârı belli bir oranda paylaşmak üzere anlaştıkları emek ve sermaye ortaklığının ismidir. İnsanların maddi durumları ve kabiliyetleri eşit değildir. Bazılarının ticârette mahareti vardır, ancak paraları yoktur. Bazılarının da paraları vardır, ancak ticâret yapacak kapasiteleri olmayabilir. Bundan dolayı **mudârebe** ortaklığı İslam fukahâsının ittifakıyla meşru kılınmıştır . Bu itibarla, bankanın, kendisine para yatıran kişiye, elde edilecek kârdan yüzdelik olarak kâr payı vermesinde dinen bir mahzur yoktur. Ancak kâr payı altında her ay için rakamsal olarak belli bir miktar vermesi dînen fâizdir.

Kişinin, alacağı herhangi bir malın belli bir miktarını ödeyip, eksik kalan kısmını da finans kurumu vasıtasıyla almak istemesinde bir sakınca yoktur. Şöyle ki; kişi, finans kurumuna giderek satın almak istediği bin liralık malın, meselâ; beş yüz lirasını ödeme imkânının olduğunu ifade eder ve o malı banka ile beraber ortaklaşa almayı talep eder. Finans kurumu değerlendirmesini yapar ve o malı, o kişiyle beraber ortaklaşa satın alır. Böylece satın alınan mal, banka ile o kişi arasında ortak olmuş olur. Daha sonra ikinci bir akitle, banka kendi hissesini o kişiye belli vâde doğrultusunda satar. Bu muamelede dinen bir sakınca yoktur. Zira kişinin küllî olarak sahip olduğu malı, peşin veya vâdeli satması caiz olduğu gibi, ortak olduğu hissesini de peşin veya vâdeli olarak satması caizdir.

Parasını çalıştırması için finans kurumuna yatıran kimseye **rabbul mal** (mal sahibi), parayı çalıştırmak için alan finans kurumuna da mudârip denir. Bu ortaklıkta zarar söz konusu olursa, evvela bu zarar elde edilen **kâr**a, karşılamadığı takdirde de **rabbul mal**ın çalıştırmak üzere bankaya yatırdığı sermayeye yansıtılır. Hiçbir surette parayı çalıştıran banka, bu zararı şahsî parasından karşılamaz. Şayet çalıştırmak üzere parasını finans kurumuna yatıran **rabbul mal**, zararın finans kurumu tarafından karşılanmasını şart koşarsa bu **mudârebe** (bir taraftan mal diğer taraftan sermaye ortaklığı) dinen caiz olmaz.

Bazı finans kurumlarının iflas etmesinden sonra gündeme gelen bankacılık kanunu 17.12.1999 tarih ve 4491 sayılı Bankalar Kanununda değişiklik yapılmasına ilişkin Kanunun, 19.12.1999 tarih ve 23911 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmesiyle, tıpkı diğer fâizli bankalarda olduğu gibi fâizsiz banklar da devletin kefâleti altına girmiştir. Bu da ayrı bir değerlendirmeye tâbidir. Zira yukarıda da ifade ettiğimiz gibi **mudârebe** ortaklığında, zararın mudâribe, yani parayı çalıştıran kimseye veya kuruma hiçbir surette yansıtılması dînen caiz değildir. Ancak yukarıda bahzi geçen bankacılık kanunu, zararın, bankanın ödeme sorumluluğuna değil, ancak devletin ödeme sorumluluğunu iltizam etmektedir. Bu itibarla devlet, ne parayı veren **rabbul mal**, ne de parayı çalıştıran mudârip tir, sadece üçüncü bir şahıstır ki, bu da aktin fesâdını gerektirmez. Zira akitle alâkası olmayan birinin, kişiye "paranı filancıya **mudârebe** (emek-sermaye) ortaklığı üzere ver, eğer mudârip (parayı çalıştıran kimse) zarar ederse ben ödeyeceğim" demesinin, dinen bir sakıncası yoktur. Çünkü bu kişi, parayı veren **rabbul mal** veya parayı çalıştıran mudârip değildir, üçüncü bir şahsın sözünün de akte herhangi bir tesiri yoktur. Yine de her şeyin en doğrusunu bilen şüphesiz Mevlâ Teâlâ'dır.

Rabbim cümlemize hakkı hak bilip tâbi olmayı, batılı da batıl bilip sakınmayı nasip eylesin. Âmin!

DİPNOTLAR:

1 - Tuhfetü'l Fukaha c:2 s:105, El-Muhiti'l-Burhani c:7 s:39, Ali Haydar Efendi Mecelle Şerhi madde 123, İslam Hukuku Elmalı M.Hamdi Yazır c:3 s:458

2 - El-Lubap fi şerhi'l-kitap c:2 s:34-35

3 - İbni Abidin c:4 s:562

4 - El-Mevsuatu'l-Fikhiyyetü'l-Müyessire c:1 s:662

Tasavvuf sayesinde Türkler Müslümanlığı Seçti

Eski Kültür Bakanlarından Namık Kemal Zeybek, Ahmet Yesevî hazretlerinin ve izlediği yolun, Türklerin Müslümanlaşmasında büyük rolü olduğunu belirtirken, önemli bir ayrıntıya dikkat çekiyor; "Tasavvuf sayesinde Türkler Müslümanlığı seçti."

M. Fatih YILDIZ
bilgi@arifandergisi.com

Hoca Ahmet Yesevî hazretlerinin hizmetleri ve eserleri hakkında Türkiye'deki en yetkili ağızlardan biri olan Namık Kemal Zeybek, Kasr-ı Arifan dergisi için Türklerin İslam'a geçiş süreciyle ilgili olarak daha önce hiçbir yerde gündeme gelmemiş önemli bilgiler verdi.

Şamanizm'in bir din olmadığına dikkat çeken Zeybek, Müslüman olmadan önce Türklerin Hıristiyan, Musevi ve Budist olduğunu, hatta Anadolu'nun İslamlaştığı dönemde Müslüman olmamakta direnen bazı Türklerin, eski dinlerinden dolayı ya Ermenileştiğini ya da Rumlaştığını bildirdi.

Ahmet Yesevî sayesinde Türkçenin yeniden yaygınlaştığını söyleyen Zeybek, Osmanlı devletinin de, dünyada tasavvufla kurulan ilk ve tek devlet olduğunu söyledi. İşte Namık Kemal Zeybek'le sohbetimizin ayrıntıları:

Mektupçu Değil, tezkiyeci Peygamber

KASR-I ARİFAN: Bize Ahmet Yesevî hazretlerinden ve izlediği yoldan bahseder misiniz?

N.K. ZEYBEK: Allâh'ü Teâlâ, Cenâb-ı Peygamberin görevlerini anlatırken, Bakara Sûresi 151. ayette şöyle söyler: "Size içinizden bir elçi gönderdik. O elçi size Allah'ın ayetlerini okur, (bu bir), sizi arındırır, tezkiye eder (bu iki) size kitabı okur, kitabı öğretir (bu üç) size hikmeti öğretir (bu dört) ve bilmediklerinizi öğretir (bu da beş) Yani Cenâb-ı Peygamberin hizmeti beş bölüm. Bazıları onu mektupçu gibi görüyorlar. Hayır, mektupçu değil O. Mektupçu Cebrâil (as). Peygamber Efendimizin beş görevinden biri arındırma (tezkiye). Tezkiye de Kur'an-ı Kerim'de tasavvufun adı.

Sonra başka şeyler de var. Cenâb-ı Hakk'ın bize öğrettiği bir dua var; "Ya Rabbi! Nûrumu tamamla" diye dua etmemizi öğretiyor.

KASR-I ARİFAN: Ne demek nûrun tamamlanması?

N.K. ZEYBEK: Bu da yine tasavvufla ilgili. Nûrun tamamlanması demek nefsin sâfî haline, kâmil haline getirilmesi demek. Enerji olmaktan çıkarılıp, nur haline getirilmesi ile nur tamamlanıyor. Böylece 6. letayif de oluşunca 7. letayif ortaya çıkıyor. Letayifi kün. Böylelikle insan devrini tamamlamış, olgunlaşmış, ışığını tamamlamış hale geliyor. Bunlar Kur'an'da çok açık açık yazılı iken tasavvufu başka yerlere bağlarlar.

Hazreti Peygamber 'nebi' olmadan önce 'veli' oldu. Önce veli oldu. Hıra Dağı'ndan bahsedilir. Peki, Hıra Dağı'na gittiği zaman nebi miydi? Peki, ne yapıyordu orada? Bütün Ramazan aylarını orada geçiriyordu. Çok az yiyecek alıy ordu. Tek başına ne yapıyordu orada. Düşünüyordu! Ne düşünüyordu yani. Yaptığı şey belliydi. Orada tasavvûfî yolda ilerliyordu ve velâyet mertebesini elde etti. Nasıl elde etti? Nebî olmadan evvel rüyaları apaçık görülmeye başladı. Her halinden nur saçıyordu çevresine. Bambaşka bir insan haline gelmişti. Ve evliyâdan, Allah'ın yakın dostlarından biri oldu. Sonra o iç gözüyle de gördü gerçekleri. Keşifle gördü, kerâmet izhar ediyordu. Sonra da ru'yet hali hâsıl oldu. Beden gözüyle gördü, beden kulağıyla duydu. Ondan önce kalp gözüyle görüyordu. Cebrâil Ramazan ayının bir gecesinde geldi; "İkra' (oku)" dedi, ondan sonra nebi oldu. Sonra da, "Kul (söyle)" hükmü gelince de resul oldu. Önce veli, sonra nebî, sonra resûl.

Kâbe'ye dönmek rabıta demektir.

KASR-I ARİFAN: Demek ki tasavvuf lazım! Öyle mi anlamalıyız?

N.K. ZEYBEK: Tasavvuf lazım derken, diyelim ki namaz kılıyorsunuz, Allah'a şükür. Zikir lazım. Zikirsiz olmaz. Namaz tesbihâtı da zikirdir, ama namazı eğer namaz gibi kılarsak o da zaten erdiricidir. Namaz gibi kılmak ne demek? Bir kere biz zihniyetimizi değiştireceğiz. Namaz bizim borcumuz deniyor. Namaz bizim borcumuz değil alacağımızdır. Borç diye bakarsanız, insan borcunu verirken çok zorlanır ama alacağını alırken çok daha neşeli ve istekli olur. Bu birinci nokta. İkincisi Kâbe'ye dönüyoruz. Kâbe'ye dönmek rabıta demektir. Yön değildir. Kâbe'nin nurundan yararlanmak üzere Kâbe'ye kendini, zihnini, bilincini yönlendirmektir. Zihninden Kâbe'yi geçirmiyorsan eksiklik var demektir. Ee ben döndüm. Hayır, beynin dönecek, bilincin dönecek. Sonra namaza başladık, her söylediğimizin anlamı üzerinde düşünerek, hiç acele etmeden... Çok çok namaz kılmak değil önemli olan. Önemli olan kaliteli namaz kılmak. Efendim bin rekât... Bin rekâtı aklın bin yerde kılacağına, iki rekât kıl da dosdoğru kıl.

12 Eylül'de Tutuklu Listesine Konan Ahmet Yesevî

KASR-I ARİFAN: Ahmet Yesevî Hazretleri Türkiye'de yeterince tanınıyor mu veya hangi kimliği ile daha çok tanınıyor?

N.K. ZEYBEK: Bir olay anlatayım; 1980 öncesinde 1977 seçimlerinde ben MHP'den aday olmuştum ve kaymakamlığım bu yüzden bitmişti. Dönemiyordum aynı göreve. Ankara'da bir memuriyete geldim. O günlerde Alparslan Türkeş beni çağırdı. Dedi ki, "Ülkücülerin sayısı çoğaldı. Bir milyona yakın ülkücü var fakat eğitim çok az. Bilgileri sınırlı, bilinçleri yetersiz. Bir eğitim kadrosu oluşturalım. Onların maaşlarını ben vereceğim. Siz eğitim programı yapın. Bunları yetiştirin. 30 kişi. Sonra siz merkezde sürekli eğitimci yetiştirin. Onlar da taşrada bu işi yapsınlar ve hareketi eğitelim. Gençlere Ahmet Yesevî'yi anlatalım. Ahmet Yesevî'nin yetiştirdiği Alperenleri, Gazi Dervişleri öğretilim model olarak. Görüyorum ocak binalarında, göğsünün kılları görünen yanında bir köpekle bir Kürşat tipleri falan var, onun yerine Alperen tipini koyalım" dedi.

Benim düşüncem de buydu. Sevinçle kabul ettim. Sonra biz, eğitimcilere ve ülkücü gençlere Ahmet Yesevî'yi anlatma çabası içinde olduk, 12 Eylül 1980 ihtilaline kadar. İhtilal olunca da MHP davası açıldı, biliyorsunuz. Tabiî olarak sorgulamalar yapılıyor, olaylara karışmış olan gençler sorgulanıyor filan. Sorulan sorulardan birisi; "Sizi kim eğitiyordu?" Gençlerin de bildiği Namık Kemal Zeybek. "Ne anlatıyordu?" Farklı bir şey olduğu için hemen "Ahmet Yesevî" denince, o zamanki başsavcı albay bakmış ki ifadelerde iki kişinin adı çok geçiyor. Demiş ki "İkisini de tutuklayın." "Ahmet Yesevî'yi de tutuklayın, Namık Kemal Zeybek'i de." Fakat bir üsteğmen varmış, biraz bilgiliymiş, demiş ki "Efendim biri öldü." Başsavcı demiş ki, "Ötekini tutuklayın." (Gülüşmeler)

Ahmet Yesevî ne kadar biliniyor sorusunun en iyi cevabı bu olay olsa gerek. Hukukçu bir albay ve bizim davanın başsavcısı bu kadar biliyor.

Ahmet Yesevî maalesef yeteri kadar bilinmiyor. Biz uzun yıllardan beri bir şeyler anlatmaya çalışıyoruz, ama hâlâ yeteri kadar anlatabildiğimizi düşünmüyorum.

Türklere İslam'ı Hallâc-ı Mansur Öğretti

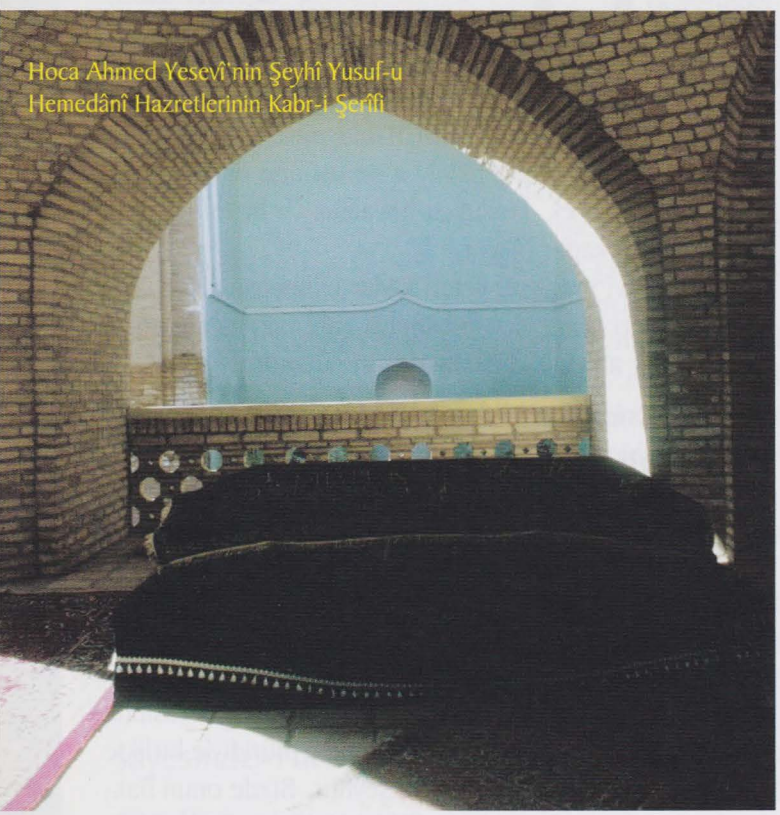
KASR-I ARİFAN: Peki Ahmet Yesevî kimdir? Türkler tasavvufu Ahmet Yesevî ile mi öğrendiler?

N.K. ZEYBEK: Ahmet Yesevî, Pîr-ü Türkistan. İslam dünyasında Türklerin Müslüman olmasına en büyük hizmet eden iki büyük insan vardır. Yesevî hazretleri ile Hallâc-ı Mansur'dur. Mesela bu az bilinir. Hallâc-ı Mansur, 10. yüzyılın başlarında 5 yıl Türkistan coğrafyasında Türklere Müslümanlığı yaymak için 400 müridiyle birlikte dolaşmıştır. Hallâc-ı Mansur bir şeyhtir. Bizde onun hakkında da bilgi azdır. Hemen "Enel Hak" sözü akla gelir

ve onun için asıldığı zannedilir. Doğru değildir. Hallâc-ı Mansur'un öldürülmesi siyâsîdir. "Enel Hak" diyen bir sürü insan vardır ama hiçbirine bir şey yapılmamıştır. Ona bir takım siyasi eylemler atfedilmiş, karmatilik gibi bir takım suçlamalar dolayısıyla isyancılarla işbirliği yapıyor diye itham edilerek ve tuzağa düşürülerek (mahkeme tuzağına düşürülerek) Hamit adlı vezirin anlamamazlığı ve aymazlığı yüzünden cezalandırılmıştır. O ayrı bir mevzuu, ama Hallâc-î Mansur bir Türkmen'dir. Hallâc Türklerindendir. Hallaç falan değildir. Ne kendisi, ne babası. Herkes öyle zanneder. Orada Lam'ın üzerinde bir şedde vardır. Halâcî'dir o. İran'da Beyza adlı bir şehirdendir. Bugün de orada Hallâcî Türkmenleri yaşar. Araştırmacılar bu noktayı atlamışlardır. Çok iyi araştırma yapanlar bile onu hallaç zannederler. Oysa o Türkmendir.

KASR-I ARİFAN: Yani Türklerin İslam'ı seçmelerinde tasavvûfî hayatın büyük rolü var!

N.K. ZEYBEK: Türkler, İslam'ı tasavvufla öğrenmişlerdir. Türkler arasında İslam tasavvûfî yollarla yayılmıştır. Başlangıçta Hallac. Türkler arasında İslam'ın yayılması kitaplarını yazanlar miladi 940 civarlarında Karahanlı hükümdarı Satuk Buğra Han'ın rüyasında Hazreti Peygamberi görüp, Abdülkerim Satuk Buğra Han adını aldığını, Müslüman olduğunu ve onun resmî olarak Müslümanlığını ilan ettiğinden sonra yoğun bir şekilde İslamlaşma başladığını söylerler. Doğrudur bu, ama bu araştırmayı yapanların görmediği bir gerçek vardır ki o dönemde Hallâc-ı Mansur yoğun bir şekilde Karahanlı coğrafyasında dolaşmakta ve İslam'ı yaymaktadır. Yani önce İslam'ı yaydı ve sonra muhtemelen Satuk Buğra Han'ı Müslüman yapan da odur. Böylece Türkler arasında Müslümanlık yayıldı. 10. yüzyılın başlarında bu yayılmanın çok hızlı gittiğini ve bütün Türklerin Müslüman olduğunu sanmayalım. Mesela 12. yüzyıla gelindiğinde Türklerin çoğunluğu hâlâ gayrimüslimdi. 12. yüzyılda Selçuklu İslam devleti vardır. Selçuklunun babası Dukak Müslüman değildi. Müslüman oldu ve Selçuk'la başladı Müslümanlık.

Hoca Ahmed Yesevî'nin Şeyhî Yusuf-u Hemedânî Hazretlerinin Kabr-i Şerîfi

KASR-I ARİFAN: Gayrimüslim Türkler derken, şamanizm'i mi kastediyorsunuz?

N.K. ZEYBEK: Eski Türk dinini devam ettirenler vardı. Şamanizm derler ama değildir. Türklerin dini Şamanizm değildir. Hiçbir zaman da olmamıştır. Şamanizm bir tekniktir, biraz cincilikle falan ilgilidir. Şamanizm'i din haline getiren küçük azınlıklar bugün de vardır, ama kendisi din değildir. Şaman sözü Türkçe de değildir zaten...

Hıristiyan Ve Musevi Türkler Vardı

KASR-I ARİFAN: Peki hangi din ve inanca mensuplardı Türkler?

N.K. ZEYBEK: Hıristiyanlar vardı. Müslümanlar onlara 'Tersa' derdi. Cugutlar vardı, Musevi Türkler. Bizim Anadolu da çıfıt dediğimiz. Maniheis Türkler vardı. Zerdüşt Türkler vardı. Budistler vardı.

Hazreti Pir Ahmet Yesevî'nin zuhur ettiği dönemde Türkler arasında Müslümanlık çoğunluk haline gelmemişti daha. Ama onun kurduğu mektep bir defa kol olarak bildiğimiz Horasan Melameti diye bir yoldur.

Bütün Büyük Tarikatların Zuhûr Ettiği Asır

KASR-I ARİFAN: Ahmet Yesevî'nin yolu hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?

N.K. ZEYBEK: Ahmet Yesevî'nin birinci pîri Aslan Baba'dır. O öldükten sonra Buhara'da Yusuf Hemedânî Hazretlerine intisab etmiştir. Yusuf Hemedânî'nin yolu Nakşî yoludur ama Kâdirîliğe benzer. Cehrî bir yoldur. Kâdirîlik de o asırda zuhur etti. O asır bütün büyük tarikatların zuhur ettiği asırdır. 12. yüzyıl. Rufâilik, Kâdirîlik, Tayfurîlik gibi.

Yusuf Hemedânî'nin pîri Ali Farmedî hazretleri, onun pîri Ebu Hasan Harkâni hazretleri, onun pîri de Bayezid-i Bestâmî hazretleridir, üveysî olarak. Ebu Hasan Harkânî Kars'ta. Türkiye'de çok az bilinen gerçeklerden biri de bu. Nasıl atlamış, unutmuşuz şaşılacak şey. Ebu Hasan Harkânî bu yolun en büyüklerinden biridir. Döneminin gavsıdır. Tasavvuf yolunda büyük pirlerin hemen hepsi aynı zamanda zâhir ilimlerde de bilgindirler. Yani hem naklî hem de aklî ilimleri bilirler. Sonra yola girerler ve büyük pir olurlar.

Ama Ebu Hasan Harkânî hazretleri ümmîydi. İlmi yoktu

fakat devrinin en büyüğü, gavsı idi.
Ali Farmedî onun yetiştirdi, büyük bir zat. Onun müridi de Hoca Yusuf Hemedânî. Onun da dört halifesi var. Biri Abdullah Berki, Hasan Andâkî, Hoca Ahmet Yesevî ve Abdulhâlık Gücdüvânî. Bunlardan üçü cehri zikir yapıyor, Abdulhâlık Gücdüvânî hazretleri ise Hızır aleyhisselamdan hafî zikri öğreniyor. İki asır sonra da O, Şah-ı Nakşibend'e, üveysi olarak hocalık yapıyor. Şah-ı Nakşibend'in şeyhi var Emir Külâl, ama maneviyatta şeyhi iki asır evvel yaşamış olan Abdülhalık Gücdüvânî.

Müslüman olmayan Türkler Ermeni veya Rum oldu!

KASR-I ARİFAN: Yani Türklerin Müslümanlaştırılmasında bu tarikatların büyük etkisi oldu, öyle mi?

N.K. ZEYBEK: Evet. Ahmet Yesevî, binlerce öğrenci yetiştirdi. Yetiştirdiği öğrencileri bütün Türk dünyasına gönderdi. Gittikleri yerlerde İslam'ı ve İslam tasavvufunu yaydılar. Anadolu'nun Türkleşmesinde değil, Müslümanlaşmasında büyük rol oynadılar. Çünkü Anadolu'da çok Türk vardı Müslüman olmayan, onların üzerinde daha çok çalıştılar. Onlar Müslüman yapıldı. Müslüman yapılanlar Türklüğe kazandırıldı, sonuna kadar Türklüğe direnenler de, ya Ermenilerin arasına karıştı Ermeni oldu, ya Rumların arasına karıştı Rum oldu. Ve bu Türkler hiçbir şekilde Rumca, Ermenice bilmedikleri halde dinden ötürü, Gregoryan olanlar Ermeni oldu, Ortodoks olanlar Rum oldu. Ama Anadolu'daki Türklerin çoğunu Müslüman yaptı Yesevî dervişleri. Balkanlara geçtiler, Boşnakları ve Arnavutları da Müslüman yaptılar.
Sarı Saltuk, Hacı Bektaşi Veli'ye yardım için gönderilen bir büyük zat idi. Sarı Saltuk, Balkanlara geçti, orada İslam'ı yaydı ve Altınordu Hanı, Cengiz Han'ın torunu Berke'yi Müslüman yaptı. Ve onun başkomutanı Nogay'ı Müslüman yaptı. Sonraki dönemlerde yine Ahmet Yesevî'nin yolundan gelen şeyhlerden Tüklü Baba (Orta Asya'da 'tüy'e tük denir) ise Özbek Han'ın İslâmî bilinç almasını sağladı. Böylece Ahmet Yesevî Türkler arasında Müslümanlığı yaygınlaştıran insan oldu.

KASR-I ARİFAN: Hoca Ahmed Ye sevî'nin, şiirlerini özellikle Türkçe yazmasının sebebi nedir?

N.K. ZEYBEK: Yesevî anlamaya çok önem veriyor. "İnsanlar ne dediğini, ne denildiğini anlamalı" diyor. O zamanlar itiraz ediyorlar. "Bir şeyh Türkçe yazar mı, Farsça yazması lazım" diyorlar. O dönem öyle. Bilginlerin dili Farsça. Horasan coğrafyasında. Onlara şöyle cevap veriyor bir hikmetinde:

"Hoşlanmaydur alimler siz ayıtgan TürkiniAriflerden eşitsen açar köngül mülkini
Ayat hadis manası Türkim olsa mafık
Manasını bilgenler yerge koyar börkini

Miskin kul Hoca Ahmet yedi atana rahmet Fars dilini bilüben hub aykadır Türkini

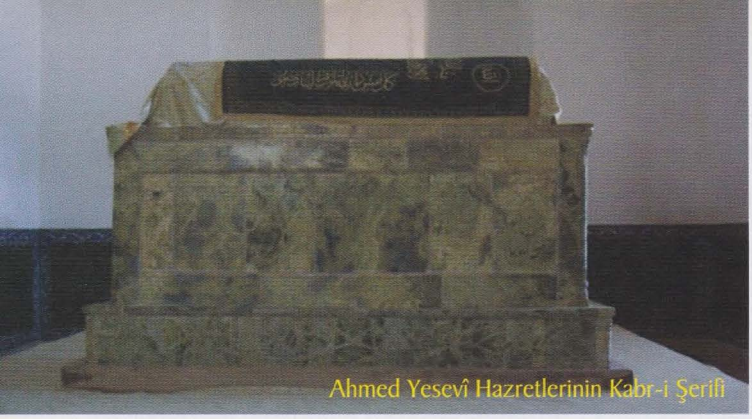
Sevmiyorlar bilginler sizin Türkçe dilini
Bilgelerden dinlesen açar gönül iyiliği
Ayet hadis manası Türkçe olsa anlarlar
Anlamına erenler başı eğip dinlerler
Fars dilini bilir de sevip söyler Türkçeyi

O Türklere Hitap Ediyordu

O Türklere hitap ediyordu. Bulunduğu Buhara'da hâkim dil Farsça'ydı. Oradan kalktı. Zaten bütün müridlerini Abdülhalik Gücdivani'ye bıraktı. Horasan'ı terk ettiği bugün adı Türkistan olan Yesri şehrine geçti. Yesri'de Türkçe esasına göre hikmetler söyleyerek mektebini yeniden kurdu. Türk kültüründen de yararlanarak, (Burası

çok önemli. Mevlana da, "Biz Anadolu'ya geldik ki, halk musikiyi çok seviyor, onun için davayı onlara mûsikiyle anlatma yolunu seçtik" diyor) Türkler arasında böyle bir şey var, dolayısıyla bu yolda Nakşî yolundan farklı olarak raks-u semâ vardır. Yani mûsiki ve dini raks vardır. Olur mu, olur. İmâm-ı Rabbânî bizim yolumuzda olmaz diyor. Çünkü Nakşî yolu hafî yoldur, bırakın yüksek sesle, musikiyle falan zikir yapmayı, içinden bile Allah'ı söylemezsin, kalbin söyler. O yol öyle, bu yol böyle. İmâm-ı Rabbânî, "Bizde olmaz, ama Kadirilerde ve Rufailerde vardır, aleyhinde olamayız" diyor.
Bu işi şöyle bağlar araştıranlar; Cenab-ı Peygamber yanında bulunanları tezkiye (arındırma) ederken, örneğin

Ahmed Yesevî Hazretlerinin Kabr-i Şerifi

Hz. Ali'ye ve Hz. Ebubekir'e öğrettiği farklı idi. Çünkü tabiatları farklı. Hz. Ali'ye öğrettiğinde cehri zikir esastır, Hz. Ebubekir'e ise hicret gecesinde mağara gecesinde öğrettiği söylenir, "Ey Allah'ın Resulü, bana çabuk ulaştıran bir yol öğret" dediğinde, "Diz üstü otur, gözlerini yum ve kalbinden Allah'ı an" demiştir. Bu da hafî zikrin yöntemidir. Yani insanların tabiatına göre tezkiye yöntemi daha baştan farklılaştırılmıştır.

Şâhı Nakşibendî'n huzurunda bir zat yüksek sesle besmele çekince, 'Bu zatın hali, halimize uygun değildir. Kendisine başka kapı bulsun' diye ikaz edilmesini istemiştir.

Ahmet Yesevî bu yolla Türkler arasında Müslümanlığı yaymıştır ve sonraki asırlarda da hep o yolla Türkler arasında Müslümanlık yayılmıştır. Mesela Kafkas Türkleri 200 yıl önce Müslüman oldular. 200 yıl öncesine kadar orada başka dinler vardı. Tevrik dini vardı. Tanrıya tevrik derlerdi. Başka inanışlar da vardı. Tasavvûfî mürşidler bunları Müslüman yaptılar.

Dolayısıyla Ahmet Yesevî, Türkçe söylediği için Türkçe dirildi. Türk dilinin tarihine bakın 100 yıl bir boşluk vardır. 100 yıl hiçbir edebî ürün göremezsiniz.

Osmanlı'yı Yesevî Dervişleri Kurdu

KASR-I ARİFAN: Ahmet Yesevî hazretleri, Türklere tasavvufun dışında neler kazandırmıştır?

N.K. ZEYBEK: İki şey kazandırmıştır. Birincisi dilini. Selçuklularda bile resmi dil Farsça'dır. Anadolu Selçukluları'na bakın, isimler; ilk ikisinde Kılıçaslan, Alpaslan. Son üçünde Keykavus, Keykubat, Keyhüsrev. Farsça'da 'key', alp, kahraman demektir. Keyhüsrev, Keykubat falan da bunlar Farsların Müslüman olmadan önceki kahramanlarının adı. Türk padişahları, Firdevsi'nin Şeyhname'sini açıyorlar, oradan buldukları isimleri çocuklarına veriyorlar. Yani Müslüman ismi olsa diyeceğim ki tamam, İslâmî bir yaklaşım. Öyle de değil. Farsça'nın bilim ve edebiyat dili olmasından dolayı böyle olmuş. Ahmet Yesevî'den sonra bu süreç tersine döndü. Bütün o beyliklerde Türkçe yeniden hâkim oldu. Karamanoğlu'nun 1377'de Konya'yı aldığında, "Bundan sonra divanda, dergâhta, mecliste Türkçe'den başka dil konuşulmayacaktır" sözünün altındaki bilinç bu. Karamanoğlu 2,5 ay başvekillik yaptı ama Osmanlı'da resmi dil Türkçe'dir. Çünkü Osmanlı'yı kuran Yesevî dervişleridir. Osmanlı'nın büyük başarısının temelinde bu gerçek vardır. Mesela Prof. Dr. Ömer Lütfi Balkan, ***"Tarihte tasavvuf üzerine kurulan tek devlet Osmanlı Devleti'dir ve başarısının kaynağı budur"*** diyor.

Yahya Kemal'in ifadesiyle biz milliyetimizi Ahmet Yesevî'ye borçluyuz.

KASR-I ARİFAN: Ahmet Yesevî hazretlerini diğer tarikat büyüklerinden ayırmak mümkün müdür?

N.K. ZEYBEK: Tarikat büyüklerinin kimisi tüccardır, kimisi çiftçidir. Hacı Bayram Veli çiftçidir. Ahmet Yesevî hazretleri kaşık ve kepçe imalatçısıdır. Kendisi bizzat eliyle kaşık ve kepçe yapıp, bunları satarak geçimini sağlıyordu. Bütün tarikat büyükleri gibi, müridlerinden bir şey alıp yemiyordu. Onun ağzından söylenen çok ağır bir ifade de vardır: "Bir mürşid asla kendisine gelenlerden bir şey alıp yemez. Yerse karnını cehennem ateşiyle doldurmuş gibi olur."

Dolayısıyla kendi geçimini kendisi sağlıyordu ama dergâha gelenleri de yoksullara, misafirlere dağıtıyordu.

Allah'a Ulaşmanın Yolu İnsana Hizmetten Geçer

KASR-I ARİFAN: Son olarak Ahmet Yesevî'nin Divan-ı Hikmet'inden de biraz bahseder misiniz?

N.K. ZEYBEK: Tabi, Türklere hitap ettiği için Türkçe ve hece vezniyle yazılmış dörtlüklerdir. Bunlarda tamamen tasavvufi esaslar vardır. Tasavvufu bilmeyen bir takım araştırmacıların dediği gibi, basit halk kitlelerine kolay gelecek, didaktik manzumeler değildir. Tam tersine o tür şeylerin yanında çok da derin, anlamlı ve çözülmesi o kadar kolay olmayan, erbâbına hitap eden tasavvûfî hikmetler de vardır. Adı üstünde hikmettir bunlar. Derin bilgiler demektir.

Burada dikkati çekecek bir önemli konu. Hikmetlerin birincisi; bismillah ile başlar, "dür-ü gevher" yani ayet ve hadislerle devam eder. Yani ayet ve hadislerin tefsiri gibidir. Sonra yedi hikmet peş peşe şunu söylüyor: "Allah'a varmanın en kestirme yolu, insana hizmetten geçer" diyor. Fakirlere, yetimlere hizmet... Diyor ki, "Resul, bir gün garip, fakir yetimlerin halini sordu. O gece Miraç oldu. Allah'ı gördü." Yani Allah'a ulaşmanın yolu ihtiyacı olan insanlara hizmetten geçer. Yesevî tarikatının öne çıkan en önemli noktalarından biri budur. Hatta Yesevî müridleri giderlermiş, kervanların geçtiği yerlerde, cami önlerinde falan birbirleriyle çekişirlermiş, "ben evime götüreceğim" diye garipleri... Misafirperverlik çok yüksek bir noktadadır. Hâlâ o coğrafyada bir âdet olarak, çok bilinçli olmasa bile, en yoksulları bile evlerinde ne var ne yok, getirir konukların önüne koyarlar.

KASR-I ARİFAN: Efendim sizlere Arifan ailesi olarak çok teşekkür ederiz.

N.K. ZEYBEK: Ben teşekkür ederim.

İman Esasları

Ahmet Mahmut ÜNLÜ
bilgi@arifandergisi.com

İman esaslarıyla alâkalı konumuza kaldığımız yerden devam ediyoruz. Bu bölümde "İtîkâdî mezhebler"den bahsedeceğiz. Ancak sizlerin meseleyi daha iyi anlamanız ve istifade etmeniz açısından konuları soru cevap şeklinde arz etmek istiyorum.

İtikâdi mezhepler kaç kısımdır?

İki kısımdır "Ehl-i Sünnet", "Ehl-i Bid'at"

Ehl-i Sünnet ne demektir?

Peygamber Efendimiz *(Sallallahu Aleyhi ve Selem)* ve ashabının gittiği yoldan gidenlerdir.

Zira Avf İbn-i Malik *(Radıyallahu Anh)* dan rivâyet edilen bir hadis-i şerifte Resûlullah *(Sallallahu Aleyhi ve Selem)* şöyle buyurmuştur.

"Yahudiler yetmiş bir fırkaya ayrıldılar. (Bunlardan) **biri Cennette, yetmişi ateştedir.**

Hıristiyanlar da yetmiş iki fırkaya ayrılmıştır. (Onlardan da) **yetmiş bir fırka ateşte, biri cennettedir.**

Muhammed'in canı (kudret) **elinde bulunan** (Allâh-ü Teâlâ)**'ya yemin ederim ki, elbette benim ümmetim yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Bir fırka Cennette yetmiş iki fırka ateştedir.**

Bunun üzerine: "Ya Resûlullah! Cennette olan fırka kimlerdir?" diye sorulduğunda, Resulûllah: *(Sallallahu Aleyhi ve Selem)*: "(Ehl-i Sünnet Ve'l) cemaattir." diye cevap verdi. *(İbn-i Mace, Fiten: 17, No: 3992 2/1322 Ebu Davud, Sünnet: 1 No: 4596 2/608 Ahmed İbn-i Hanbel, Müsned No: 8404 3/229)*

Abdullah İbn-i Amr *(Radyallahu Anh)* dan rivâyet edilen diğer bir hadis-i şerifte de Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Selem) şöyle buyurmuştur.

"Yakında benim ümmetim yetmiş üç fırkaya bölünecektir ki, bunlardan biri dışında hepsi ateştedir."

O zaman: "O bir hangisidir?" diye sorulunca, Resûlullah *(Sallallahu Aleyhi ve Selem)*:

"Bugün, benim ve ashabımın, üzerinde bulunduğu** (yoldan gidenler) **dir." Buyurdu *(Ali el_müttekî, Kenzül-Ummal No: 1060, 1/211)*

Ehl-i Sünnet Kaç kısımdır?

Üç kısımdır.

1 – Selefiyye,
2 – Mâtürîdiyye,
3 – Eş'ariyye.

Selefiyye kimlerdir?

Ashab-ı Kiram ve tabiîn'in mezhebini kendilerine mezhep edinmiş fakîhler (fıkıh âlimleri) ve muhaddisler (hadis âlimleri) dir.

Bunlar, Allâh-ü Teâlâ Hazretlerinin isimlerini ve sıfatlarını âyet ve hadislerde beyan edildiği üzere Allah-ü Teâlâ'nın şanına uygun bir şekilde ispat edip, te'vile (yorum yapmaya) kalkışmayanlardır.

Meselâ: Ebu Hureyre *(Radıyallahu Anh)* ın rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz *(Sallallahu Aleyhi ve Selem)* şöyle buyurmuştur:

"Gecenin son üçte biri kaldığı zaman (imsak vaktinden önceki vakitlerde) **Ulu ve Yüce olan Rabbimiz her gece dünya semasına** (şekilden, münezzeh olduğu halde) **iner ve: "Bana kim duâ eder ki, onun duâsına icabet edeyim! Benden kim hacet** (dilek) **ister ki, ona** (dileğini) **vereyim! Benden kim mağrifet diler ki, onu mağrifet edeyim!"** buyurur.

(Buharî, Teheccüd: 14 no: 1094 1/384, Müslim, Selâtü'l-Müsafirîn: 24 No: 758 1/521 Ebu Davut, Sünnet: 21 No: 4733 2/647 Tirmizî, Deavât: 79 No 3498 5/526 İbn-i Mace, İkametü's-Salât: 182, Kur'an: No: 496 Shf. 130 Ahmed İbn-i Hanbel No: 7626 3/90)

Selefiyye mezhebi bu hadis-i şerifte geçen "Rabbimiz iner." Sözünü hakiki manasından başka bir mana ile te'vil etmeyip, "Rabbimiz, keyfiyetini (şeklini) bilmediğimiz bir halde iner." Diyerek bu inişi Allâh-ü Teâlâ'nın şanına yakışır bir şekilde ifâde etmişlerdir.

Yine böylece âyet ve hadislerde Allâh-ü Teâlâ'ya isnad edilen el, yüz, ayak gibi ifadeler bu kabildendir.

Ebû Mansur-u Matürîdî kimdir?

İmam Ebû Mansur-u Matürîdî'nin adı Muhammed'dir. Hicretin 280. yılında, Buhâra ilçelerinden

bir ilçe olan Matürid'de doğmuştur. Ve bu köye nisbet edilerek kendisine: "Matürîdî" denilmiştir.
Ehl-i Sünnet îtikâdını müdafaa etmekte ve bâtıl inançları aklî deliller getirerek reddetmekte büyük çaba göstermiş ve bu hususta önemli kitaplar yazmıştır. Bu itibarla Mâverâü'n-Nehr'de Hanefîlerin imamı olmuştur.
Binaenaleyh Hanefî mezhebinde bulunan Müslümanların çoğunluğu inanç ve itikatta Ebû Mansur-u Matürîdî'ye bağlıdırlar.
Hicri 333 yılında Semerkant'ta vefat etmiştir. Üsta-dımız Hacı Mahmud Efendi Hazretleri ile birlikte, kabri şerifini ziyaret etmek bu fakire nasip olmuştur.

İmâm-ı Eş'arî kimdir?

İmâm-ı Eş'arî'nin ismi Ali, babasının adı da İsmâil'dir. Hicretin 260. yılında Basra'da doğmuş, 324 yılında Bağdat'ta ansızın vefat etmiştir.
Kendisi Şafiî mezhebine bağlı idi. Malikî ve Şafiî mezhebine bağlı olanların hemen hemen hepsi, Hanefî'lerin bir kısmı ve Hanbelîlerin bazı ileri gelenleri itikat konularında İmam Ebu'l-Hasen El-Eş'arî'ye uyarlar.

Eş'arîler kimlerdir?

Ebu'l-Hasen El-Eş'arî'yi itikat hususunda imam kabul eden kişilerdir.

Matürîdî mezhebi ile Eş'arî mezhebi arasındaki ihtilâflar nasıl yorumlanmalıdır?

Bu iki mezheb arasında temel prensiplerde ayrılık yoktur. Ancak; ikinci derecede bulunan bazı meselelerde, görünüşteki ifade değişikliğine dayanan ayrılıklar var ise de, her iki mezhebin hedefleri birdir.

Ehl-i Bid'at kimlerdir?

Asr-ı Saadetten sonra ortaya çıkmış, Şer'î bir delile dayanmayan bazı inanç ve davranışları benimseyen gruplardır.
Diğer bir ifade ile Sünnî kelâmcılara göre: Allâh-ü Teâlâ'yı bir şeye benzetme veya Allâh-ü Teâlâ'yı cisim olarak kabul etme gibi aşırı görüşlere sapmayan Selef âlimleri ile, Matürîdîye ve Eş'arîye dışında kalan fırkaların tamamı Ehl-i Bid'at'dır.

Ehl-i Bid'at'ı, Ehl-i Sünnet'ten ayıran temel özellikler nelerdir?

Bu özellikleri aşağıdaki ana noktalarda toplamak mümkündür.
1 – Nasların (Âyet ve Hadislerin) rûhuna ve İslâm'ın temel yönelişlerine vâkıf olmamak.
Nitekim Mutezile'nin, mürtekib-i kebîre (büyük günah işleyen bir kimse) yine mümin ne de kâfir saymaları bu kabildendir.
Halbuki bir çok âyet-i kerime ve hadîs-i şeriflerde hiçbir günahın insanı dinden çıkartmayacağı açıkça belirtilmiştir.
2 – Yabancı kültürlerin etkisi altında kalıp ayet ve hadisleri uzak yorumlarla te'vil etmek.
Ehl-i Sünnet dışı fırkalardan biri olan Mutezile fırkasının:
"O gün bir takım yüzler aydındır. Rabbisine bakıcıdır." *(Kıyamet suresi: 22-23)*
Ayet-i kerimelerini: "Rablerinin emrini bekleyicidirler." diye te'vil etmeleri son derece yanlıştır ve uzak bir yorumdur.
3 – Kur'an'ın kendisine has üslûp ve Arap dilinin ifâde özelliklerine bakmaksızın bazı ayetlerin ve hadislerin zâhirine takılıp kalmak.
Yine aynı fırkanın:
"Gözler O'nu idrak edemez" *(En'am suresi: 103'den)*
Ayet-i kerimesini: "Gözler Allah-ü Teâlâ'yı göremez" diye tefsir etmeleri, Arap dilinin özelliklerini göz ardı etmelerindendir.
Zira idrak; anlamak ve kavramak manalarına gelmektedir ki, burada Allâh-ü Teâlâ'nın öz zâtının kimse tarafından idrak edilemeyeceği, tam manasıyla anlaşılamayacağı, gören göz tarafından kuşatılamayacağı açıklanmak istenmiştir.
Yoksa şekilsiz, örneksiz ve idraksiz bir görme reddedilmemiştir. Aksine birçok ayet ve hadislerde bu husus ispat edilmiştir.
4 – Âyet ve hadislerin yorumlanmasında peşin ve indî görüşleri, âyet ve hadislerin murat (kastedilen) manalarına hakim kılmak.
İbn-i Teymiye ve Ehl-i sünnet dışı îtikâda sahip olan yandaşlarının:
"Rahman arşın üzerine iştiva etti." *(Taha Suresi: 5)*
Âyet-i celîlesine: "Rahman arşın üzerine oturdu." diye mana vermeleri ve birçok hadis-i şeriflerde: "Allâh-ü Teâlâ'nın nüzûlü" ile ilgili geçen ifâdeleri, bildiğimiz manada inmekle tefsir etmeleri, âyet ve hadislerden kastedilen manaları anlamamazlıktan gelmektedir. *(Kevserî, Mekâlât, Fitenül Mücessime, sh. 397)*
Zira burada anlatılmak istenen, Allâh-ü Teâlâ'nın, zâtına lâyık bir istiva ile arşa hükmetmesidir.
Oturmak, kalkmak, inmek, çıkmak gibi işler ise

sonradan yaratılanlara mahsus olduğundan **"O'nun** (Allâh-ü Teâlâ'nın) **benzeri hiçbir şey yoktur."** *(Şura Suresi: 11)* âyet-i kerimesiyle Allâh-ü Teâlâ'dan uzak tutulmuştur.

Yine böylece zamanımızda bulunan bazı kimselerin, Mehdî ve Deccal ile ilgili hadis-i şerifleri kendi görüşlerine göre yorumlamaları, gerçek Mehdî ile hiç alâkası olmayan kimseleri Mehdî ilan edip, hakiki Deccal'dan çok uzak olanları Deccallıkla vasıflamaları, Ehl-i Sünnet'in görüşlerine hiç uymamaktadır.

Evet! Hazreti Mehdî'den evvel onun öncüsü olmak üzere bir takım Mehdî denebilecek âlimler, Deccal'dan önce de onun hazırlıkçısı olan Deccalların çıkacağı hadis-i şeriflerde zikredilmiştir.

Fakat gerçek Mehdî'nin kıyâmete yakın çıkacağı, hakîki Deccal ile savaşacağı ve Îsâ *(Aleyhisselam)* ın ona yardım etmek üzere gökten ineceği hakkında, inkârı insanı kâfir edecek derecede katî ve mütevatir hadis-i şerifler bulunmaktadır ki, biz bunların bir kısmını **"Nüzûl-ü Mesih"** isimli risalemizde kaynaklarıyla açıklamışızdır.

Bu sapık görüşlü fırkaların iddiasına göre ise, Mehdî de, Deccal da gelmiş geçmiş, fakat ne Îsâ (Aleyhisselam) inmiş, ne de kıyamet kopmuştur.

5 – İslâm'ın ilk neslini oluşturan ve onu her yönüyle sonraki nesillere aktaran Ashâb-ı Kiram *(Radıyallahu Anhüm)*'a karşı iyi niyetli olmamak.

Onların, özellikle dini ilgilendiren rivâyet, anlayış ve uygulamalarına değer vermeyip, kendi indî yorumlarını onların üstünde tutmak.

Nitekim Şia fırkasının, Ebubekir, Ömer ve Osman *(Radıyallahu Anhüm)* hazarâtını sevmemeleri, Hazreti Muâviye ve onunla birlikte bulunan on bin sahabiyi kâfir saymaları ve onların dînî hükümlerle ilgili rivâyetlerini reddetmeleri, bu maddenin en güzel örneğidir.

Yine aynı fırkanın, çıplak ayağa meshetmeyi ve Mut'a nikâhını kabul etmeleri, Sahabenin nakil ve tatbiklerine itibâr etmeyip kendi yorumlarını onlara tercih etmelerinin göstergesidir.

6 – Peygamber Efendimiz *(Sallallahu Aleyhi ve Selem)* in Kavlî, Fiilî ve Takrîrî sünnetine karşı menfî (olumsuz) bir tavır takınmak.

Nitekim bazı kimselerin Resulullah *(Sallallahu Aleyhi ve Selem)* in emrettiği ve tatbik ettiği sakal ve sarık gibi önemli sünnetleri kabul etmedikleri ve daha nice sünnetleri hafife alıp reddettikleri görülmektedir.

7 – Kur'ân ve İslâm'ın temel prensipleriyle bağdaştığı halde kendi görüşleriyle bağdaştıramadıkları bazı hadîs-i şerifleri, mütevâtir olmadıkları gerekçesiyle reddetmek.

Nitekim Şia mezhebi, Ebûbekir ile Ömer *(Radıyallahu Anhüma)* nın fazileti hakkında birçok hadîs-i şerifleri inkâr etmektedirler.

8 – Kendi mezhep anlayışlarını desteklemek amacıyla hadis uydurmak veya bu tür hadisleri rivayet etmek.

Meselâ Şia mezhebi, halifeliğin Ebûbekir *(Radıyallahu Anh)* dan evvel Hazreti Ali'ye ait olduğu hususunda birçok hadis uydurmuşlardır.

Nitekim Aliyyül-Kârî *(Rahimehullah)*, Şia'nın, Ehl-i Beytin fazileti hakkında üç yüz bin hadis uydurduklarını nakletmiştir. *(El-esrârü'l-Merfüa, Sh. 454)*

9 – Ashâb-ı Kiram'dan itibaren oluşan Cumhûr-u Müslim'ın (çoğunluğun) din anlayışından kopup ayrılmak, azınlık hâlet-i rûhiyesi içerisinde karşı grupları küfür (kâfirlik) le itham etmek (suçlamak).

Nitekim günümüzdeki Vehhâbî fırkası, Matürîdî ve Eş'arî gibi Ehl-i Sünnet'in temsilcilerini ve mensuplarını kâfir sayarak bu vartaya (uçuruma) düşmüşlerdir.

10 - Dinin temel hükümlerini, âyet ve hadislerin rûhundan ve Cumhûr Ulemâ'nın görüşlerinden koparak, sürekli tartışmaya açık tutmak.

Son zamanlarda, ehli sünnet dışı görüşlerin temsilciliğine soyunmuş bir takım kimseler, Vakfe'nin arefe günü olması gerektiği ile ilgili sağlam hadis-i şerifler ve Cumhûr'un ittifakı varken, Vakfe'nin hac aylarının herhangi bir gününde yapılabileceğini söyleyecek kadar ile gitmişlerdir.

Ehl-i Bid'at'ın îtikad yönünden hükmü nedir?

Zarûrât-ı Dîniye'yi (dinde kesin sabit olan hükümleri) kabul etmekle birlikte, bunların herhangi birini ortadan kaldırma sonucunu doğurmayan yorumları benimseyenler, küfre nisbet edilemez (kâfir sayılamaz). Sadece İslâm'ın dosdoğru yolundan sapmış "Fırka-i Dâlle" olarak isimlendirilirler. *(Şehristânî, El-Milel Ven-Nihal: 1/203)*

Burayı şöyle bir misalle açıklayalım: Şia mezhebinden, Ebû Bekir Sıddîk *(Radıyallahu Anh)* ın sahâbe olduğunu inkâr edenler veya Hazreti Âîşe *(Radıyallahu Anha)* ya iftira edenler kâfir olurlar.

Zira Hazreti Sıddîk'ın sahâbeliği ve Âîşe anamızın beraati (zinadan uzaklığı) Kur'ân-ı Kerim ile sabittir.

Fakat bu kesin hükümleri kabul edipte, Hazreti Ali'nin diğer halifelerden üstün olduğunu iddia edenler ve onları sevmeyenler kâfir sayılmasalar da, Ehli Sünnet dışı fırkadan olduklarına hiç şüphe yoktur.

Kerâmet'in Çokluğu Velâyetin Yüksekliğine mi delâlet eder?

Mustafa ÖZŞİMŞEKLER
mozsimsekler@hotmail.com

Bu mektup Mirza Hüsameddin'e yazılmıştır. Allah dostlarının bazısından kerâmetlerin çok, bazılarından ise az zuhur etmesinin hikmeti, Tekmil ve irşad makamının en mükemmel şeklini ve buna münâsip halleri beyan etmektedir.

Âlemlerin Rabbi Allâh-ü Teâlâ'ya hamd olsun. Salât ve Selâm, Peygamberlerin Efendisine ve Onun tertemiz âline olsun.

Şu zayıf (bitkin) hatıra şöyle geldi: Benimle dostlar arasına sûri uzaklık (Bedenen, şeklî uzaklık) girince ve yüz yüze görüşmek anka kuşu gibi olunca, (anka kuşu; ismi olan ama kendi olmayan bir kuştur. Yani görüşmek mümkün olmayınca) onlara zaman zaman bazı ilim ve mârifetleri yazmam münâsip oldu.

İşte buna binâen bazı zamanlarda bu kısımdan bir şeyler yazıyorum. Umarım ki, bu iş bıkkınlık verici olmaz.

Ey mahdum! Aziz dostum. Velâyet bizim aramızda bir bahis konusu olunca, avam halkın da nazarı kerâmetlerin zuhûruna yönelik olunca, bu konuyla ilgili birkaç kelime zikredeceğim. Bunların iyi dinlenip anlaşılması gerekir.

Bilesin ki;

Velilik, fenâ ve bekâdan ibarettir. Keşifler ve kerâmetler ise, ister az olsun ister çok olsun bunun levâzımındandır. Ancak kerâmeti çok olanın velâyeti daha tamam ve nasîbi daha çok demek değildir. (Yani kerâmeti çok olan velinin makâmı, kerâmeti az olandan daha büyük demek değildir) Aksine, çoğu zaman velâyeti tamam olanın (büyük velilerin) kerâmeti az oluyor.

Kerametlerin çokça zuhur etmesinin iki dayanağı, sebebi vardır.

1- Urûc (yükselme) vaktinde yukarıya yükselişin daha çok olmasıdır.

2- Nüzûl (iniş) vaktinde aşağıya inişin az olmasıdır.

Hatta kerâmetlerin çokça görülmesindeki en büyük sebep, urûc tarafı ne şekilde olursa olsun, nüzûlün az olmasıdır. Çünkü nüzül sahibi (iniş halindeki veli) sebepler âlemine iner, eşyanın varlığını sebeplere bağlı olarak bulur. Ve sebepler perdesi arkasında da, sebepleri yaratan (Müsebbibü'l-esbab olan Allah)ın fiilini görür.

Daha nüzûl etmemiş olan kimse veya nüzûl etmiş ama, henüz sebeplere ulaşmamış olan kimsenin bakışı, sadece sebepleri yaratan (Allah-ü Teâlâ)'nın fiilinde kalır. Çünkü sebepler onun nazarından tamamen kalkmıştır. Ve onun nazarı sadece sebepleri sebep kılan Allah-ü Teâlâ'nın fiiline takılmıştır.

Hiç şüphe yok ki Hak Sübhânehü, bu iki veliden her birinin zannına göre ayrı ayrı muâmele eder. Bu yüzden, sebepleri görenin işini sebeplere terk eder. Sebepleri görmeyenin işini ise, sebepleri araya koymadan görür. **"Ben kulumun, Bana olan zannının yanındayım"** kuds-î hadisi, bu mananın şâhidi ve destekçisidir.

Uzun zamandır (bir mesele) aklımı kurcalamıştı.

Bu ümmetin kâmil velilerinden kerâmetlerin görülmemesinin sebebi nedir? Hâlbuki onlar geçmişte çoktu. Seyyid Muhyiddîn Abdülkâdir Geylânî hazretlerinden (kerâmetler) zuhur ettiği gibi (bu ümmetin velilerinden neden kerâmet görülmüyor?)

Allâh-ü Teâlâ sonunda bu muammâ hâlin sırrını bana izhâr etti.

Ve bildim ki; Seyyid Muhyiddîn Geylânî hazretlerinin urûcu, bir çok evliyânın yükselişinden daha yüksek idi. (Geylânî hazretleri) nüzûl bölümünde, sadece ruh makamına kadar indi ki, o makam, sebepler âleminin üstündedir.

Hasan-ı Basrî ile Habîb-i Acemî arasında geçen

hikaye buna (iki makam arasındaki farkı anlatmak bakımından) uygundur. Yani geride geçen manayı kuvvetlendirir ve teyid eder.

Hasan-ı Basrî'den şöyle naklolundu:

Hasan-ı Basrî hazretleri bir gün nehrin kıyısında durmuş karşıya geçmek için gemi bekliyordu. Bu sırada Habîb-i Acemî geldi ve ona, orada beklemesinin sebebini sordu. Hasan-ı Basrî hazretleri de: "gemi bekliyorum" dedi. Habîb-i Acemî: "gemiye ne gerek var, sende yakîn yok mu?" (yani Allah'ın, gemi olmadan, esbaba tevessül etmeden seni karşıya geçireceğine inancın yok mu?) dedi. (Bunun üzerine) Hasan-ı Basrî'de: "sende ilim yok mu?" (Allah'ın sebeplerle iş gördüğünü bilmiyor musun?) diye cevap verdi. (Netice de) Habîb-i Acemî, gemi kullanmadan su üzerinde yürüyerek nehrin karşı kıyısına geçti. Hasan-ı Basrî ise durup gemiyi bekledi.

Hasan-ı Basrî hazretleri sebepler âlemine inmiş olduğu için, ona sebepler vâsıtasıyla muâmele edildi. Habîb-i Acemî ise, sebepleri tamamıyla gözünden silmiş ve bir kenara atmıştı. Dolayısıyla ona da sebeplerin aracılığı olmaksızın muâmele edildi. Ancak fazîlet ve üstünlük Hasan-ı Basrî'ye aittir. Çünkü o ilim sahibidir. Ayne'l-yakîn (görerek inanmak) ile ilme'l-yakîn (bilerek inanmak) arasını cem etmiş ve eşyayı da olduğu gibi bilmiştir.

Zîra Allah'ın kudreti, işin aslında hikmet perdesinin arkasında gizlenmiştir. (Yani Allah-ü Teâlâ hikmetinin gereği, yaptığı işleri sebeplerle görür, kudretini de bunun ardına gizler.) Habîb-i Acemî ise sekir (mânevî sarhoşluk) sahibidir. Onun gerçek fâile (Allah-ü Teâlâ'ya) sebeplerin tesiri olmadan yakînî inancı vardır. Ama bu görüş, işin aslına, özüne mutâbık değildir. Çünkü sebeplerin vasıta olması, gerçekte var olan bir durumdur.

Tekmil ve irşad muâmelesine gelince o, kerâmetlerin görülmesi muâmelesinin aksinedir. Çünkü irşad makamında nüzül daha fazla olursa, irşad da o nisbette mükemmel ve daha tam olur. Zîra irşad makamında, Mürşid ile mürid arasında münasebet hâsıl olması gereklidir. Bu münasebet de, nüzûle bağlıdır. (mürşid ile mürid arasında tam bir münasebet kurulabilmesi için, mürşidin sebepler âlemine inmesi lazımdır)

Bilmiş olasın ki; Yükseliş ne kadar çok olursa, inişte (ona nisbetle) o kadar çok olur. Bundan dolayı, Resûlüllah Sallallâhü Aleyhi Vesellem'in yükselişi herkesin üzerinde olmuştur. İniş esnasında da herkesten daha aşağıya inmiştir. İşte bu sebeple Onun dâveti en mükemmel davet olmuş ve bütün mahlûkâta peygamber olarak gönderilmiştir. Çünkü Resûlüllah Sallallâhü Aleyhi Vesellem inişin nihayetine ulaşması sebebiyle, her şeyle bir münâsebeti vardır ve Onun fayda verme yolu en mükemmel bir şekilde olmuştur.

Çoğu zaman, bu (mânevî) yolun ortasında olanlar, yolun sonunda olup da geri dönüşleri olmayanlardan daha fazla, bu yolun taliplerine faydalı olur. Çünkü mutavassıt olanların, müntehî olanlara nisbetle, mübtedî olanlarla daha fazla münasebeti vardır. (Yani mânevî yolun ortasında olanların, bu yola yeni girenlerle; yolun sonuna varıp geri dönmeyenlerden daha çok münasebeti vardır) Bu manadan dolayı Şeyhülislam Herevî kuddise sirruhu şöyle dedi: "Şayet, (Ebu Hasan) Harkânî ile Muhammed Kassab aynı yerde olsalardı, sizi Harkânî'ye değil, Muhammed Kassab'a gönderirdim. Çünkü o, size Harkânî'den daha fazla fayda verir." Yani Harkânî müntehî idi. bu sebeple müridin ondan faydalanması az olur. Burada Harkânî geri dönmemiş müntehilerdendi, yoksa mutlak müntehî (mutlak anlamda mânevî yolun sonuna gelmiş) değildi. Zira mutlak olarak yolun sonuna gelmiş birinin tam fayda vermemesi söz konusu değildir. Çünkü Allah Resûlü Muhammed Sallallâhü Aleyhi Vesellem'in intihâsı, herkesten daha ileridir. Hâlbuki Onun verdiği fayda herkesinkinden fazla olmuştur.

Dolayısıyla (bir mürşidin) fayda vermesinin az veya çok olması, geri dönüş ve inişe bağlıdır. Müntehî olup olmamasına değil. Ve de gerçek şudur ki, onun fayda vermesi herkesten daha fazladır. Bundan da anlaşılıyor ki; tam veya eksik fayda verme durumu, muhatapların seviyesine inmek ve onlarla aynı düzeyde durabilmekle alakalıdır, sona ermek veya ermemekle alâkalı değil.

Burada bilinmesi gereken bir incelik vardır. Nasıl ki velâyetin hâsıl olmasında, o velâyet sahibi için kendisinin velî olduğunu bilmesi şart değilse -ki bu meşhurdur- aynı şekilde kendisine âit kerâmetlerin olduğunu bilmesi de şart değildir. Hatta çoğu kere insanlar onun kerâmetlerini anlatırlar da, onun kendi kerâmetlerinden hiçbir haberi olmaz. İlim ve keşif sahibi olan velîlerin, kendi kerâmetlerinden haberlerinin olmaması mümkündür. Hatta onların misal âlemindeki sûretleri, pek çok farklı yerlerde görülür ve bu sûretlerden, uzak mesâfelerde bir takım acayip işler ve garip haller zuhur eder, halbuki bu sûret sahiplerinin bunların hiçbirinden haber yoktur.

Fiil ancak O'ndandır, Gayrısı ise mazhardır.

"Ben gizli bir hazine idim. Bilinmek istedim. Bilinmek için mahlûkâtı yarattım." *Hadîs-i Kudsî*

Yakup YAZICI
bilgi@arifandergisi.com

Kâinatta bazı zerreler vardır ki, tüm âlemin sırrı onda şifrelenmiştir. Bazı ifâdeler vardır ki, mânâ âleminin sırları onda gizlenmiştir. Bu Kudsî Hadis, varlığın üç safhasını üç veciz bir cümle ile ifade etmesi bakımından önemlidir. Bu cümlelerin derûnuna indikçe, varlığın evvelindeki sır perdesi aralanacaktır.

"BEN GİZLİ BİR HAZİNE İDİM"

Bu cümle, "O (Allah celle celalühü) **hem Evvel, hem Âhir, hem Zâhir ve hem de Bâtın'dır"** âyet-i celîlesine işâret etmektedir. Allah-ü Teâlâ'nın Zât-ı İlâhî'sinin tüm esmâ ve sıfatlarıyla kadîm olduğunu bildirmektedir. "**Allah** (celle celalühü) **var idi, O'nun yanında hiçbir varlık yok idi.**" Var edip, varlığından haberdâr edeceği, cemâlini arz edip göstereceği, kendine halife kılacağı insan henüz yok idi. Eşref-i mahlûk olarak kılacağı insanın, ilâhî zuhurları müşâhede edeceği, zaman, mekân, hiçbir canlı ve cansız bir varlık, yani hiçbir şey yok idi." Cenâb-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarının tecellîgâhı ve mezâhiri olan eşyâ, yokluk safhasından varlık sahnesine henüz çıkmış değildi.

"BİLİNMEK İSTEDİM"

Bu cümledeki iki kelime, zihinlerde âdetâ şimşekler çaktırıyor ve varlık âleminin tüm zerrelerinde görebileceğimiz iki hakikate dikkat çekiyor. Bu iki kelimeden biri (Fe ehbebtü) "istedim, sevdim", diğeri ise (en u'rafe) **"bilinmek"** kelimesidir.

Allah u Zü'l Celâl Hazretleri sevmiş, ilk olarak da habîbinin nûrunu yaratmıştır. Bir hadîs-i şerifte Sevgili Peygamberimiz Sallallahü Aleyhi Vesellem bu hakikati: **"Allâh-ü Teâlâ'nın yarattığı ilk şey, benim nûrumdur"** buyurarak açıklamıştır. Nitekim şu beyit, anlattığımız hâdiseye işaret etmektedir:

Muhabbetten Muhammed oldu hâsıl,
Muhammed'siz muhabbetten ne hâsıl?

Cenâb-ı Hak el-Vedûd ism-i celâli ile tecellî edip, Habîbinin nûrunu, ondan da âlemi ve Âdem Aleyhisselam'ı yaratmıştır. Muhabbet ve sevgi iki şey arasındaki istek ve câzibedir. Kâinâtın nüvesini, çekirdeğini oluşturan bu câzibeyi, gözle görülmeyen en küçük zerrelerde ve en büyük kürelerde bariz bir şekilde seyretmek mümkündür. Varlığın temelindeki bu sevgiyle, atom çekirdeğinin etrafındaki elektronlar, Allah-ü Teâlâ'yı zikrederek dönerler. Bu muhabbetle Ay Dünyanın, her ikisi de güneşin etrafında döner. Daha nice ecrâm-ı semâviye, bir diğerinin etrafında meczup gibi kıyâmete kadar deverân edip duracaktır.

Bu sevdâ ile her biri bir felekte, an be ân
Edip durur diğerinin etrâfında deverân

Arılar vızıldayıp kanatlarını titretir, aşk ve şevkle bal yapar. Bu iştiyâkla bülbüller şakır, kuşlar bu rahmetin eseriyle yavrusuna gıdâ taşır. Bu merhametle at, tayını, yavrusunu emzirirken, bir ayağını zahmet vermemek için hafifçe kaldırıverir.

Bu sevgiyle analar evlâdını sever, kahrını çeker, ona asla kıyamaz. İşte tüm sevgilerin, sevdâların, arzu ve muhabbetlerin kaynağı, yaradılışın aslını oluşturan bu cezbe ve sevgidir.

Ne bedbahttır o kimse ki, kalbinde sevgi-

den eser yoktur. Sevgiden hissedâr olmayan, muhabbet ve merhametten nasibi olmayan, hayvandan daha aşağı, taş ve topraktan öte bir varlıktır. Taşlarda bile O'nun sevgi ve rahmeti tecelli eder. Eder de, nicesinden şırıl şırıl pınarlar fışkırır, gürül gürül nehirler akar. Nice taş ve kayalar, İlâhî heybetten dolayı titrer ve yuvarlanır.

"BİLİNMEK İÇİN MAHLÛKÂTI YARATTIM"

Kudsî hadiste varlığın sebebini îzâh eden ikinci kelime (en u'rafe) *"bilinmek"* tir. Müfessirler, **"Ben insanları ve cinleri ancak bana ibâdet etsinler diye yarattım"** ayet-i celîlesindeki *"bana ibâdet etsinler diye"* ifadesini, *"beni bilsinler, rubûbiyetimi tanısınlar diye"* şeklinde tefsir etmişlerdir.

Anlıyoruz ki, kişiyi marifetullâha götüren yol ibadet etmekten geçer. İbâdetlerin kabûlü de, Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa Sallallahü Aleyhi Vesellem'e ittibâ etmeye bağlıdır. O, bize, nasıl ibâdet ve kulluk edeceğimizi, namaz, oruç, hac ve zekat gibi tüm ibadetlerin vakitlerini, miktarlarını, rekatlarını öğreten, müslümanca nasıl yaşayacağımızı bildiren yegâne rehberimizdir.

Ayet-i kerîmesinde Yüce Mevlâmız: "(Ey Habibim!) **De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız,** (ibâdet ve yaşantınızda) **Bana tâbi olun ki Allah'da sizi sevsin"** buyurmaktadır. İşte bu ayeti kerimeyle Rabbimiz bizlere; Sevgili Peygamberimiz Aleyhissalatü Vessselam'ın hayat kumsalında bırakmış olduğu sünnet-i senniyye izlerini takip etmemizi, O'nun aşk ve cezbesiyle sünnetine uyup yolundan gitmemizi emir buyurmuştur. Çünkü O, bizi Rabb'imizin rızasına ve cennete kavuşturacak olan vuslat kılavuzumuzdur.

Büyük Şeyh Efendi Mustafa İsmet Garîbullah Kuddise Sirruhu, Risâle-i Kudsiyesinde şöyle buyurur:

İşit gel "Küntü kenzen" Remz-i Sübhân"
Bu remzinden murat "Vuslat"tır, Ey Can!

Bu vuslatın, kavuşmanın anahtarı, varlığın Fâtihası, nübüvvetin hâtimesi olan Resûlüllâh Sallallahü Aleyhi Vesellem'dir. O'nun emirlerini dinleyip duyarak, sünnetine uyarak kulluk etmek, bize mariftullahı ve muhabbetullahı, Allah-ü Teâlâ'nın sevgisini kazandırır. Mevlâ bir kulunu severse O'nu nûra gark eder, onun gören gözü, işiten kulağı, tutan eli olur. Dünya ve ahirette ona korku ve hüzün yaşatmaz. Onun îman nûrunu, Hz. Muhammed Sallallahü Aleyhi Vesellem'in nûruna ilhâk edip cennette ona komşu kılar.

Sen Allah'ı seversen Allah seni sevmez mi!
Emrince hizmet etsen Hak ecrini vermez mi!

MUHABBET; SELAMET YURDUNA ULAŞTIRACAK YEGÂNE KÖPRÜDÜR.

Öyleyse varlığımızın sebebi sevgidir. Mevlâ sevdi, Habîbinin nûrunu yarattı. İşte o nurdan da, bütün âlemi, Âdem Aleyhisselam'ı ve bizleri yarattı. Dolayısıyla bizden de sevgi ve muhabbet istemektedir. Başta Allah ve Peygamber sevgisi olmak üzere, ana-baba, akrabalar ve tüm mü'minleri sevmemizi, inanan gönüller arasında muhabbet köprüleri kurmamızı, böylece bir sevgi yumağı oluşturmamızı emretmiştir. Çünkü Sevgili Peygamberimiz Sallallahü Aleyhi Vesellem: **"Îmân etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de îman etmiş olamazsınız"** buyurmuştur. Bu dünyada mü'minleri, Peygamber Efendimiz'i ve Allah-ü Teâlâ'yı sevmek bahtiyarlığına eren, ebedî âlemde mutlaka saâdet yıldızlarına ulaşmıştır.

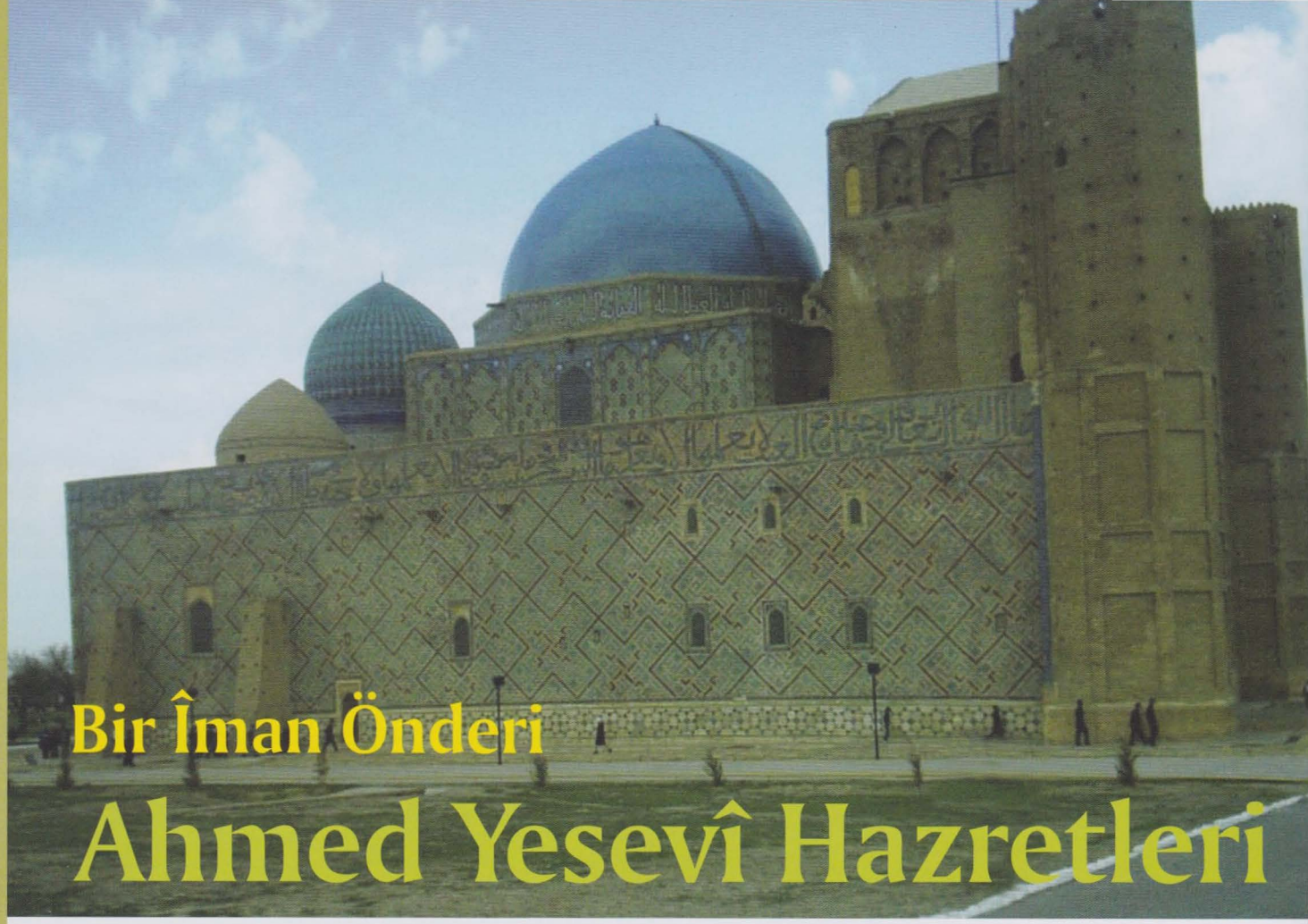
Rabîatü'l Adeviyye Kuddise Sirruhu ne güzel ifade etmiş.

Keşke, âlem ile aramdaki yollar olaydı harâp ve çamur
İlâhî! Seninle aramdaki yollar olaydı âbâd ve mâmur

Yaratılışın evveli muhabbet, ortası ibadet, sonu ise marifettir. Bunların insanı ulaştırdığı zirve, nimetlerin müntehâsı olan ru'yetullâh, Allah-ü Teâlâ'nın cemâlini görmekdir.

Cenâb-ı Hak cümlemize, vuslatına ermeyi, cennetine girmeyi, cemâlini görmeyi müyesser kılsın.

Rahmetinle ikrâm et de, Yâ Rab
Bizleri kıl, muhabbete erbâb

Bir İman Önderi

Ahmed Yesevî Hazretleri

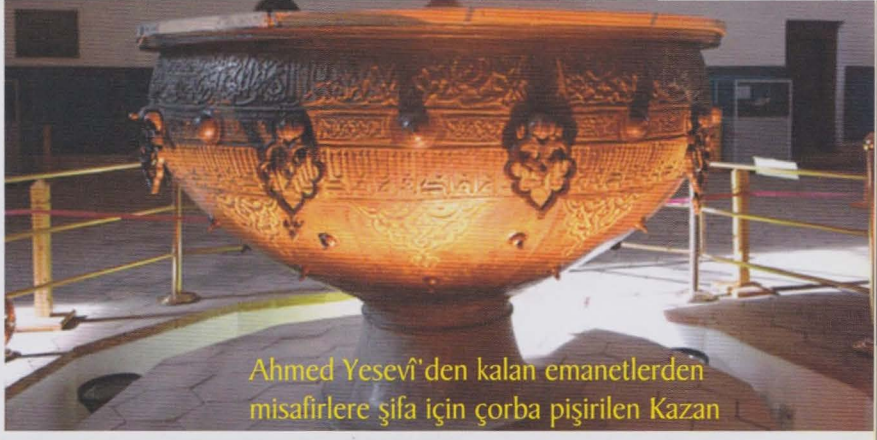
Ahmed Yesevî, her bakımdan Yusuf-u Hemedânî'nin tesiri altında kalmış, ilmi, fazlı ve takvâsıyla onu kendisine bir muktedâ bilmiştir. Şeyhi gibi şer'î esaslara, Nebevî Sünnete ve Hanefî fıkhına tam bir bağlılık göstermiştir. Arslan Baba'dan melâmet esaslarını, Yusuf Hemedânî'den zühd, takva, riyâzet, mücâhede ve zikir esaslarını alan Ahmed Yesevî'nin yetişmesinde, özellikle bu iki mübarek şahsiyet çok büyük yer tutar.

Ahmet BOZDOĞANLI
bilgi@arifandergisi.com

Ahmed Yesevî Hazretlerini 2006 Ağustos'unda sıcak bir yaz günü, yüzlerce Özbek, Kazak ve Türkmenlerle birlikte büyük bir huşû içinde kabrini ziyaret etmiştik. Huzurunda mânevî atmosferlerin en güzelini yaşadık. Kimdi Ahmed Yesevî, neden Kızıl Rusya onun Türbesini yıllarca kapalı tutmuş, içeri ziyaretçi almamış, medresesini kapatmış, mübârek emânetleri olan kitaplarını, eşyalarını ve özellikle de misafirlere şifa için çorba pişirilen "Koca Kazan"ı alıp götürmüştü? Neden Hacca gidemeyen Müslümanlar günlerce Şahı Nakşibend (ks), Abdülhâlık Gucduvânî (ks), Ahmed Yesevî ve benzeri Horasan Erenlerinin Türbelerine koşup, tel örgülerin, kilitli kapıların ardından da olsa dua edip, himmet istemişlerdi. Kızıl Rusya'yı kilitli Türbelerinde bile titreten bu Allah dostları kimlerdi acaba?

Ahmed Yesevî Hazretleri; Türkistan'da yetişen en büyük velilerden biri olup; tam ismi, Ahmed bin İbrahim bin İlyas el-Yesevî'dir. Ahmed Yesevî'nin; doğum yeri, bugünkü Kazakistan Cumhuriyeti'nin Çimkent şehrine yedi kilometre uzaklıkta bulunan Sayram kasabasıdır. Onun doğum yeri kesin olarak bilinmekle birlikte; doğum tarihi tam olarak bilinememektedir. Ancak Silsile-i Zehebden Yusuf-ı Hemedânî (ö.535/1140) Hazretlerine intisabı ve onun halifelerinden oluşu dikkate alınırsa, O'nun on birinci asrın ikinci yarısında dünyaya geldiği söylenebilir. Araştırmacılar; 73 yıl yaşadığını ve 1166 yılında vefat ettiği şeklindeki yaygın görüşü dikkate alarak; onun 1093 yılında doğduğunu söylemektedirler.

Sayram kasabası, bu dönemde Aksu sancağına bağlı ve Aksu'nun 176 kilomet-

Ahmed Yesevî'den kalan emanetlerden misafirlere şifa için çorba pişirilen Kazan

re kuzeydoğusunda bulunmakta idi. Sayram, Tarım ırmağına bağlı Şâhyâr nehrine dökülen Karasu'nun üzerinde küçük bir kasaba idi. İstîcâb ve Akşehir adıyla da anılmaktadır. Halkını Türkler ve Acemler oluşturmaktaydı. Babası Sayram'ın ünlü bilginlerinden İbrahim Şeyh, annesi ise Kara Saç Ana'dır. Bunların Türbeleri bu gün Sayram Kasabasında olup; Ahmed Yesevî Hazretlerini ziyarete gidenlerin, ilk önce onların mübarek kabrini ziyaret ettiklerine bizzat şahit olduk. Kaynaklar, İbrahim Şeyh'in soyunu Hz. Ali'nin oğullarından Muhammed el-Hanefî'ye kadar çıkarmaktadırlar. Soyu, Hazret-i Fâtıma validemize dayanmadığı için seyyid değildir. Annesi Kara Saç Ana ise; evliyaullahtan Şeyh Musa'nın Ayşe isimli kerimesi olup, sâliha, müttekî ve iffetli bir hatun idi.

Ahmed Yesevî, ilk tahsilini yedi yaşında iken kaybettiği babası İbrahim Şeyh'ten almıştır.

Ahmed Yesevî Hazretleri babasının vefatı sebebi ile daha yedi yaşında iken, ablasıyla birlikte Yesi şehrine gitmiş ve oraya yerleşmişti. Bir çok Türkistan şehri gibi, hem Ehl-i Sünnetin; hem bu anlayışa uygun yaşayan mutasavvıfların merkezlerinden biri olan Yesi, bizim ziyaretimizde de dikkatlerimizi çektiği gibi; âdeta bir bal kovanı gibi; iklimi, sükûneti, sadeliği, boyunları Hakk için bükülmüş seyrek sakallı, mütebessim ve tane tane konuşan insanları ile küçük Ahmed'e "Ballar balını buldum/ Kovanım yağma olsun" dedirtecek kıvamda bir mânevî dünya ve maddî hayat bahşetmiştir. Yesi'de küçük Ahmed'in eğitimini Hz. Peygamber'in mânevî talimatıyla bu iş için vazifelendirilen Şeyh Arslan Baba üstlenmiş ve bu mübarek Türkmen hocası Ahmed Yesevî'nin ilk mânevî babası olmuştur. Yesi'de ilk ciddi medrese tahsiline de başlayan Ahmed Yesevî, küçük yaşta olmasına rağmen bir takım mühim manevî tecellilere de mazhar olmuş, umulmadık meziyetler sergilemiş, Hızır Aleyhisselam'ın sohbet ve irşâdına nâil olmuştur. Arslan Baba'ya intisab ettiği zaman daha henüz yedi yaşında bulunduğunu, kendisi de "Divan-ı Hikmet"inde ifade etmektedir.

Tasavvûfî Menâkıpnâmelere göre Arslan Baba, Hz. Peygamberimizden mânen aldığı "hurma" emanetini, Yesi'ye gelerek, bu emanetin sahibi olan Ahmed Yesevî'ye bizzat teslim etmiştir. Ahmed Yesevî Hazretleri de "Divan-ı Hikmet"inde bu hadiseyi naklettikten sonra; yedi yaşında Arslan Baba'ya nasıl "bende" olduğunu aktarmakta; Arslan Baba'nın yanında on bir yaşına kadar hangi merhaleleri geçerek, nasıl bir tasavvûfî ruh hâline ulaştığını dile getirmektedir. Kısacası küçük Ahmed, Arslan Baba namındaki bu tanınmış Türk şeyhinin bitmek bilmeyen teveccüh, iltifat ve hayır duasına mazhar olmuştur.

Tasavvuf; gönül diline önem veren bir vuslat ve irşad ameliyesidir. Bu sebeple buradaki "hurma" ifadesi de remzî olarak ele alınmalıdır. Dolayısıyla; Arslan Baba vasıtasıyla Hz. Peygamberimizden doğrudan doğruya emanet olarak getirilip Ahmed Yesevî Hazretlerine verilen "hurma" maddi bir hediye olmaktan öte manevî bir hediye olarak çok önemlidir. Kendisine takdim edilen bu "hurma" Ahmed Yesevî'yi sırlar âleminde aşk-ı rabıta ile kendinden geçirtmiş, Hz. Mevlâna'nın "Düğün Gecesi" dediği hakiki vuslata hazırlamıştır. Bir başka deyişle onu bu ebedî vuslat yolunun yolcusu yapmıştır.

Onun; yaş bakımından çocukluk dönemlerinde gerçekleştiğinden bahsettiği bir takım manevî tecrübelerini ancak tasavvuf terminolojisi ışığında değerlendirebiliriz. Tasavvuftaki "velâdet (doğum)" kavramı, tâlibin mürşide intisâb etmesi ve tarikata girmesi şeklinde tanımlanır. Bu ana karnından dünyaya olan doğumdan sonra gerçekleşen ikinci doğumdur ki; ehl-i tasavvuf indinde buna "Velâdet-i Sânîye" (İkinci Doğum) denildiği gibi; "Velâdet-i Ma'neviyye" (Manevî Doğum) ya da "Velâdet-i Rû-hiyye" (Rûhî Doğum) da denilmektedir. Birinci doğumda, madde âlemi ile bağ kuran insan, ikinci doğumunda ise sadece mânâ âlemi ile irtibat kurmaktadır. Dolayısıyla onun bu manevî tecrübeleri tasavvufî intisabının akabinde gerçekleşmektedir.

İlk tahsiline Yesi'de başlayan Ahmed Yesevî Hazretleri, "Divan-ı Hikmet"i Arapça ve Farsça bilmesine rağmen çok sâde bir Türkçe ile yazmıştır. Bu yüzden; O'nun "Hikmet" denilen bu eğitici sözleri, Türkistan Türkleri üzerinde büyük izler bırakmıştır. Bu hikmetli sözlerde şeriat erkânını ve tarikat âdablarını anlatmıştır. Ahmet Yesevî tekke edebiyatının da ilk temsilcisi idi. Bu vesileyle Anadolu'daki Türk edebiyatının yeşerip gelişmesine zemin hazırlamış, Yunus Emre gibi büyük şairlerin yetişmesine sebep olmuştur.

Hoca Ahmet Yesevî Hazretlerinin İnzivâya Çekildiği Bölümün Girişi

Hazretleri, Arslan Baba'nın vefatından sonra tahsilini tamamlamak maksadıyla önemli bir İslam merkezi olan Buhara'ya gitti. "Buhara-i Şerif" olarak meşhur olan ve ne yazık ki; şu an hâlâ günde beş vakit ezan sesine bile hasret olan bu mübarek şehir; o asırda tam bir ilim, kültür ve mâneviyat merkezi idi.

Buhara'da Ahmed Yesevî Hazretleri'ni, devrin ileri gelen âlim ve mutasavvıflarından; Nakşî yolunun da sultanlarından olan Yusuf Hemedânî Hazretleri, kendi himmet ve himâyesine kabul buyurmuştu. Ona intisap eden Ahmed Yesevî Hazretleri de, ondan sadece maddî ilim tahsil etmekle kalmamış, seyr-i sülûk'ünü onun yanında ve tekkesinde tamamlamıştı. O, hikmetlerinden birinde Şeyh Yusuf-u Hemedânî'ye yirmi yedi yaşında intisap ettiğini ifade etmekle beraber, bu intisabın kaç tarihinde olduğu belirtilmemektedir. Buhâra'da gerçekleşen bu mübarek intisabı; Ahmed Yesevî Hazretleri Divan-ı Hikmet'inde şöyle anlatacaktır: "Yirmi yedi yaşta pîri buldum, gördüğüm her sırrı perde ile sarıp örttüm. Dergâhına sığınarak izini öptüm. O sebepten Hakk'a sığınıp geldim işte" (Ahmed Yesevî, Divan-ı Hikmet, s. 72.)

Kısa zamanda şeyhinin teveccühünü kazanıp onun yanında kemâle eren Ahmed Yesevî, her bakımdan Yusuf-u Hemedânî'nin tesiri altında kalmış, ilmi, fazlı ve takvâsıyla onu kendisine bir muktedâ bilmiştir. Şeyhi gibi şer'î esaslara, Nebevî Sünnete ve Hanefî fıkhına tam bir bağlılık göstermiştir. Arslan Baba'dan melâmet esaslarını, Yusuf Hemedânî'den zühd, takva, riyazet, mücâhede, ibâdet ve zikir esaslarını alan Ahmed Yesevî'nin yetişmesinde özellikle bu iki mübarek şahsiyet çok büyük yer tutar.

Ahmed Yesevî tıpkı mürşidi Yusuf Hemedânî Hazretleri gibi Hanefî mezhebinde bir fakih ve şer'î esaslara vâkıf, şeriatla tarikatı kaynaştıran bir âlimdi. Dinin icaplarına karşı ilgisizliğin tarikat âdâbıyla uyuşmayacağını neşr ve telkin eden bir mürşid idi.

Buhara bu tarihlerde Karahanlıların hâkimiyeti altındaydı ve devrin en büyük ilim ve kültür merkezlerinden biriydi. Dünyanın çeşitli yerlerinden talebeler buraya gelip ilim tahsil ediyorlardı. Buhara'da güçlü bir Hanefi Fıkhı geleneği mevcuttu. Hoca Ahmet Yesevî Hazretleri hocasının arzusu ile Buhara'da bir müddet ders de verdi, fakat hocası Yusuf-u Hemedânî Hazretlerinin vefatından sonra, vaktiyle şeyhinin verdiği manevî işaret üzerine irşad makamına oturan Hoca Abdulhâlık Gücdüvânî Hazretlerine (ö.595/1199) biat ederek, onun tensibi ve tayini ile çocukluğunu ve gençliğini geçirdiği Yesi'ye gitmişti.

Yesi, bugünkü adıyla Türkistan şehri; Oğuz Han'ın hükümet merkezi menkıbelerine karışmış meşhur bir yerdi. Bilhassa Hoca Ahmed'in bu şehre izâfetle Yesevî lakabını alması, bu şehrin Türk âlemindeki tarihî ehemmiyetini bir kat daha arttırmıştı. Ahmed Yesevî Hazretleri; Sîr-Derya ve Taşkend çevresinde, Seyhun'un kuzeyindeki bozkırlarda yaşayan göçebe Türkler arasında güçlü bir nüfuza sahip olmuştu. Etrafına toplanan şahsiyetler, İslamiyet'e yeni girmiş, fakat inançlarında son derece samimi olan saf ve sâde Türklerdi. Herhangi bir medrese eğitimi alamamış, Arap ve Acem lisanlarına vukûfiyeti olmayan, din anlayışlarında yüzeysel bir yapıya sahip bulunan bu kitleler, onun ilgi odağı haline gelmişti. Ahmed Yesevî Hazretleri; Arap dilinde, Fars edebiyatında, medrese ilimlerinde mütehassıs bir şahsiyet olmasına rağmen, müntesiplerine anlayabilecekleri bir dille hitap etmiş, günün modasına uyarak Farsça eserler kaleme almak yerine Türkçe hikmetler söylemiştir. Arapça ve

Farsça bilmeyen Türklere, tasavvufî zevki ve mânevî neşeyi Türk edebiyatının basit şekilleri, ahlâkî ve tasavvufî manzumeleri ile anlatmıştır.

Ahmet Yesevî Hazretleri, "Divan-ı Hikmet"i Arapça ve Farsça bilmesine rağmen çok sade bir Türkçe ile yazmıştır. Bu yüzden; O'nun **"Hikmet"** denilen bu eğitici sözleri, Türkistan Türkleri üzerinde büyük izler bırakmıştır. Bu hikmetli sözlerde şeriat erkânını ve tarikat âdablarını anlatmıştır. Ahmet Yesevi tekke edebiyatının da ilk temsilcisi idi. Bu vesileyle Anadolu'daki Türk edebiyatının yeşerip gelişmesine zemin hazırlamış, Yunus Emre gibi büyük şairlerin yetişmesine sebep olmuştur.

Yesevî ocağında eğitimlerini tamamlayan genç-yaşlı binlerce Yesevî müridi, Türkistan'dan Balkanlara kadar uzanan bütün Türk yurtlarında Hoca Ahmed Yesevî'nin, saf ve sâde Türkçe ile söylenmiş **"hikmet"**lerini terennüm etmişler ve eski Türk inanışlarının kalıntılarını İslâmiyet'le uzlaştırmaya çalışan, dolayısıyla dînin emirlerini tam olarak yerine getiremeyen henüz yeni Müslüman olmuş insanlara; İslâm'ın sıcak, samimi, hoşgörü ve insan sevgisine dayalı, gerçek ve güzel yüzünü tanıtmışlardır. Böylece Hoca Ahmed Yesevî'nin Ehl-i Sünnet noktasındaki tavizsiz, tasavvufta şer'i şerife tam mutabık, samimi ve candan tavrı çok kısa sürede, bütün Türk illerine yayılmıştı.

Zâhirî ve batınî bütün ilimlerde derin bir âlim olan Ahmet Yesevî Hazretleri, günün büyük bölümünü ibadet ve zikirle geçirmekte, zamanının arta kalan diğer bir kısmında ise, talebelerine zahirî ve batınî ilimleri öğretmekte idi. Gününün kalan çok kısa bir bölümünde ise, alın teri ile geçimini sağlamak üzere, tahta kaşık ve kepçe yapıp, bunları satmakta idi. 63 yaşına girdikten sonra Ahmed Yesevî Hazretleri; tekkesinin bir tarafına üç arşın derinliğinde bir çilehane yaptırarak oraya çekilmiştir. Oradan da vefatına kadar hiç dışarı çıkmamıştır. Bir başka deyişle 63 yaşından sonra Hz. Peygamberin görmediği dünyayı görmemeyi tercih etmiş, bu gün hâlâ kullanılan bir yeraltı yolu ile cemaate ve Cuma namazlarına yıllarca güneş ve ay yüzü görmeden devam etmişti. Onun bu tutumunun nedeni, Hz. Peygamber'in ömrünün o kadar oluşunu kendine "üsve" (örnek) edinmesinden kaynaklanmıştır. Buna rağmen büyük bir ilgi celbetmiş, rivayetlere göre; 99.000 kişilik büyük bir müridler topluluğu âdeta etrafında pervane olmuştur.

Ahmet Yesevî Hazretleri 1194 yılında (Hicri 590) Yesi şehrinde vefat etmiştir. Kabri üzerindeki türbe, 200 yıl sonra Timur Han tarafından inşa edilmiştir. İslam itikadınca vefatından sonra da himmet ve teveccühleri devam etmekte olan Ahmed Yesevî Hazretleri; kendisinden yaklaşık iki asır sonra yaşayan Sultan Timur'un rüyasına girmiş ve O'na zafer müjdesinde bulunmuştur. Timur da bu müjdeye bir şükran ifadesi olarak ona anıt-mezar şeklinde bir türbe yaptırmıştır. İki sene içinde tamamlanan türbe inşaatı, camii ve dergâhı ile tam bir külliye hâlini almıştır. Zamanla harap olan türbe, bir rivayete göre Özbek Hânı Abdullah Han, bir diğer rivayete göre ise Şeybânî Han tarafından yeniden tamir ettirilmiştir. Günümüzde bu türbenin bulunduğu camiye "Cami-i Hazret" bu camiinin bulunduğu Türkistan şehrine de "Hazret-i Türkistan" veya sadece "Hazret" denilmektedir. Ahmed Yesevî'nin türbesi yılın her mevsiminde ziyaret edilmekle birlikte, bilhassa senede bir defa "Zilhicce'nin onunda" bu türbede Türkmen, Özbek, Kazak ve Kırgız Türkleri tarafından görkemli merasimler düzenlenmektedir. Çünkü Sovyet Rus yönetimi döneminde kendilerine hac müsadesi bile verilmeyen bölge Müslümanları tarafından Ahmed Yesevî Hazretlerinin türbesi; manevi bir merkez hâline getirilmiştir. Mezarının bulunduğu bölgede Ahmed Yesevî'nin, mezarı civarına defnolunanlara O'nun kıyamet günü şefaat edeceği inancı yaygın olduğu için, bu gün bile hâlâ Özbek, Türkmen, Kırgız ve Kazak Türkleri cenazelerini türbe yakınlarına getirmekte ve buraya defnetmektedirler. Özbek-Kazak zenginleri, daha sağlıklarında, türbe yakınında bir parça toprak satın almaktadırlar.

Altmış üç yaşına girdikten sonra Ahmed Yesevî hazretleri; tekkesinin bir tarafına üç arşın derinliğinde bir çilehane yaptırarak oraya çekilmiştir. Oradan da vefatına kadar hiç dışarı çıkmamış, altmış üç yaşından sonra Hz. Peygamberin görmediği dünyayı görmemeyi tercih etmiştir.

Bibliyografya

Ahmed-i Yesevî, Divan-ı Hikmet Seçmeler, haz. Kemal Eraslan, Kültür Bakanlığı yay., II. Baskı, Ankara 1991.
Bice, Hayati, "Hoca Ahmed Yesevî ve Dîvân-ı Hikmet Üzerine", Dîvân-ı Hikmet, TDV Yayınları, Ankara 1993, x-xviii.
Bilgin, İbrahim Edhem, "Hoca Ahmed-i Yesevî (ks)", Büyük İslam ve Tasavvuf Önderleri, Vefa Yayıncılık, İstanbul 1993, 119-123.
Bursevî, İsmail Hakkı, Tefsiru Rûhu'l-Beyân, Eser Yayınevi, İstanbul 1389.
Cebecioğlu, Ethem, "Hoca Ahmed Yesevî", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara 1993, XXXIV/87-132.
Develi, Hayati, Ahmed Yesevî, Şule Yayınları, İstanbul 1999
Ekinci, Yusuf, Hoca Ahmet Yesevî, Ocak Yayınları, Ankara 1995.
Eraslan, Kemal, "Dîvân-ı Hikmet", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1994, IX/429-430.
Eraslan, Kemal, "Giriş", Divân-ı Hikmet Seçmeler, Kültür Bakanlığı Yayınları, II. Baskı, Ankara 1991, 1-46.
Köprülü, Fuad, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 1993.
Ocak, A.Yaşar, "Anadolu Türk Sûfiliğinde Ahmed-i Yesevî Geleneğinin Teşekkülü", Milletlerarası

76 Sene Önce... 29 Ocak 1932

Namaz vaktini bildirmek için, başka din mensuplarının yaptıkları gibi boru öttürmek, ateş yakmak veya bayrak asmak gibi teklifleri, onlara benzemek olacağından Resûlüllah Efendimiz kabul buyurmadılar...

Ali EREN
alieren_vakit@mynet.com

Bilindiği gibi, İslam'da imandan sonra ilk emir namaz... Namazın vakitleri, Müslümanlara, belli ve belirli lâfızlarla ve yüksek sesle okunan ezanla duyurulur. Bir beldede İslam'ın ve Müslümanların varlığının sembolü ezandır. Ezan öyle bir sembol ki, Müslüman olan bir bölge halkı, ezan okumamakta diretse, İslam hukukçularına göre, başka bir çare yoksa onlara harp ilan edilir...

Allah'a, Allah'ın peygamberine ve âhiret kurtuluşuna çağırdığı için, ezan aynı zamanda İslam'a bir çağrı ve davettir. Bu davet, dünyada Müslüman bulunan her yerde devamlı tekrarlanır durur...

Ezan, "bildirmek, duyurmak, çağrı ve ilân" manalarına gelir. Ezan okuyana "müezzin" denir.

Ezan kelimesi, Kur'ân-ı Kerim'de Tevbe suresi 3. ayette "Bildiri" manasında, Hac suresi 27. ayette de "İlân" manasında geçer. Mâide suresi 58. ayet ile Cuma suresi 9. ayette de manâ olarak ezandan bahsedilir. Müezzin kelimesi de A'raf suresi 44. ayet ile, Yusuf suresi 70. ayette "İlân edici" manasında geçmektedir.

Ezan okumak; Hanefî, Şâfiî ve Mâlikîlere göre müekked (kuvvetli) sünnet. Bazı Hanefî âlimlerine göre ise vaciptir. Onun için, "Ezan, vâcib derecesinde kuvvetli sünnettir" denilmiştir.

Ezan, namaz vakti girdikten sonra okunur. Vakitten önce okunan ezan okunmamış sayılır, tekrar okunması gerekir. Ezanın sözlerinin sırası değiştirilirse, yeniden okunması icap eder.

Namaz İslâm'ın Mekke döneminde farz kılındığı halde, ezan henüz meşru kılınmadığı için Müslümanlar Mekke döneminin tamamında ve Medine'de ilk dönemde zaman zaman bir araya gelip namaz vakitlerini beklerlerdi. Namaz vaktini bildirmek için bir müddet "Essalâh! Essalâh!.." diye namaz için çağrıda bulunuldu. Fakat bu kâfi gelmiyor ve başka bir işarete ihti-

yaç duyuluyordu...
Başka din mensuplarının yaptıkları gibi boru öttürmek, ateş yakmak veya bayrak asmak gibi teklifleri, onlara benzemek olacağından Resûlüllah Efendimiz kabul buyurmadılar...
Ezan, o sıralarda ashabtan Abdullah bin Zeyd'e rüyasında bildiğimiz şekliyle öğretildi. O da rüyasını Peygamberimize anlattı. Hazret-i Ömer radıyallâhü anh aynı rüyayı kendisinin de gördüğünü söyledi. Resûlüllah Sallallahü Aleyhi ve Sellem, Bilâl-i Habeşî Hazretleri'ne, rüyada öğretilen şekilde ezan okumasını emretti. Hz. Bilal yüksek bir evin üstüne çıktı ve ilk olarak sabah ezanı okudu...
Ezan, 75 sene öncesine kadar İslam'ın yayıldığı her yerde aynı şekilde asırlarca okundu durdu...

Ezanın Türkçeleştirilmesi

Osmanlı döneminin son zamanları ve 2. Meşrûtiyeti takip eden yıllarda "Türkçülük ve Dilde Sadeleşme" akımının arkasından, önemli münakaşalara sebep olan "Ezanın Türkçeleşmesi" meselesi ortaya atıldı. Bu fikri 1918'de ilk ortaya atan Ziya Gökalp idi. Gökalp, Osmanlılık idealini taşıdığı dönemde, 1908'de Ezan adlı şiirinde, ezanı "Büyük asrın (asr-ı saadetin) sesi" olarak anıyor ve şu mısralarla övüyordu:

Okunurken ezan, sanır her vicdan
Cebrail'dir; gelmiş Bilal ağzından
Bütün İslam âlemine seslenir.

Bu mısraların sahibi Ziya Gökalp, Selanik'e yerleştikten sonra 1918'de yazdığı Yeni Hayat kitabındaki "Vatan" şiirinde 180 derecelik bir dönüş sergiliyor ve şöyle diyordu:

Bir ülke ki camiinde Türkçe ezan okunur
Köylü anlar manasını namazdaki duanın
Bir ülke ki mektebinde Türkçe Kur'an okunur
Küçük büyük herkes bilir buyruğunu Hudâ'nın
Ey Türkoğlu işte senin orasıdır vatanın

Ziya Gökalp, ezan ve Kur'an'ın Türkçe okunma fikrini Türkçülüğün Esasları kitabında da tekrarladı. Onun bu fikirleri Cumhuriyet döneminde hararetle benimsendi ve 1932'de ezanın Türkçe okunmasına karar verildi. Türkçe ezan ilk defa 29 Ocak 1932'de Fatih Camii'nde okutturuldu...
Ezanla beraber diğer ibadetlerin Türkçeleştirilmesi üzerinde duruluyor hedef şöyle belirleniyordu:
Tekbirin, ezanın, kâmetin, salânın, hutbenin ve namazın Türkçeleştirilmesi...
Bu iş için Dolmabahçe sarayında çalışmak üzere Aralık 1931'de 9 hafız görevlendirildi. Bu heyet; tekbir, ezan ve kâmeti konservatuardan bazı sazların da katılımıyla müşterek olarak hazırladılar. Diğer 8 hafız "Allâhü Ekber" lafzını "Allah büyüktür" şeklinde, Ali Rıza Sağman ise "Tanrı uludur" şeklinde tercüme etti ve bu tercüme kabul edildi.
Ezanın "Hayye ale'l-felah" cümlesi, önce "Haydi kurtuluşa" diye tercüme edilmek istendiyse de vazgeçilip "Haydi felâha" şeklinde okunmasına karar verildi.
Türkçe Kur'an, Türkçe tekbir ve Türkçe kâmet ise 3 Şubat 1932'ye rastlayan Kadir Gecesi'nde, o zaman henüz müze haline getirilmemiş olan Ayasofya Câmii'ndeki mevlitte okunup, radyodan da naklen yayınlandı.
Diyanet İşleri Başkanlığı'nın da bu uygulamayı kabul etmesi sağlandı. Camiî ve mescid görevlilerine gönderilen tamimden sonra ezanın Türkçe okunması sıkı bir şekilde takip edildi. Karakol ve jandarma teşkilatının ulaşabildiği her yerde Türkçe ezan okutulmaya başlandı...
Ezanın yeni şeklini benimsemeyenler, bu yeni şekli çocuklara ve bazı meczuplara okutarak pasif direniş gösteriyorlardı. Bazıları da yeni şekli yüksek sesle okuttuktan sonra, arkasından kısık sesle eski şekliyle ezan okuyorlardı. Buna engel olmak için camiî içinde, cami dışında ve minare kapılarında polis ve jandarmalar bekletiliyordu. Bu yasağın kânunî bir dayanağı olmadığı için, uymayanlar böyle polisiye tedbirlerle yıldırılsa da tepkiler bitmiyordu....
Ezanın Türkçe okunmasına ilk büyük tepki 1 Şubat 1933'de Bursa'da oldu. Topal Halil adında halktan biri Ulu cami'de Arapça ezan okuyunca minare dibinde bekleyen bir sivil polis tarafından tartaklanarak karakola götürülmek istendi. Buna tepki gösteren halk va-

Ezanın "Hayye ale'l-felah" cümlesi, önce "Haydi kurtuluşa" diye tercüme edilmek istendiyse de, vazgeçilip "Haydi felâha" şeklinde okunmasına karar verildi.

liliğe yürüdü. Bunun üzerine Bursa müftüsü, savcı ve sulh hâkimi görevden alındı. Hâdiseye karışan 19 kişi Çorum Ceza Mahkemesi'nde ağır hapis ve sürgün cezasına çarptırıldı. Diyanet İşleri Reisliği, bütün müftülüklere gönderdiği tamimle "Görevlilerin ezan ve kâmeti Türkçe okumalarını, buna uymayanların katî ve şedid (şiddetli) şekilde cezalandırılacağını..." bildirdi. Bunun ardından da cami görevlilerine Arapça salâ vermemeleri emri geldi.

Ezanın Türkçe okunmasına uymayan görevliler, 1941 senesine kadar "Yetkili mercîlerin kamu düzenini sağlamaya yönelik emrine aykırı davranmak" suçundan cezalandırıldılar. Bu cezayla ilgili 526. maddeye daha sonra şu ilave ceza da eklendi:

"Arapça ezan ve kâmet okuyanların üç aya kadar hapis veya on liradan ikiyüz liraya kadar para cezası ile cezalandırılması..."

Her ne kadar öngörülen cezalar böyleyse de uygulamalar daha ağır oluyordu. Gerçek infaz, kanunla belirlenenin üç-dört katına çıkıyordu. Tatbik edilen cezalar içinde dayak ve aylarca akıl hastanelerine kapatma da vardı. Buna rağmen, kâh bir millî maçta, kâh bir sinemada, kâh çeşitli camilerde, kâh bir valinin bulunduğu yerde, hatta TBMM dinleyici locasında Arapça ezan okuyanlar oluyordu. Hükümet ise işin peşini bırakmıyordu. Arapça ezan okuyanlara hapis ve para cezaları veriliyor, birçoğu da akıl hastanelerine sevk ediliyordu...

Seneler böyle geçerken, halk 1946 seçimlerinde Demokrat Parti'ye yönelince hükümet bu sıkı politikanın ve yasağın hızını kesmek mecburiyetinde kaldı. Bunun neticesi olarak Diyanet İşleri Reisliği'nin 22 Eylül 1948 tarihli tamiminde şöyle deniliyordu:

"Mevlidlerde, hatim dualarında, bayram namazı ile bayram günlerinde okunması gereken tekbirlerin Arapça okunması, Arapça ezan ve Arapça kâmet yasağı içine girmemektedir."

1950 seçimlerinden sonra, ezanın Arapça aslıyla okunması yasağının kaldırılması için yoğun bir çalışma başlatıldı. TBMM'ye kanun teklifleri sunuldu. Sonunda ceza kanununun 526. maddesinde değişiklikler yapılarak 16 Haziran 1950'de o senenin Ramazan ayından önce ezanın Arapça okunması serbest bırakıldı.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın müftülüklere gönderdiği bu meseleyle ilgili tamimde şöyle deniliyordu:

"Ezana mahsus özel lafızlar, ezanın rüknü ve sıhhatinin (doğru olmasının) şartıdır. En doğru şekilde bir tercüme ile de olsa, bu özel lafızlardan başka şekilde okunan ezana itibar yoktur....."

Ramazan ayıydı, bayram gelmemişti ama yasağın kalkmasıyla ülkeye adeta bayram gelmişti. Minarelerden yükselen "Allâhü Ekber" sedalarını duyan halk, kapı ve pencerelere, balkonlara doluşmuş, sevinçten ağlıyordu. Sabah ezanlarını dinlemek için câmîlerin etraflarında toplananlar yeri öpüyorlardı... Birçok kimse kurban kesmişti...

Değerli okuyucular!

Rahmetli annem de kendisinin bu sevinç gözyaşları akıtanlar arasında olduğunu anlatırdı. O zaman Kırıkkale'nin Keskin kazasında bulunuyormuş. Ezan ilk defa "Allâhü Ekber Allâhü Ekber..." diye okunmaya başlayınca, kadınlar evlerin balkon ve pencerelerine koşuşup sevinçten hüngür hüngür ağlamaya başlamışlar. Annem bunu iç çekerek anlatır "O günler bir daha geri gelmesin" derdi...

Son senelerde, ezan ve namazla ilgisi olmayan kimselerden bazı çatlak sesler duyulmakta, bunlar ezanın Türkçe okunması gerektiğini söylemeye kalkışmaktadırlar. Fakat söylemeleriyle seslerinin kesilmesi bir olmaktadır. Siyâsî bir hüvviyet taşıyan bu kimseler, bu sözü söyler söylemez siyâsî hayatları sönüvermektedir. Adeta ezan kendilerini çarpmaktadır. Zaten ezan 14 asırdır nicelerini çarpıp durmaktadır. Bundan sonra da elbette çarpacaktır...

Bu hususta daha geniş bilgi için, TDV İslam Ansiklopedisi'nin Ezan maddesine ve Cumhuriyet Dönemi Din Devlet İlişkileri isimli esere müracaat edilebilir...

Ramazan ayıydı, bayram gelmemişti ama yasağın kalkmasıyla ülkeye âdetâ bayram gelmişti. Minarelerden yükselen "Allâh-ü Ekber" sedâlarını duyan halk, kapı, pencere ve balkonlara doluşmuş, sevinçten ağlıyordu. Sabah ezanlarını dinlemek için câmîlerin etraflarında toplananlar yeri öpüyorlardı... Birçok kimse kurban kesmişti...

'İnsan' Olmak İçin 'Duygu Eğitimi'nin Önemi

Dr. Hamdi KALYONCU
bilgi@arifandergisi.com

İnsanlar, değer yargıları ile doğuştan getirdikleri iyi duygularını geliştirdiği oranda "insan olma", "insan kalma" ve "mutlu olma" şansına sahip olacak, aksi halde olamayacak, etrafa da, o ölçüde ya "mutluluk" ya da "mutsuzluk" saçacaktır.

İnsanın mutlu olması için sadece bilgi ve beceri aktarımı yetmez. Bilgi, tek başına insanı "mutlu" etmek için kâfi gelmez.

İnsan olmak için "insan doğmak" gerekir. Ama "insan kalmak" için "insan" olarak doğmuş olmak kâfi gelmez. "Duyguların eğitilmesi"ne ihtiyacımız var.

İnsanlar düşünceleri ile algılar, duyguları ile yaşarlar. Davranışlarımız daha çok duygularımızın dışa vurumudur. Bunun için kişinin hareketlerini düzene sokmak istiyorsak sadece "bilgi edinmekle" yani alışılmış eğitim-öğretimle bunu başaramayız. Duyguların iyi tanınması ve eğitilmesi gerekir.

"Bilgi" kadar, belki ondan çok daha fazla, insanların "duygu eğitimi"ne ihtiyaçları vardır. Çünkü insan "bilgi" ile değil, duyguları ile insandır. Bir bilgisayara bilgi yüklemekle onu eğitmiş olmazsınız.

"Bilgi" sadece hayatı kolaylaştırır! "İyi"ye, ya da "kötü"ye yönlendirecek olan ise, bilgiden çok duygulardır. İnsan, bir şeyin yanlış ve zararlı olduğu bilgisine sahip olduğu halde, kötü duygu ve alışkanlıklarından sıyrılamadıysa, onu yapmaktan kendini alıkoyamaz. Bunun için duyguların en erken yaşlardan itibaren eğitimi büyük önem arz eder.

"Düşünceler" ve bu düşünceleri doğuran "bilgiler" denizin üzerindeki dalgalar ise, duygular, denizin derinlikleridir. "Duygu eğitimi" bu ummana nüfûz etmektir. Bunun için de ciddi bir gayret gerekir.

Fikirler, düşünceler değişir, bilgiler eskir; ama duygular çocukluk, hatta bebeklikten itibaren kişiliğimizi yoğurur.

Dolayısı ile duyguları eğitmek, bilgi öğretimi yanında, ona paralel yapılması gereken çok önemli bir eğitim olmalıdır.

İnsanlar, değer yargıları ile doğuştan getirdikleri iyi duygularını geliştirdiği oranda "insan olma", "insan kalma" ve "mutlu olma" şansına sahip olacak, aksi halde olamayacak, etrafa da, o ölçüde ya

"mutluluk" ya da "mutsuzluk" saçacaktır.

İhtiyaçlar, Özgürce ve Onurlu Yaşamak

İhtiyaçlar, insanın tutsak edilmesinde en önemli etken.

Yeme içme, korunma, barınma, üreme, inanma, sevme gibi ihtiyaçları karşılamak için insanın onurundan ödün verme tehlikesi ortaya çıkabilir.

Duygular, insanda doğal olarak mevcuttur. İnsanı istismar edenler, onun duygularından ve temel ihtiyaçlarından istifade ederler.

İnsanlığından ödün vermeden hayatını yaşayacağı şartlara kavuşturmak için, öncelikle duygularının kişiye doğru tanıtılması gerekir.

İhtiyaçlar ve ona bağlı olarak gelişen duygularımız, bizi başkalarına mecbur eden, meftun eden, boyun eğdiren ve sonunda 'sensin!' dedirten baş etkenlerdir.

Temel ihtiyaçların temini konusundaki tehlikelerden korunmak, ancak duyguların tanınması ve kontrolü ile mümkün. Aksi halde özgürlüğümüzden ve var oluş amacımızdan taviz vermeye mecbur kalır, boyun eğeriz; yaşamın anlamı ve tadı da kalmaz.

"Duygu eğitimi"nin amacı; "hayatın, tadında, onurlu ve özgürce yaşanması ve mutlu olmak için" insana kendini tanıtmaktır.

Yunus Emre'nin, dizelerinde; "İlim 'kendin' bilmektir!" dediği gibi!

Kainat İçinde Bir Yaratılış Harikası; İNSAN! Ve İnsanın İçinde Koca Bir Kainat; SEVGİ!

Sevgi ve Kâinat..! Biri maddi, diğeri manevi, ikisi de uçsuz bucaksız âlemler!

İçinde yaşadığımız kainat akıl almayacak kadar geniş.. Ve belki başka evrenler de var.

Bu evrende, güneş sistemi içinde yer alan Samanyolu galaksisi gibi yüz milyarlarca yıldız toplulukları, yani galaksiler mevcut. Kâinata nispetle çok küçük kalan bu galaksilerin her biri, kendi içinde birkaç yüz milyar yıldız barındırıyor. Galaksiler arası mesâfe ise akıl almaz boyutlarda. Bunlardan bize, yani Samanyolu galaksisi'ne en yakın yıldız topluluğu Andromeda Galaksisi; onunla aramızdaki mesafe ise tam üç milyon ışık yılı!

Andromeda'dan kalkan bir ışık, saniyede üç yüz bin km. hızla yol kat ederek bize üç milyon yılda ulaşıyor. Başka bir deyişle bizim teleskoplar ile görebildiğimiz Andromeda yıldızlarının ışıkları, tam üç milyon yıl öncesine ait. Bugün yola çıkan ışık huzmeleri ise daha üç milyon yıl sonra bize ulaşacak.

Bu, en yakınımızdaki galaksinin mesâfesi, milyarlarca ışık yılı ötelerde olanlar ve kâinat yaratılalıdan beri henüz ışığı bize ulaşamayanlar bile var.!

Bu ne müthiş, ne muhteşem bir manzara!

Galaksilerin (yıldız kümelerinin), yıldızların ve gezegenlerin her birinin kendilerine ait yolları, yörüngeleri var. Hepsi de en ince hesaplara göre "takdir" edilen yollarında şaşmadan akıp gidiyorlar.!

Bu uçsuz bucaksız kâinatın, yüz milyarlarca galaksisinden biri Samanyolu'nun bir yıldızı da bizim güneşimiz! Güneş etrafında ise çok özel bir konuma sahip gezegenimiz, dünya..!

Sanki tüm evren, bu küçücük gezegen için hazırlanmış gibi!.

Derinliklerine doğru inildikçe ısınan ve ortasında büyük bir lav ve ateş topu olan dünya.!

Lav üstünde hayat, milyonlarca tür canlı; çeşit çeşit, rengarenk.. Tüm güzellikleri ile harikulade bir hayat!

Ve insan bu dünya hayatında eşref mevkiinde.!

Yaratılanların en şereflisi olan Ademoğlu, insan.. Tüm sistemleri ve organları ile mükemmel bir varlık.

İnsanın incelenmesi ve tefekkür edilmesi, onun ne kadar mucizevî bir yaratık olduğunu ortaya koyuyor.

İnsan bu haliyle Kâinatın bir modeli. İnsan denen varlığın o müthiş biyolojik bedeninin ötesinde, ruh ve duygu âleminde apayrı bir boyut, sevgi dünyası!

Elle tutulamayan, gözle görülemeyen ve insanı insan yapan; sevgi, aşk ve tüm güzel duyguların barınağı, "Kalp"; "Gönül", "Dil", "Sine"!

Sevgi! Daha ileri boyutu ile aşk! İnsanın mayası!

"Sevgisizlik" kıskançlığı, hasedi, merhametsizliği, acımasızlığı, kin ve intikam duyguları içinde, bencilliği ve yalnızlaşmayı getirirken; insanın ruhsal bütünlüğünü ve akli dengesini de tehlikeye sokar.

Sevgisiz "birlik" de yoktur, "dirlik" de..!

"Sevgi" ile yaratılan insanı, yaratılışın gayesine yücelten duygu da yine "sevgi!"dir.

İnsan için, en üst anlamda "kendini gerçekleştirme" ihtiyacının karşılanması "sevgi" ile mümkün.

Sevgi ile hayat uyumlu, mutlu, umutlu, anlamlı ve güzelliklerle dopdolu!.

İlk İnsan ve İlk Peygamber

Hz. Âdem (a.s)

Rabbani DÜZ
duzrabbani@mynet.com

Allah-ü Teâlâ, kendi varlığını bilmesi ve yeryüzünü imar etmesi için mahlûkatın en şereflisi olarak Âdem Aleyhisselam'ı Kendi nurundan üfleyerek yarattı ve ona tüm eşyanın adlarını öğretti. Bunun üzerine eşyanın cisimlerini huzura getirerek meleklere sordu: **"Bu eşyaların isimlerini Bana kim haber verecek?"** melekler **"Ya Rabbi senin öğrettiklerin dışında biz bir şey bilmeyiz"** dediler. Ve Mevla Te'âlâ **"Ey Âdem, eşyanın isimlerini onlara haber ver"** dedi. Âdem Aleyhisselam da bir bir eşyanın adlarını saydı ve Mevla Teâlâ "Şüphesiz Ben sizin bilmediklerinizi bilirim" buyurdu. (Bakara:33)

Mevla Teala, halifesi olarak yarattığı Âdem Aleyhisselam'ın nasıl bir donanıma sahip olduğunu meleklere izhar ettikten sonra, Âdem Aleyhisselam'a secde edilmesini meleklere emretti.

"Secde edin, dediğimiz vakit tüm melekler secde ettiler ancak İblis secde etmekten kaçındı ve kâfirlerden oldu" (Bakara:34)

Mevla Teâlâ'nın Âdem Aleyhisselam'a secde edilmesini istemesi ibadet kabilinden olmayıp, bizlerin Kâbe'ye yöneldiği gibi meleklerinde Âdem Aleyhisselam'a yönelerek secde emrini yerine getirmeleridir ki bu secde, boyun bükme ve itaat anlamındadır. Ancak, ismi ilk önce **'haris'** olan ve cennetten kovulmadan önce **'iblis'** diye anılan **'şeytan'** bu emre boyun büküp itaat etmedi.

Şayet Mevla Teâlâ, kendisine secde edilmesini isteseydi İblis tereddütsüz secde ederdi. Ancak Mevla Teâlâ Âdem Aleyhisselam'a secde edilmesini istedi, böylelikle İblis'te var olan kibri ortaya çıkarmış oldu. Neticede mantık yürüten İblis, küfre düştü.

Mevla Teâlâ: **"Ben sana emretmişken seni secde etmekten alıkoyan nedir?"** diye sordu. Şeytan: **"Ben ondan daha üstünüm. Çünkü beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın"**, dedi. (A'raf:12)

İnsanoğlunun dışında, varlığını bildiğimiz ruhani varlıklar vardır. Bu ruhani varlılar şu şekilde sıralanabilir. **İyiler** (Melek) nurdan varlıklardır. **Kötüler** (Şeytan) ateşten yaratılmışlardır. **Hem iyiler, hem kötüler** (Cinler) dir ki, bunlarda ateşin köz olmuş dumanlı yerinden yaratılmışlardır.

Bu farklı yaratılış şeytan'a enâniyet duygusunu kazandırmış, geçmişte kazandığı başarılar itaatini engellemiş ve meleklerden daha bilge olması onu kurtaramamıştır.

Şeytan, Âdem Aleyhisselam'ın çamurdan, kendisinin ise ateşten yaratılmış olmasını üstünlük sebebi olarak görerek secde etmemesi üzerine, Mevla Teâlâ şeytan'a şöyle buyurdu: **"Öyle ise cennetten çık. Artık kovuldun. Kıyamet gününe kadar lânet senin üzerine olacaktır"** dedi. Bunun üzerine Şeytan: **"Rabbim! Öyle ise, varlıkların tekrar dirileceği güne kadar bana mühlet ver"** dedi. Mevla Teâlâ cevaben şöyle buyurdu: **"Sen mühlet verilenlerdensin"**. (Hicr:34/36)

Şeytan kendisini üstün görüp, kibirlenerek Allah-ü Teâlâ'nın emrine uymayınca, helak edileceğinden korkarak ömür ve mühlet isteğinde bulundu ve Mevla Teâlâ ona **"Allah katında bilinen vaktin gününe kadar"** bir süre tanıdı. (Hicr:38)

Şeytan elde ettiği bu kazanımla insanoğluna olan düşmanlığını şöyle ifade etti: **"Rabbim! Bana mühlet vermene karşılık ben de yeryüzünde günahları süsleyeceğim ve insanoğlunu mutlaka azdıracağım"** dedi. Mevla Teâlâ: **"Şüphesiz, kullarım üzerinde senin bir hâkimiyetin yoktur. Ancak azgınlardan sana uyanlar müstesna. Muhakkak cehennem, onların hepsine vâdolunan yerdir"**

buyurdu. (Hicr:39/42)

Bundan böyle artık şeytan, insanoğlunun düşmanı oldu. İnsanoğluna, günahları güzel göstererek azdıracak, isyana sevk ettirerek küfre düşmelerine sebep olacaktı. Ancak ihlâslı kullar müstesna. O kullara ulaşması mümkün değildir, çünkü o kulların yolu takva yoludur. O da Kur'an-ı Kerimde şöyle ifade edilmektedir **"İşte bana varan dosdoğru yol budur."** (Hicr:41)

Mevla Teâlâ küfrü sebebiyle Şeytan'ı cennetten ihraç etti. Ve Âdem Aleyhisselam'ı cennete yerleştirdi. Âdem Aleyhisselam cennete yerleşince yalnız kaldı. Sohbet edip sükûnet bulacağı kimse yoktu. Bir keresinde hafif bir uykuya daldı, uyandığında başı ucunda oturan bir kadın gördü. Mevla Teâlâ onu, Âdem Aleyhisselam uyurken kaburga kemiğinden yaratmıştı.

Âdem Aleyhisselam ona: **"Sen kimsin?"** diye sordu. Havva anamızda: **"bir kadınım"** diye cevap verdi. Bunun üzerine Adem babamız tekrar **"sen niçin yaratıldın?"** diye sorunca, o da **"Sen benimle sükûnet bulasın için"** diye cevap verdi. Bu hadiseyi seyreden melekler Âdem Aleyhisselam'ın ilmini denemek için: **"Onun ismi nedir?"** dediler. O da **"Havva"** dedi. Peki: **"Niçin Havva ismi verildi?"** dediler: **"Çünkü diriden yaratılmıştır"** diye cevap verdi. (Suyuti,D.Mensur:1/127)

Ve Mevla Teâlâ Havva validemizi, Âdem Aleyhisselam'a nikâh etti. Ve şöyle buyurdu: **"Ey Âdem! Sen ve eşin (Havva) beraberce cennete yerleşin; orada kolaylıkla istediğiniz zaman her yerde cennet nimetlerinden yeyin; sadece şu ağaca yaklaşmayın. Eğer bu ağaçtan yerseniz her ikiniz de kendine kötülük eden zalimlerden olursunuz"**. (Bakara:35)

Böylelikle Âdem Aleyhisselam ve Havva validemiz cennete bu ağaca yaklaşmamak şartıyla yerleştirildiler. Ve Mevla Teâlâ Âdem Aleyhisselam'ı Şeytan'a karşı uyardı.

"Ey Âdem! Bu, hem senin için hem de eşin için büyük bir düşmandır. Sakın sizi cennetten çıkarmasın; sonra yorulur, sıkıntı çekersiniz" (Taha:117)

Şeytan ise, haset ve kibrinden çatladı. Şeytan, cennette Onların yanına girmek istedi. Bu iş için yeryüzünde bütün hayvanlara teklif götürdü, kabul etmediler. Çünkü şeytan gazabı ilahiyyeye uğradığı için, Âdem Aleyhisselam ve Havva validemize düşmanlık besleyip, onları içinde bulundukları nimetten mahrum etmek istiyordu. Bunun için hile düşünüyor, onları yanıltma yolları arıyordu. Neticede yılan, şeytanı cennete sokma fikrine ikna oldu.

O zamana kadar dört ayaklı, tüylü ve çok güzel bir hayvan olan yılan, şeytanı azı dişleri arasına alarak cennete soktu. Mevla Teâlâ'da bu işi gerçekleştirmiş olan yılanı cezalandırarak sürüngen bir hayvan yaptı. Sonra şeytan, Âdem Aleyhisselam ile konuştu. Âdem Aleyhisselam şeytanın sözlerine başta kıymet vermedi. Fakat şeytan onları kandırmakta karalıydı. Ve söylemini değiştirdi. **"Ey Âdem seni, yediğinde ölmeyeceğin ve devamlı surette cennette kalacağın sonsuzluk ağacına ve son bulmayacak bir devlete delalet edeyim mi?"** dedi ve ekledi. **"Ancak ben sizin iyiliğiniz için çalışıyorum"**

Âdem Aleyhisselam şeytanın tüm ısrarlarına rağmen o ağaçtan yemedi. Ancak Havva validemiz yedi ve **"Ey Âdem! Sen de ye. Çünkü ben yedim bana zarar vermedi"** dedi.

Âdem Aleyhisselam da o ağaçtan yeyince, tüm cennet elbiseleri üzerlerinden soyuldu. Ve üzerlerini incir ağacı yaprakları ile örtmeye başladılar.

Ve Mevla Teâlâ Âdem Aleyhisselam'a şöyle nida etti: "**Ey Âdem! Benim sana helal ettiklerim yetmedi de mi, harama düştün?"** buyurdu. Âdem Aleyhisselam:

"Ya Rabbi! Ben Senden çok utanıyorum. Senin helâllerin tabiî ki yeterlidir. Lakin izzetine yemin ederim ki, ben kimsenin senin ismine yalan yere yemin edebileceğini zannetmedim." dedi. Mevla Teâlâ'da: **"İzzetime yemin ederim ki, elbette seni yeryüzüne indireceğim sonra, orada çok sıkıntıyla geçimini temin edeceksin."** buyurdu. (Suyuti, D.Mensur:1/130-132) Sonra Cebrail Aleyhisselam'a Onu yumuşak bir şekilde çıkartmasını emretti. Böylece Âdem Aleyhisselam ve Havva validemiz yasak ağaçtan yedikleri için, cennetten çıkarılıp dünyaya indirildiler.

Âdem Aleyhisselam Hindistan'da Seylan (Serendib) adasına, (Sri Lanka) Havva validemiz ise Cidde'ye indirildi.

Çocukta Din Duygusu

Çocuklarımız Mevlâ'dan bizlere emanettir. Onları en güzel şekilde eğitip yetiştirmek, onların bizler üzerindeki hakkıdır. Bu hakkı yerine getirmek, onları Peygamber Efendimizin tavsiyeleri üzere yetiştirmekle mümkündür.

Şerife TORTOP
bilgi@arifandergisi.com

Din duygusu insanın, dolayısıyla insan yavrusu olan çocuğun en temel, en elzem ihtiyacıdır. Çünkü Allah-ü Teâlâ insan fıtratına kendisini araştırıp, yönelme, ibadet etme meyili ihsan etmiştir.

"Yüzünü doğru bir din olan İslam'a, insanların fıtratına uygun olan dine çevir." (Rum: 30-43) ayeti kerimesi için Elmalı Hamdi Yazır bu anlamda şu yorumu yapmıştır. "İnsan fıtratı: hakkı tanımak ve Yaradan'ından başkasına kul olmamak içindir. O, her ferdin ruhuna bir hak duygusu ve Allah'ı bilme gücü yerleştirmiştir."

Yani insan fıtraten Allah'ı tanımak, ona teslim olmak ister. Dolayısıyla çocuk inanmaya ve itaat etmeye istîdatlı olarak dünyaya gelir. Üstelik kendisini koruyacak ve yardım edecek sonsuz bir güce şiddetle ihtiyaç duyar. Allah-ü Teâlâ vazgeçilmez bir dayanak ve emniyet kaynağıdır.

Aile ve çevresinde bu duygularını doğru olarak geliştirme imkânı bulan çocuk, sağlam bir İmanla erişkinliğe geçecektir.

Çocukta dini gelişim iki dönemde incelenir:

a) ilk çocukluk dönemi (2-6 yaş grubu)

Taklit ederek öğrenme:

Bu yaş çocuklarının zihnî yapıları, kendilerine verilen her şeyi kabullenmeye oldukça elverişlidir. Aclûnî "Keşfül Hafa" isimli eserinde: "Bir şeyi küçük yaşta öğrenmek onu taş üzerine nakşetmek gibidir" demiştir. Çocuğun bu dönemde en iyi öğrenme vasıtası taklittir. Çocuk, hayatının ilk bilgilerini anne babasının mimiklerinden oturuşuna kadar, her halini tıpkı bir kamera gibi zihnine kaydedip taklit ederek öğrenir.

b) Son çocukluk dönemi (7-12 yaş grubu)

Asırlar öncesinin eğitimcisi Gazali'nin "7 yaş, çocuğun temyiz (ayırt etme) yaşıdır" görüşünü, bugünün psikologları da aynen kabul etmektedir. 7 yaş dönemi çocuğu, zihni fonksiyonlarının daha bir işlerlik kazanması sebebiyle, mücerret şeylerden müşahhas kavramlara doğru bir geçiş içindedir. İlk çocukluk dönemi başarılı geçen, olumsuzluklarla karşılaşmayan çocukta, 7-10 yaş arasında vicdan denilen üst ben ve ahlaki şuur gelişir. 10 yaş temel gelişiminin en yüksek noktası kabul edilir. Çocuk artık iyiyi kötüyü; haklıyı-haksızı çok net ayırabilecek durumdadır. Ayrıca bu yaş döneminin, özellikle namaz yönünden çok büyük önemi vardır. Çünkü Peygamber Efendimiz Sallahü Aleyhi Vesellem "Çocuklarınız 7 yaşına geldiğinde onlara namaz

kılmayı öğretiniz." (Ebu Davut, Salat:25) buyurmuştur.

Tavsiyeler

- 7 yaş dönemi ibadetleri, özellikle de namazı yerleştirme dönemidir. Dolayısıyla çocuğa namazın kılınış şeklini, okunacak sûre ve duâları doğru olarak öğretin. Ancak son çocukluk dönemi de olsa, çocuğun yine çocuk olduğunu hiç unutmayın. Sevgi, saygı, müsamaha ve sabırla yaklaşmak temel prensibimiz olmalı.
- Namazın asla terk edilemeyecek bir vazife olduğunu ilk çocuğunuzdan itibaren canlı örnek olarak gösterin.
- Namazın insanla Rabbisi arasında bir bağ, bir buluşma olduğunu, insana huzur ve sükûnet verdiğini kıssalarla örnekleyerek anlatın.
- Anlamlı olan şeyler daha kolay benimsenir ve öğrenilir. Onun için namazın rükunlarındaki mânevî anlamları izah etmeye çalışın. Mesela: rükû ve secdenin ancak Allah'a boyun eğebileceğimizin ifadesi olduğunu, namazın sonundaki selamla, sağımızdaki ve solumuzdaki melekleri selamladığımızı söyleyin. Dua ve zikirlerin manevi boyutunu izah etmeğe, göstermeye çalışın. Ramazan aylarında değişik camilerde teravih namazlarına götürün. Toplu okunan salâvatların çocuk ruhunu çok okşadığı ve kalıcı izler bıraktığı kesin bir gerçektir. Camilerin derûnî atmosferi çocuklarda güzel duygular uyandırır. Camilerle ilgili tarihi hadiseleri, yapılışlarını anlatın, sık sık cemaatle namaz kılmaya götürün.

Beş vakit namazı yerleştirebilmek için önce en kolayından başlayın, sonra birer birer arttırın. Dini gün ve geceleri değerlendirin. Özellikle Cuma ve bayram günleri, kandil geceleri çocuğa dini telkinlerin yapılabileceği en elverişli anlardır. Böyle zamanlarda çocuğa cezbedici, mümkünse dini nitelikli hediyeler verin; günün öneminden dolayı duyulan mânevî hazzı ona göstermeye çalışın. Kur'ân-ı Kerim'i sevdirin. Onun bize Rabbimizden bir hediye, bir mektup olduğunu: okumakla Rabbimizle konuştuğumuzu söyleyin. Allah'ın insanı her an gördüğünü, en küçük iyiliğini de kötülüğünü de melekleri vasıtasıyla kaydettiğini anlatın. Tabiatı gözlemleyerek tefekküre yönlendirin. Bütün güzellikler de, her bir zerrede Halık'ın izi, mührü olduğunu göstermeye çalışın. Bu dönemde çocuklar tabiatla ilgili çok soru sorarlar. Soru sorma ânı, çocuğun öğrenmeye en hazır olduğu andır. Çocuğun rûhunu Allah'a bağlamak için yegâne duygu sevgidir. İlk çocukluk döneminde olduğu gibi bu dönemde de Allah sevgisini ön planda tutun.

Allah'ın cemâl ve rahmet sıfatlarını anlatmak varken 10-11 yaşına kadar celâl sıfatlarını tanıtmak yanlıştır. İslâm eğitimine ters düşmektedir. Çünkü Allah korkusu çocukta, Allah'a karşı isyan, öfke, kızgınlık gibi duyguların gelişmesine yol açmaktan öte gitmeyecektir. Ayrıca çocuğun ruh sağlığını bozan davranış bozukluğuna itilmesine sebeptir. Çocuğun sorularına dikkat edin; neyi neden sorduğunu bilmeden cevap vermeye kalkmayın. Peygamber Efendimizi sevdirin, hayatını anlatan kitaplar alın; Onun davası uğruna çektiği çileleri, mucizeleri, hicretini, çocuklarla haşır-neşir oluşunu kıssalar halinde anlatın. İslam büyüklerini, Allah dostlarını kıssalarla anlatın. Dini bilgileri verirken yaşını göz önünde bulundurun. Zamansız, çok bilgi yüklemesinden kaçının.

Efendimizin "Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız; müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz." Hadis-i şerifini kendinize rehber edinin. Yalan konusunda dikkatli olun. Günlük hayata yerleşmiş, farkında olmadan ağızdan çıkıveren küçük yalanların, çocuğa yalancılığı öğrettiğini unutmayın. Hatasını itiraf ettirmek için aşırı baskı yapmayın. Ayrıca mükemmel çocuk kalıbına girmeye zorlamanın da, yer yer çocuğu yalana sevk edebileceğini unutmayın. Yerine getiremeyeceğiniz sözleri vermeyin, vaatlerde bulunmayın. Çocuğunuzun isteklerine hemen anında da cevap vermeyin ki, beklemeyi ve sabrı öğrensin. İnsanları, hatta hayvanları sevmeyi öğretin. Güç durumdakilere, sakata, yaşlıya, yaralıya yardım etmenin üstünlük ve erdemlilik, hatta ibadet olduğunu anlatın. Siz de bu konuda güzel örnekler sergileyin, hatta çocuğunuza hastaya, komşuya yardım konusunda görevler verin.

Görgü ve nezâket kurallarını yaşayarak öğretin. Başkaları kaba çirkin davransa da, aynı şekilde muâmelenin onlara yakışmayacağını anlatın.

Yedi yaşındaki Ayşe annesiyle yemek yeme konusunda sürekli çatışma halindedir. Bir sabah annesi ona güzel bir tost yapar ve bitirmesini ister. Annesinin odadan çıkmasını fırsat bilen Ayşe tostu pencereden aşağı bahçeye atar. Anne, özenerek yaptığı tostun bahçede kedilere ziyafet olduğunu görünce çılgına döner ve öfkeyle bağırır:

"Sen Allah'ın nimetini beğenmeyip atarsın haa!... Görürsün sen... Allah seni cehennemine atacak ve çatır çatır yakacak."

Ayşe çok korkar ve yorganına sarılarak hıçkıra hıçkıra ağlar.

Birkaç gün sonra babasına cehennemin nasıl bir yer olduğunu sorar. Ama aldığı cevapla korkusu iyice artar. Arkasından:

"Peygamberin de cehennemi var mı?" diye sorar. Babası gülerek:

Olur mu canım! der... Cehennem sadece bir tanedir, o da Allah'ındır. Peygamberimiz ömrü boyunca insanlar cehenneme gitmesin diye uğraşmıştır.

Aradan birkaç ay geçer. Eve gelen bir misafir Ayşe'ye en çok kimi sevdiğini sorar. Ayşe heyecanla:

"Peygamberimizi seviyorum", diye bağırır. Misafir:

"Ayşeciğim! Önce Allah'ı sevmemiz gerekmez mi?"

Fakat Ayşe gayet emin bir şekilde aynı cevabı verir:

"Hayır, ben en çok Peygamberimizi seviyorum. Çünkü onun cehennemi yok; kimseyi cehenneme atıp yakmaz."

Bir Sahabi...

Hz. Ebubekir (r.a)

Ahmet MEDENİ
bilgi@arifandergisi.com

Peygamber Efendimiz birçok hususlarda Hz. Ebu Bekir'in görüşünü tercih ederdi. Genel olarak önemli işlerde ashâbıyla müşavere eden Peygamber Efendimiz, bazı hususlarda özellikle Hz. Ebû Bekir'e danışırdı. Bu yakınlığı sebebiyle Araplar ona "Peygamber'in veziri" derlerdi.

Mekke döneminde, Hz. Ebû Bekir'in Kureyş'in ileri gelenlerinden biri olmasının, İslamiyet'in yayılmasında büyük tesiri vardır. Mekke'nin güçlü kabilelerine mensup kişilerinden pek çok kimse Onun vasıtasıyla Müslüman olmuştur. Bunlar arasında başta Aşere-i Mübeşşereden olan Osman b. Affân, Zübeyr b. Avvâm, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebî Vakkas, Ebû Ubeyde b. Cerrah, Talha b. Ubeydullah gibi yüksek şahsiyetler olmak üzere, İslâm'ın yücelmesinde büyük emekleri olan ilk Müslümanların bir çoğu, Onun dâveti ve tavsiyesi ile Müslüman olmuşlardır. Öte yandan müşriklerin ağır işkencelerine maruz kalan Müslüman köleleri, efendilerine büyük paralar ödeyerek satın alıp azad etmiştir. Bilâl-i Habeşî, annesi Hammâme, Habbab, Lübeyne, Ebû Fukeyhe, Amir b. Füheyre, Zinnîre, Nahdiye, Ümmü Ubeys gibi kimseler bunlardandır.

Hz. Ebû Bekir, hayatının sonuna kadar tüm varlığını İslâm'a adamış, bütün hayırlı işlerde hep en önde bulunmuştur. Onun üstünlükleri saymakla bitmez. O'nun Allah yolunda ve Peygamber Efendimizin uğrundaki fedakârlığı ile boy ölçüşebilecek başka birini, tarih kitapları yazmıyor. Sahip olduğu kırk bin dirhemlik servetini İslam için harcamaktan geri durmadı. Peygamber Efendimiz son hutbelerinden birinde: "İnsanlardan; canında, malında, arkadaşlığında, Bana karşı Ebû Bekir b. Kuhâfe'den daha fedakâr ve cömert davranan bir kimse yoktur!" buyurmuştur.

Tebük seferine hazırlanırken, Efendimiz; imkânı olanların savaş için mallarından bağışta bulunmalarını, Allah için infak etmelerini tavsiye etti. Ashabı Kiram, Efendimizin bu tavsiyesine uyarak genciyle yaşlısıyla, kadınıyla erkeğiyle adeta seferber oldu. Kimi altın, kimi gümüş, kimi deve, kimi hurma getirdi. Allah yolunda vermek konusunda birbirileriyle yarışıyorlardı. Hatta o sıralar Ömer Radıyâllâhü Anh'ın elinde çok mal bulunan bir zamana rastladı. Kendi kendine: "Şayet Ebû Bekir'i geçmem bir gün mukadderse, Onu şimdi geçebilirim." diye düşündü ve malının yarısını getirip infak etti. Efendimiz: "Ey Ömer! Ev halkına ne bıraktın?" buyurunca, "Sana getirdiğimin yarısını bıraktım" diye cevap verdi. Hz. Ebû Bekir ise malının tamamını getirip infak etti. Efendimiz Ona da: "Ya Eba Bekir ev halkına ne bıraktın?" buyuruca, Hz. Ebû Bekir: "Onlara Allah'ı ve Resulünü bıraktım" diye cevap verdi.

Bu olay, meleklerin dahi hayrete düştüğü ve hayranlık duyduğu bir ibret tablosuydu. Bunun üzerine Hz. Ömer ağlayarak: "Bundan sonra artık Ebû Bekir'i hiçbir sahada asla geçemeyeceğimi anladım" buyurdu. Peygamber Efendimiz bir hadis-i şerifte buyurdu ki: "Bize her nimet verene, iyilik edene mükâfatını verdik. Fakat Ebû Bekir'in iyiliğinin, ikramının karşılığını veremedik. O'na, Hak Teâlâ hazretleri kıyamette ikramda bulunacak ve mükâfatını verecektir. Bana Ebû Bekir'in malının verdiği fayda gibi hiç kimsenin malının faydası olmadı."

Nitekim Peygamber Efendimize malıyla en çok destek olan sahabî O olduğu gibi, Efendimize zulmetmeye kalkışanlara tek başına karşı koyan ve cesaretle O'nu koruyan da odur.

Hicrette ise tek başına O'na yoldaş ve arkadaş olmuştu. Hz. Aişe'nin rivayetine göre, Peygamber Efendimiz hicret emrini alıp Hz. Ebû Bekir'e gelerek ona beraberce hicret edeceklerini söyleyince, Hz. Ebû Bekir sevinçten ağlamaya başlamıştı.

Hicret sırasında Efendimizle beraber Sevr mağarasında saklandıkları zaman, ikinin ikincisi, Yar-ı Gar'ı, mağara dostu, can yoldaşı yine Oydu. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de "Hani kâfirler Onu Mekke'den çıkardıkları zaman ikisi mağarada idiler. O vakit Peygamber arkadaşına şöyle diyordu: 'Mahzun olma!

Zira Allah bizimle beraberdir!' Nihayet Allah-ü Teâlâ onun üzerine sekinetini -manevî huzurunu- indirdi." (Tevbe:40) İşte bu ayet-i kerimede bahsedilen iki kişiden biri Peygamber Efendimiz, diğeri ise Hz. Ebû Bekir'di. Onun Ashab-ı Kiramdan olduğu bu ayeti kerimeyle sabittir.

İki dost mağarada iken, peşlerinden iz süren Mekkeli müşrikler mağaranın ağzına kadar gelmişlerdi. O kadar ki eğilip baksalar görecekler... Tabi Hz. Ebû Bekir, Efendimize bir zarar gelir endişesiyle telaşa kapıldı ve korktu. Bunun üzerine "Mahzun olma, üzülme Allah bizimle beraberdir." (Tevbe: 40) ayetiyle teselli edildi. Peygamber Efendimizle beraber o mağarada baş başa bulunmak, bu ayet-i kerimelere muhatap olmak ne büyük bir şeref ve ne büyük bir fazilettir. Nitekim gün gelecek adaletin güneşi Hz. Ömer şöyle diyecektir: "Vallahi Hz. Ebû Bekir'in bir gecelik ameline karşılık, ömrüm boyunca yaptığım ibadetleri değişirim" Hz. Ömer bu sözüyle, Hz. Ebû Bekir'in Efendimiz Aleyhissâlâtü Vesselâm ile mağarada geçirdiği geceyi kastetmiştir.

Ebû Bekir Radıyâllâhü Anh, "Altın Silsile" de emaneti bizzat Resûlüllah Sallallahü Aleyhi ve Sellemden, Sevr mağarasında almıştır. İşte orada Peygamber Efendimizin Hz. Ebû Bekir'e teveccüh etmesiyle, İlâhî feyiz ve esrarın kalbine nakşolmasına vesile olmuş, işte Nakşîlerin "Zikri Hafi"si orada telkin ve tevdi edilmiştir. Ayet-i kerimede de: "Allah bizimle beraberdir." buyrulduğu üzere, Allah ile olmak, O'nu unutmamak ve Mevla'yı hiçbir an hatırdan çıkarmamak... İşte esas Hafi zikir budur. Ve böylece Ayet-i kerimenin devamında ifade edildiği gibi, Hz. Ebû Bekir'i bir sekînet kaplamıştır.

Resûlüllah'a gelen ilk vahiy "İkra'" oku emri, Hıra mağarasında gelmiş ve zâhirî ilimler burada başlamış, ehlince malûm olan pek çok mânevî sırlar da Hz. Sıddık'a Sevr mağarasında tevdi edilmiştir ki, bu mânevî sırlar "altın silsile" yoluyla günümüze kadar ulaşmış ve kıyamete kadar da tasavvuf ehli tarafından silsile yoluyla muhafaza edilecektir. Tabi bu, bir hâl olduğu için, yani yazılabilecek ve sözle anlatılabilecek bir husus olmadığı için, sohbet ve beraberlik sayesinde, tasavvufî tabirle "İn'ikâs-ı Hâl" yoluyla gönülden gönüle aktarılarak intikal edegelmiştir. Allah Resulü'nün "Allah kalbime neyi ilka ettiyse, Ben de onu Ebû Bekir'in sadrına akıttım" buyurması, bu manevî hâli ve bunun usulünü çok açık bir şekilde ifade etmektedir.

Hz. Ebû Bekir ibadet konusunda da çok farklıydı. Huşû ve Takvâ üzere ibadet ederdi. Namaza kalktığında havf ve haşyetinden dolayı kesilmiş bir ağaç gibi titrer, fakat kalbindeki huzur hali sebebiyle huşûunu korurdu. Gözü yaşlıydı. Yanık sesiyle Kur'an okurken ağlar, dinleyenleri de ağlatırdı. Allah aşkı ile ciğeri püryan olduğundan, yanında duranlar onun ağzından yanık ciğer kokusuna benzer bir koku duyduklarını söylerlerdi. "Biz keremi takvâda, zenginliği yakîn elde etmede, şerefi engin gönüllülükte bulduk." Derdi. Takvâda ve şefkat de çok ileri, yufka yüreklilikte ve yumuşak başlılıkta en öndeydi. Daima yüreği yanık bir şekilde ah vah ettiği için kendisine "Evvah" denirdi. Nitekim İbrahim Aleyhisselam'a da "Evvah" denildiğini Kur'an'dan öğreniyoruz. (Tevbe:114 ve Hûd: 75)

O'nun coşkulu ibadeti, yanık ve ağlamaklı bir sesle Kur'an-ı Kerim okuyuşu pek çok Mekkeli'nin dikkatini çekerek etkilediği ve Müslüman olmasına sebep olduğu için, müşrikler O'nu açıktan namaz kılmaktan ve Kur'an okumaktan menetmeye çalışmışlardı.

Varlığa sevinmez, yokluğa yerinmezdi. Zaman olurdu altı gün üst üste hiç yatak açmadan sabahladığı vaki olurdu, pek öyle rahat aramazdı.

Takvâ ve verâ duygusunun bir tezahürü olarak zaman zaman parmağıyla dilini tutup: "Başıma ne geldiyse hep bunun yüzünden" derdi. Bazen da diline sahip olup, aklına her geleni hemen söylememek için, ağzına çakıl taşları koyardı.

Ağzına girene ve ondan çıkana son derece dikkat eder, haram ve şüphelilerden son derece sakınırdı. Nitekim bir kölesinin sihir karşılığı aldığı sütten bilmeden içmiş, durumu öğrenince parmağını boğazına sokarak, o sütü midesinden çıkarmıştı.

Peygamber Efendimiz bir gün: "Bu gün içinizde oruçlu olan var mıdır?" buyurunca; Hz. Ebû Bekir, "ben oruçluyum" dedi. Efendimiz: "İçinizde kim, bugün bir cenâzede bulundu?" buyurdu. Hz. Ebû Bekir, "ben bulundum" dedi. Efendimiz yine: "İçinizden kim bugün bir fakîre yemek verdi?" buyurdu. Hz. Ebû Bekir, "ben verdim" cevabını verdi. Sonra Efendimiz tekrar: "İçinizden kim, bugün hasta ziyaretinde bulundu?" buyurdu. Hz. Ebû Bekir, yine "Ben Ya Resûlallah!" deyince Efendimiz: "Bu kadar hasletlerin bulunduğu kimse, muhakkak Cennete girer" buyurdu.

Altın Silsile

Kasım İbni Muhammed

Ebu Bekir radıyallâhü anhın torunu olan ve Selmân-ı Fârisî radıyallâhü anhdan sonra manevi emaneti devralan Kasım İbni Muhammed Batınî ilimlerde mahir olduğu gibi, zahirî ilimlerde de üstad idi. Onun ilmi herkes tarafından takdir edilirdi. İbn-i Sa'd, "Tabakât" isimli eserinde: "Kâsım, hadîs ilminde sika (güvenilir) bir râvi, fıkıh ilminde yüksek bir âlim ve her bakımdan imâm ve önder olan bir zâttı. Çok hadîs-i şerîf bildirdi. Takva ve verâ sahibi idi" diyerek Onu medhetmiştir.

Ebû'z-Zenâd ise şöyle der: "Ben, Kâsım'dan daha çok hadîs ve fıkıh bilen bir kimse görmedim."

Kâsım İbni Muhammed, hadis ve fıkıh ilminde zamanının bir tanesi olduğu gibi, Tasavvuf ilminde de tekti, verâ ve takvada eşi ve benzeri yoktu. Peygamber Efendimiz, tasavvuf ilminin bu yüksek marifetlerinin hepsini, dedesi Hz. Ebu Bekr-i Sıddik'ın kalbine akıtmış, O da Resûlallah'tan aldığı bu feyizleri, Selman-ı Farisi'nin kalbine dökmüştü. Şimdi Muhammed İbni Kasım, bu Batınî ilimlerden ne varsa hepsini Selman-ı Farisi'den devşiriyordu. Onun ruhu besleyen ve yücelten sohbetlerinde bulunarak, nice marifetlere erişti. O da İmam-ı Câfer-i Sâdık'ı yetiştirip kendinden sonra yerine bırakacak ve Altın Silsile böylece devam edecekti...

Kâsım bin Muhammed'in yaşadığı dönem, siyasi kargaşaların çok olduğu, bazı valilerin ve emirlerin, hatta halkın pek çoğunun dünyaya çok rağbet ettiği bir dönemdi. O ise böyle bir dönemde yaşamasına rağmen dünyaya asla rağbet etmemiş, zühdüyle, verâsıyla tanınmıştı. Bağrı yanık, gözü yaşlı Hak âşıklarındandı. Asalet ve mehabet timsaliydi. Daima düşünceli ve haşyetliydi. Yüzü hüzünlü ve gamlı, çok secde ettiği için alnı adeta aşınmış bir haldeydi. İnsanlar dünyaya doğru koşarken, O dünyadan kaçıyordu. Bir keresinde kendisine verilmiş bulunan yüz bin dirhem ganimet malına elini bile sürmemiş ve son kuruşuna kadar fakir-fukaraya dağıtmıştı.

Sıkıntılı ve dar zamanlarında dahi, kendisine verilen zekât malını çok ihtiyacı olduğu halde kendi ihtiyacına harcamaz, yine muhtaçlara verirdi.

Süfyan es-Sevrî şöyle anlatır: Bir keresinde Kasım'a zekât olarak para getirilmişti. Onları hemen fakirlere dağıtıp namaza durdu. O sırada yanında bulunanlar, kendi aralarında konuşmaya başladılar. Her biri değişik övgülerde bulundular. Oğlu da oradaydı, şöyle konuştu:

"Size öyle biri zekât pay etti ki, Allah'a yemin olsun kendisine hiç bırakmadı."

Bu sözü duyan Kasım b. Muhammed namazı kısa tutarak selam verdi ve oğluna: "Yavrum, bildiğin şey hakkında konuş!" dedi.

Süfyân-ı Sevrî der ki: "Aslında oğlu doğru söylemişti. Fakat yanında, kendisi hakkında böyle sözler sarf etmesi onu rahatsız ettiğinden, bu işin gizli kalmasını ve başkalarına söylememesi gerektiğini anlatmak istedi.

Yahya bin Said Onun hakkında : "Biz, çağımızda Kasım bin Muhammed'den

daha faziletli birini görmedik" demiştir.
Ömer bin Abdülaziz'in, Kasım b. Muhammed hakkında şöyle dediği rivayet edilir: "Elimde olsa hilafeti Kasım bin Muhammed'e bırakmak isterdim"
Kasım b. Muhammed'in, Ömer bin Abdülaziz ile münasebetleri şöyle başlamıştı. Abdülmelik bin Mervan öldüğünde Ömer bin Abdülaziz çok üzülmüş, ardından çok uzun bir süre yas tutmuştu. Bunu duyan Kasım b. Muhammed, halifenin yanına giderek:
"Bilmez misin ki, eslafımız musibeti de, nimeti de aynı gözle görür ve aynı tavırla karşılardı. Nimete layık olmadığını düşünerek şükreder, musibete de hikmetini arayarak sabrederdi, diye nasihatte bulundu. Bu nasihatten çok hoşlanan Ömer bin Abdülaziz, bundan böyle Kasım b. Muhammed'e ayrı bir ilgi gösterir oldu.
Kâsım bin Muhammed, nice fazilet ve üstünlüklerine rağmen çok mütevâzı ve alçak gönüllüydü. Her haliyle örnek bir insandı. İlmi ve firaseti ile en derin manalı hükümleri kolayca çözer, zor işlerin içinden kolayca çıkardı. Ama yine de bilgiçlik taslayıp ukalalık etmez, ilmiyle övünmezdi.
Bir keresinde yanına bir Arap köylüsü gelerek: "Sen mi daha âlimsin, yoksa Salim mi? diye sordu. Kasım b. Abdullah: "O, Salim derecesindedir. (Yani Salim, ismi gibidir. Saygıya layık bir insandır.) diye cevap verdi.
Muhammed b. İshak bu durumu şöyle açıkladı: "Ben daha âlimim" dese, böyle bir söz kendini övmek sayılırdı ki, bu edebine yakışmazdı. "Salim benden daha âlimdir" deseydi, bu söz de doğru olmazdı, zira Kendisi daha âlimdi."
İşte bu zor durumda bile, nefsine pay çıkarmadan, Salim'i de incitecek bir söz sarf etmeden cevap vermiş oldu.
Kâsım bin Muhammed şöyle anlatmıştır: "Peygamber Efendimizin ashâbından birisinin gözleri âmâ oldu. Sonra onu ziyarete gittiler. Bu zât şöyle dedi: "Ben, Peygamber Efendimizi görmek için gözlerimin görmesini istiyordum. Fakat şimdi Efendimiz âhirete irtihâl etti. Allah'a yemin ederim! Eğer Yemen'deki Tübâle beldesinin geyiklerinden birinin gözleri kadar güzel gözler bende olsa, artık buna sevinmem."
Yine Kendisi anlatır: "Bir gün halam Hz. Aişe'nin yanına vardım. Ona; "Anacığım (Halacığım), bana Peygamber Efendimizin kabri şerifini aç!" dedim.
Bunun üzerine bana Hücre-i Saadeti açtı. Üç kabir gördüm. Pek yüksek olmadıkları gibi, pek yerle beraber de değillerdi. Üzerlerine kızılca çakıl taşları dökülmüştü. Peygamber Efendimizin şerefli kabri hepsinden ilerdeydi. Hz. Sıddîk'ın başı, Fahr-i kâinat hazretlerinin mübarek sırtı hizasında, Hz. Ömer'in başı da Peygamber Efendimizin ayağı hizasındaydı."
Kâsım bin Muhammed, Mekke ile Medine arasında "Kudeyd" denilen yerde H:106 (M: 725) yılında hacca veya umreye giderken vefât etti. Vefatından önce gözlerini kaybettiği rivayet edilir. Vefatı iyice yanaşınca oğluna dedi ki: "Evladım, üzerimde bulunan şu elbiselerim -gömlek, izar ve rida- Benim kefenim olsun. Bunun üzerine oğlu: "Babacığım bunu iki katına çıkarsak olmaz mı?" diye sorunca, şöyle buyurdu: "Dedem Ebu Bekir de böyle üç parça bir kefene sarılmıştı. Bizim için ölçü onlardır, bu kadarı kâfi. Ayrıca dirilerin yeni giyeceklere ölülerden daha çok ihtiyacı var."
Kasım b. Muhammed'den sonra Silsile-i Âliye, Ehl-i Beyt'e intikal ederek İmam Cafer-i Sadık hazretleriyle devam etmiştir.

Not: Mustafa Özşimşekler Hocaefendi'nin **"Altın Silsile"** isimli kitabından alınmıştır.

VİTAMİNLER

Besinlerde az miktarda bulunan, vücutta yapılmayan, yağda ve suda eriyebilme özelliği bulunan, eksikliği çeşitli hastalıklara yol açan 'vitaminler' sağlığımız için hayati önem arz etmektedir. Vücudumuzun vitamin eksikliğini gidermek sağlıklı kalabilmek için önemlidir. Çünkü sağlığımız bize emanettir. Bu emaneti koruyabilmek için ihtiyacımız olan vitaminleri tanımamız gerekir.

Yunus ERSİN
bizimaktar@hotmail.com

Vitamin, mineral ve diğer besin değerlerinin desteklenmesine özen gösterenler için gerekli olmadığı genel kabul görmektedir. Ancak daha sağlıklı olmaya ve hastalıklarla savaşmaya yönelik tüm beslenme yaklaşımlarının temelinde, her zaman sağlıklı bir diyet vardır. Öte yandan, besin destekleyicilerinin sağlıklı beslenen kişilere de yarar sağlamasının pek çok nedeni vardır.

Beslenme Eksiklikleri

Bilimsel çalışmalar, yiyeceklerin bol ve çeşitli olduğunu batı ülkelerinde bile beslenme eksikliklerinin şaşırtıcı bir şekilde yaygın olduğunu göstermiştir ve şüphesiz modern çağda karşı karşıya kaldığımız bu eksiklikler, besin türü ve kalitesi ile ilgilidir. Sıradan bir marketten alacağınız yiyeceklerin çoğunda yağ, şeker ve tuz oranı nisbeten yüksektir. Ancak bu yiyecekler lif, vitamin ve mineral gibi sağlığı pekiştiren öğeler açısından fakirdir. Rafine edilmiş ve işlenmiş besinler, temel besin öğelerinden yoksundurlar. Örneğin, tam buğday unu, beyaz una dönüştürülürken yapısındaki liflerin %95'şini, kalsiyumun %60'şını, magnezyumun %85'şini ve çinkonun da %78'zini kaybediyor. Ne üzücü ki, taze sebze ve meyveler bile, verimsiz topraklar, hızlandırılmış ürün yetiştirme yöntemleri, çok uzun depolama ve nakliye süreleri ile, böcek ilaçları kullanımı yüzünden besin değeri bakımından fakirleşebiliyor. Taze kalmaları için olgunlaşmadan toplanan

ürünler, besin içeriği yönünden yoksul kalıyor.

Vitaminler

Bor: Kemiklerin sağlıklı ve kuvvetli olması, vücudun kalsiyum emebilmesi, kadınlarda östrojen hormonu salgılaması için gerekli bir vitamindir.

Nerelerde bulunur: Üzümsü meyvelerde, elmada, erikte, brokolide, yer fıstığı, kuru üzüm

Günlük İhtiyaç: 1-3mg.

Eksikliğinde: Kemik erimesi rahatsızlığı nükseder.

C Vitamini: Etkili bir antioksidandır. Bağışıklığı güçlendirir. Özellikle akciğer, rektum, pankreas kanserlerinden korunmayı sağlar. Kortizon, aspirin, insülin gibi ilaçların olumsuz etkilerini giderir, vücudun savunma sistemini arttırır, yaraların iyileşmesini kolaylaştırır ve vücudun savunma sistemini güçlendirir.

Nerelerde bulunur: Siyah üzüm, narenciye, çilek, kavun, karpuz, yeşilbiber, maydanoz, brokoli, havuç, soğan, bezelyede bulunur.

Günlük ihtiyaç: 60-100mg

Eksikliğinde: Doku sağlığının bozulması, diş eti kanamaları ve çekilmeleri, deride kanamalar, halsizlik, iştahsızlık, depresyon, yüksek tansiyon, eklem iltihabı, nefes darlığı, çocuklarda büyümenin yavaşlaması, yaşlılarda ciddi damar problemleri gibi çeşitli rahatsızlıklara neden olur.

Omega 3: Bağışıklık sistemini güçlendirir, kansere karşı koruma sağlar, beyin, cilt, retina, sperm hücrelerini güçlendirir, kanı inceltip pıhtılaşmayı önler, hamilelikte erken doğum riskini azaltır ve bebeğin beyin ve retina gelişimini destekler, sinirsel rahatsızlıklarda, eklem, göz, kalp, damar rahatsızlıklarında kullanılır.

Nelerde bulunur: Somon balığı, uskumru, sardalye, hamsi, adaçayı, kivi, perilla, semizotu.

Günlük ihtiyaç: 1 gr

Eksikliğinde: Bellek kaybı, bunama, depresyon, hamilelik dönemi eksikliğinde, çocukta davranış bozuklukları, bağışıklık sisteminde zayıflık, erken yaşlanma, alzheimer.

Bakır: Kemik ve eklemler için gerekli enzimlerin salgılanmasında rol oynar. Vücudun temel enerji birimini ve kollajen üretiminde kullanılır.

Nelerde bulunur: Karaciğer, deniz ürünleri, fındık, ceviz.

Çinko: Bağışıklık fonksiyonlarını geliştirir, kulak enfeksiyonlarına iyi gelir tekrarının engellenmesine yardımcı olur.

Uzmanlar kulak çınlamasına dayalı işitme kaybının, iç kulakta çinko eksikliğine bağlı olduğunu düşünmektedirler.

Nerelerde bulunur: İstiridye, tavuk, kırmızı ette bulunur.

Eksikliğinde: Saç dökülmesi, tırnak bozukluğu, sperm azlığı

Beta Caroton: Gözler için antioksidan görevi görür. Kansere yol açan ve gözlere zarar verecek olan kimyasalları engeller, katarakt oluşumunu önlemeye yardımcı olur, saç dökülmesini önleyicidir.

Nerelerde bulunur: Havuç, tatlı, patates, brokolide bulunur.

Eksikliğinde: Körlük, göz bozukluğu, saç dökülmesi, cilt rahatsızlığına sebep olur.

Kalsiyum: Dişlerin beyaz ve sağlıklı olmasına, kemiklerin güçlenmesine yardımcı olur.

Nerelerde bulunur: Süt ve süt ürünlerinde, kuru baklagillerde bulunur.

Eksikliğinde: Kemik erimesi, özellikle bayanlarda gelişim eksikliğine sebep olur.

İndole 3 Carbinol: Göğüs için doğal olarak bulunan kimyasal bir maddedir. Uzmanlar bu maddenin laboratuar çalışmaları karşılığında tümör hücrelerinin büyümesini durdurduğunu söylemektedirler.

Nerelerde bulunur: Brokoli.

Eksikliğinde: Bağışıklık zayıflığı, yorgunluk görülür.

B7 Biotin: Kuru veya çatlayan tırnaklar için su alımına yardımcı olur.

Nelerde bulunur: Yumurta, süt, balık, peynir, lahana, patates ezmelerinde bulunur.

Eksikliğinde: B vitaminlerinden tamamlanır.

Amino Grup Asitler: Büyüme proteinidir. Saç büyümesi ve onarımı için de önemlidir. Nerelerde kullanılır: Meyvelerde, tavuk, hindi, sığır etleri, yumurta, peynir, fındık, ceviz gibi gıdalarda mevcuttur.

Eksikliğinde: Kas ve kemik erimesi ortaya çıkar.

Kıssadan Hisse...

Evliyâullâh'a edepsizlik edenin fecî âkıbeti...

Mustafa Ramazan BURSEVİ
bilgi@arifandergisi.com

Üç arkadaş olan Ebû Saîd Abdullah b. Ebi Asrûn, İbn-üs-Sakkâ ve Seyyid Abdülkâdir Geylânî, ilim tahsili niyetiyle Bağdat'a gelmişlerdi. Abdülkâdir-i Geylânî hazretleri o zamanlar çok gençti. Onların Bağdat'a geldiği sıralar Yûsuf Hemedânî hazretleri de, Nizâmiye Medresesinde etkili vaâzlar ediyordu. İnsanlar dört bir yandan onun duasını almaya gelirler, sohbet meclisleri hınca hınç dolardı. Herkes ondan övgüyle ve hayranlıkla söz ederdi. Yusuf Hemedânî hazretleri; Abdul Hâlık Gucdüvanî gibi, Hoca Ahmed Yesevî gibi halifeler yetiştirmiş olan büyük bir mutasavvıf idi.

Bağdata gelen bu üç arkadaş, büyük mutasavvıf Yusuf-u Hemedânî hazretlerini ziyaret etmeye karar verdiler. Tabi hepsinin ziyaret etme niyetleri farklıydı. Yolda giderken İbn-üs-Sakkâ ilminin verdiği kibirle: "Yusuf-u Hemedani'ye öyle bir soru soracağım ki, asla cevabını veremeyecek." Dedi. Ebu Said Abdullah'da: "Ben de bir soru soracağım. Bakalım nasıl cevap verecek?" dedi. O zaman henüz genç yaşında olan Abdülkâdir Geylâni ise: "O zatı denemek kastıyla soru sormaktan Allah'a sığınırım. Benim niyetim, Onu görüp şereflenmek, meclisinde bulunup bereketinden istifade etmektir." dedi.

Yusuf-u Hemedânî hazretlerinin bulunduğu yere vardıklarında, Hazret orada olmadığı için beklediler. Yusuf-u Hemedânî bir saat kadar sonra geldi ve içeri girer girmez İbn-üs-Sakkâ'ya bakıp hiddetle: "Ey İbnü's-Sekka! Yazıklar olsun sana! Demek Bana bir soru soracaksın, Bende cevabını bilemeyeceğim öylemi? Senin soracağın soru şudur, cevabı da budur." buyurduktan sonra: "Sende küfür ateşinin parladığını görüyorum" dedi.

Sonra Ebu Said Abdullah'a dönerek: "Ey Abdullah! Bir sual soracaksın ve nasıl cevaplayacağıma bakacaksın öylemi? Soracağın sual şudur, cevabı da budur. Fakat edebe riayet etmediğin için, dünya malına boğulacaksın. Parayla pulla uğraşmaktan maneviyatına vakit ayıramayacaksın." buyurdu.

Sonra Abdülkâdir Geylâni'ye döndü. Ona ikramda bulundu ve yanına alarak dedi ki:

"Ey Abdülkâdir! Edepli tavrınla Allah'ı ve Resulünü hoşnut ettin. Ben şu anda senin Bağdat'ta bir kürsü üzerinde büyük bir topluluğa hitap ettiğini: 'Benim ayağım, bütün evliyânın boyunları üzerindedir' dediğini, bu sözün üzerine de cümle evliyanın boyunlarını sana doğru saygıyla uzattığını görür gibiyim." buyurdu. Sonra birden gözden kayboldu. Kendisini bir daha hiç göremediler.

Aradan uzun yıllar geçti. Abdülkâdir Geylâni'de Mevla Tealaya yakınlık alametleri belirmeye başladı. Zamanındaki evliyanın piri, ariflerin baş tacı oldu. Meclis kurup vaazlar etti. Onun heybeti ve büyüklüğü mecliste bulunanları öylesine kaplardı ki, onu dinlerken değil öksürmek, kimse adeta nefes almazdı. Açık havada verdiği vaazlarını dinlemek için yetmiş bin kişinin Bağdat'a geldiği ve bir keramet eseri olarak, kürsünün en önünde bulu-

nan kimse sesini ne kadar işitiyorsa, en geride bulunan kimse dahi öyle işitirdi. Abdülkâdir Geylânî hazretleri şayet kürsü üzerinde ayağa kalksa, Onun azametinden cemaat dahi ayağa kalkardı. Şayet cemaate: "Susun!" dese, kimse konuşmaya muktedir olamazdı. O konuşurken ortalığı bir nur ve feyiz kaplardı.

Bir Cuma günü Abdülkâdir-i Geylânî hazretleri yine çok kalabalık bir cemaate vaaz ediyordu. Nice âlimler, abidler ve bilginler Onun dilinden dökülen marifet sırlarını can kulağıyla dinliyorlardı. Birden Fahri Kâinat Efendimiz, Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî'nin kalbine tecelli edip: "Ey Abdülkâdir! Benim ayağım bütün velilerin boynu üstündedir, de!" Buyurdular.

Hazreti Şeyh bunu orada bulunanlara söyledi. Orada bulunan bütün cemaat: "Senin ayağın başımız ve boynumuz üzerinedir" dediler. O sırada Ümmü Ubeyde kasabasında bulunan Rufaî Pîri Seyyid Ahmed er-Rufâî Hazretleri de mübarek başlarını toprağa koyup "Alâ rakabetî" buyurdu ve yanında bulunanlara "Bu saatte Bağdat'ta bulunan Seyyid Abdülkâdir gavsiyetini ilan etti" dedi. Bunun üzerine bütün orada bulunanlar da boyun eğdiler.

Hayat b. Kays bu konuyla alakalı olarak derki: "Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî hazretleri bu sözü söyledikten sonra bütün velilerin kalplerindeki nur artmış, ilimlerine bereket, hallerinde güzelleşmeler görülmüştü. Ve o esnada hepsi boyunlarını Abdülkâdir-i Geylânî'nin ayağına doğru uzatmıştı."

Böylece Yusuf Hemedani hazretlerinin seneler önce haber verdiği hâl, Onun hakkında zuhur etmişti.

İbn-üs-Sakka ise, şeri ilimlerle meşgul oldu. İlminde derinlik kazandı ve münazaralar yaparak çok kimseye üstünlük kazandı ve bu haliyle meşhur oldu. Konuşma üslûbu ve hitâbeti çok güzeldi. Şöhreti zamanın halifesine ulaşınca, halife onu yanına aldı ve elçi olarak Bizans'a gönderdi. Hıristiyanlar orada buna çok ilgi gösterdiler. Özellikle Bizans imparatoru ona çok ikram ve lütufta bulundu. Onun pek çok ilimlere sahip olduğunu ve üstün konuşma kabiliyetini görünce, tüm keşiş ve papazları toplayıp İbnü's-Saka ile münazara ettirdi. Tabi İbn's-Saka, ilmi ve hitabetiyle onların hepsini susturdu. Böylece şöhreti de iyice arttı, gurur kibir ve fitnesi de...

Orada kendisine gösterilen aşırı ilgi sebebiyle İbnü's-Saka da onlara karşı bir sevgi duymaya başladı. Onlarla oturup onlarla kalkar oldu. İyice içli dışlı olunca, bir gün İmparatorun kızını gördü ve ona âşık oldu. Onunla evlenmek istediğinde, İmparator; şayet Hıristiyanlığı kabul ederse kızını ona verebileceğini, söyledi. Oda Hıristiyan olup kızla evlendi.

Ve gün geldi, hastalanıp ölüm döşeğine uzandı. Ona sordular: "Sen Kur'an'ın hepsini hıfzetmiş ve hafız olmuştun. Şu anda ezberinde olan bir ayet var mı?" Şöyle dedi: "İnkâr edenler, zaman zaman 'keşke bizde Müslüman olsaydık' diye arzu ederler" (Hicr:2) ayetinden başka ezberimde hiçbir ayet yok.

Ona bu soruyu soran tanıdığı diyor ki: "O can vermek üzereyken ben onun yüzünü kıbleye doğru çevirdim, ama o başka yöne döndü. Ben tekrar kıbleye döndürdüm, ama o tekrar başka tarafa çevirdi ve böylece öldü."

O başına gelen bu durumun nerden geldiğini çok iyi bilir ve "Başıma gelenler O Gavsın yüzündendir" derdi.

Yusuf Hemedani'ye gelen üçüncü şahıs Ebû Saîd Abdullah b. Ebû Asrûn ise diyor ki:

"Ben Şam'a geldim. O zamanın sultanı Salih Nureddin Şehid beni yanına aldı. Vakıf işlerini zorla bana verdi ve onu yönetmemi istedi. Vakıf işleriyle, parayla, malla uğraşa uğraşa o kadar dünya işlerine battım ki, kulak memelerime kadar dünyalık beni sardı. Bu yüzden ibadetlerimi dahi aksatır hale geldim. Netice itibarıyla, Yusuf-u Hemedânî hazretlerinin seneler önce her üçümüz hakkında söyledikleri sözler aynıyla vaki oldu."

Bu olaydan ibret alınmalıdır. Allah-ü Teâlâ'nın dostlarını inkâr etmeye, küçük düşürmeye onlara karşı edepsizlik etmeye cüret edenler, neûzü billâh İbn-üs-Sakkâ'nın durumuna düşmekten çok korkmalıdırlar. Rabbim böyle bir belâdan cümlemizi muhafaza buyursun.